

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR SOCIOLOGI OCH ARBETSVETENSKAP

Examensarbete för Master i kriminologi, 30 hp

Post-Columbine
- en kvalitativ studie av sju skolskjutningar

Charlotta Thodelius

Handledare: Sven-Åke Lindgren

Vårterminen 2012

ABSTRACT

Title: Post-Columbine – a qualitative study of seven school shootings

Author: Charlotta Thodelius

Supervisor: Sven-Åke Lindgren

Examiner: Micael Björk

Type of thesis: Master thesis in Criminology, 30 higher education credits

Date: 20120607

Aims and objectives: The study has got three aims. The first purpose is to implement the Newman et al.s rampage theory (2004) in a more dominant European context. In this way, the theory's strengths and weaknesses can be exposed. The second objective is to look at the motive. By studying the offender's life experience and their justification of the action, a deeper understanding can be developed. The third is to relate the phenomena to a broader theoretical perspective in form of conflict and conflict management.

Method and data: In this study a single case study is used in two steps. The first analysis is a holistic case study; where the process in each case is analyzed. The second step is based on a pattern matching between the seven cases, to test the theory and add the conflict perspective into the analysis. The primary data is produced by the offender, in the form of documents, pictures and movies. The secondary data is official documents considering the cases.

Results: The main results shows that Newman et al.s theory is relevant, even when it is applied in a broader geographic context. The strength of the theory is the focus on the phenomena as a multicasual process. The weaknesses with the theory, is the factors concerning "under the radar" and "access to gun". The individual justified there action emotionally, where the humiliation experienced in school transform into righteous rage. By relating the phenomena to a broader theoretical perspective and looking at the conflicts part in the process, a deeper understanding is developed for the emotional and situational factors, which both justifies the action and make the situation escalate for the individual.

Key words: School shootings, post-Columbine, cultural script, masculinity, righteous rage

INNEHÅLL

1. Introduktion	1
1.1 Bakgrund.....	2
1.1.1 <i>I just don't like Mondays</i>	2
1.1.2 <i>Skolan och Internet, de ungas arenor</i>	2
1.2 Tidigare forskning	3
1.2.1 <i>Den komplexa gärningspersonen – profileringsansatsen problematik</i>	3
1.2.2 <i>"Totalen av omständigheter" – hotbedömningsmodellens utgångspunkt</i>	4
1.2.3 <i>Den "dödliga" kombinationen av faktorer</i>	5
1.3 Syfte och frågeställningar	6
1.3.1 <i>Begreppsdefinition</i>	7
1.3.2 <i>Avgränsningar</i>	7
1.3.3 <i>Studiens disposition</i>	7
2. Teoretiska utgångspunkter	8
2.1 De fem nödvändiga villkoren	8
2.2 Konflikter och våldsam konflikthantering.....	9
2.3 Teoriapplicering.....	11
3. Material och metod	11
3.1 Materialinsamling och urval	11
3.2 Fallstudiedesign	12
3.2.1 <i>Inomfallsanalys</i>	14
3.2.2 <i>Mellanfallsanalys</i>	15
3.2.3 <i>Analystekniker</i>	16
3.3 Etiska reflektioner.....	16
4. Empiri	16
4.1. Fallbeskrivningar	17
4.1.1 <i>Fall 1: Robert Steinhäuser</i>	17
4.1.2 <i>Fall 2: Sebastian Bosse</i>	17
4.1.3 <i>Fall 3: Seung-Hui Cho</i>	18
4.1.4 <i>Fall 4: Pekka-Eric Auvinen</i>	18
4.1.5 <i>Fall 5: Steven Phillip Kazmierczak</i>	19
4.1.6 <i>Fall 6: Matti Juhani Saari</i>	19
4.1.7 <i>Fall 7: Tim Kretschmer</i>	19

5. Resultat	20
5.1 Inomfallsanalysernas resultat.....	20
5.1.1 <i>Robert Steinhäuser- den hemlighetsfulla ninjan</i>	20
5.1.2 <i>Sebastian Bosse – motståndet personifierat</i>	23
5.1.3 <i>Seung-Hui Cho – den tysta martyren</i>	24
5.1.4 <i>Pekka–Eric Auvinen – den cyniska genomskådaren</i>	26
5.1.5 <i>Steven Phillip Kazmierczak – den besvikna studenten</i>	28
5.1.6 <i>Matti Juhani Saari – krigaren från Kauhajoki</i>	30
5.1.7 <i>Tim Kretschmer – att döda för nöjes skull</i>	32
5.1.8 <i>Going postal post-Columbine</i>	34
5.2 Mellanfallsanalysens resultat.....	34
5.2.1 <i>Marginalisering och den individuella sårbarheten för marginalisering</i>	34
5.2.2 <i>Det kulturella manuset</i>	37
5.2.3 <i>Under radarn?</i>	40
5.2.4 <i>Vapentillgång</i>	42
5.2.5 <i>Förekomsten av konflikter och konflikthanteringsstrategi</i>	43
6. Diskussion	44
6.1 Slutsatser rörande studiens frågeställningar	45
6.1.1 <i>Förekomsten av de fem villkoren</i>	45
6.1.2 <i>Teorins styrkor och svagheter</i>	46
6.1.3 <i>Konstruktion av motiv</i>	48
6.1.4 <i>Konfliktens roll i processen</i>	49
6.1.5 <i>Den hegemoniska maskuliniteten</i>	50
6.2 Övergripande slutsatser	51
7. Referenser	52
Internetkällor.....	54

Appendix:

Appendix 1: Empiriredovisning

Appendix 2: Analysmatris

Appendix 3: Resultat mellanfallsanalysen

“Society tries to make everyone act the same by burying all human nature and instincts. That’s what schools, laws, jobs, and parents do. If they realize it or not. And them, the few who stick to their natural instincts are casted out as psychos or lunatics or strangers or just plain different. crazy, strange, weird, wild, these words are not bad or degrading.” (Citat från Eric Harris dagbok, 1998-04-21, 364 dagar innan Columbinemassakern ¹)

Dödsskjutningar i skolmiljö är främst förknippade med händelsen vid Columbine High School den 20:e april 1999. Två avgångselever sköt ihjäl 13 personer och skadade 24, innan de tog livet av sig. Columbinemassakern fick stor uppmärksamhet, både massmedialt och inom populärkulturen. Händelsen definierades i de efterföljande diskussionerna som att vara ett ”amerikanskt fenomen”. Diskussionerna fokuserade främst på de amerikanska liberala vapenlagarna, mediavåld och förekomsten av aggressiva ungdomssubkulturer. Konsekvensen av dessa debatter blev att det ingavs en allmän betryggande känsla av att det grova våldet i skolmiljö sker på distans och huvudsakligen i USA. Paradoxalt nog har liknande händelser skett både utanför USA och före Columbine, men de dåden har inte fått samma uppmärksamhet eller höga antal dödsoffer². Efter Columbine, verkade antalet skolskjutningar öka, både i USA och i övriga världen, för att sedan avta i frekvens. Dödsskjutningar förekommer dock fortfarande. Mellan åren 2000 och 2010 rapporterades det om 59 fall av skolskjutningar i USA, 4 fall i Kanada, 11 fall i Europa och 7 fall från övriga världen³.

Fenomenet ”skolskjutningar” är både intressant och svårförklarligt ur ett kriminologiskt perspektiv, främst därför att skolskjutningarna inte kan förklaras genom att se till skydds- och riskfaktorer för normbrytande beteende. Gärningspersonerna och deras närmiljö karaktäriseras mer av skyddsfaktorer än riskfaktorer. Riskfaktorer kan definieras som faktorer som ökar sannolikheten för att ett beteendeproblem ska uppstå. Skyddsfaktorer reducerar risken för beteendeproblem genom att dämpa effekten av riskfaktorerna (Nordahl, Sørli, Manger och Tveit 2007:79 ff.). Risk- och skyddsfaktorer ingår i ett komplext samspel på både individnivå, familjenivå och kontextuell nivå och kan vara distala (ge en indirekt inverkan, till exempel demografiska faktorer såsom socioekonomiska förhållanden) eller proximala (ge en direkt verkan, till exempel individens grad av impulsivitet) (Andershed och Andershed 2005:55 ff.). Skolskjutningar, oavsett var de sker rent geografiskt, har vissa gemensamma drag. De sker i större grad i mindre samhällen och i skolor som inte karaktäriseras av sociala problem. Vapnen som används vid gärningen är legala och skjutningarna genomförs företrädesvis av unga, vita män med arbetar- eller medelklassbakgrund (Verlinden, Hersen och Thomas 2000; Harding, Fox och Mehta 2002). Det finns flertalet populära hypoteser till varför skolskjutningar sker, bland annat, psykisk ohälsa, ”han bara exploderade”, dysfunktionella familjer, mobbning, gruppträck, våldskultur, vapentillgång, medialt våld och copycat-effekter. Dessa hypoteser innehåller ett visst mått av förklaringskraft, men misslyckas med att förklara fenomenet fullt ut (Newman, Fox, Harding, Mehta och Roth 2004:58-73;229). Det finns även något motsägelsefullt i beskrivningen av gärningspersonerna, som är intressant för fenomenet. I främst massmediala sammanhang, beskrivs de som ”speciella”, ”ensamma” och att de ”tillhör en subkultur av våldsromantik”, av anhöriga och vänner beskrivs de som ”helt vanliga killar”.

Vad är det då som driver vanliga ungdomar till att ta med sig vapen till skolan, öppna eld mot elever och lärare och sedan i vissa fall avsluta gärningen med att ta sitt liv?

¹ Referens: <http://www.schoolshooters.info> [120227]

² Med reservation för ”Dunblanemassakern” 1996 i England, där 17 dödades och 15 skadades, även om brottet skedde på en skola begicks det av en utomstående, vilket gör att jag inte definierar det som en skolskjutning av den typ som studien berör, se vidare avsnitt 1.3.1 för begreppsdefinition.

³ Uppgifter hämtade från: http://en.wikipedia.org/wiki/School_shooting [120303]

1.1 Bakgrund

Händelsen i Columbine, kan ses som en brytpunkt. Det är då ”skolskjutningar” uppstår och blir ett allmängiltigt begrepp. Själva ordet ”Columbine” är ett dualistiskt begrepp, där det i abstrakt mening refererar till en komplex uppsättning av känslor rörande ungdomar, rädsla, risk och avvikelser (Muschert och Spencer 2009). Konkret blev ”Columbine” ett symboliskt begrepp som refererar till att genomföra skolskjutningar. Bland annat ska Andy Williams⁴ ha sagt till sina vänner att han ville ”pull a Columbine” en kort tid före han genomförde sin skolskjutning. Innan Columbine, uppmärksammades sällan döds skjutningar i skolmiljö. De fall som finns dokumenterade dessförinnan, klassificerades sällan som skolskjutningar, utan de sågs som enstaka våldshändelser, utlösta av personliga konflikter eller hämndbegär (Larkin 2009). Idag ses skolskjutningar istället som ett våldsbrott som karaktäriseras av att de i första hand inte riktar sig mot ett eller flera specifika offer, på det sätt som ett hämndbrott eller svartsjukedrama gör. Händelserna påminner i hög grad om döds skjutningar på arbetsplatser, som har ett inslag av slumpmässiga offer (Newman et al. 2004:50; Newman och Fox 2009).

1.1.1 *I just don't like Mondays*

29:e januari 1979 avlossade 16-åriga Brenda Spencer ett flertal skott från sitt sovrumsfönster. Målet var eleverna i grundskolan på andra sidan vägen. Skottlossningen resulterade i två döda och åtta skadade. Brenda uppgav för polisen att hennes motiv helt enkelt var: ”*I just don't like Mondays*” (Fast 2008:65 ff.). Brenda Spencer är en av få kvinnliga skolskjutare som finns. Men hennes agerande och motiv är av symbolisk signifikans för att förstå varför skolskjutningar ofta i vardagligt tal återges som ”meningslöst våld”. Främst genom att gärningspersonernas egna förklaringar inte passar in i sammanhanget, samtidigt som det saknas en begriplig förklaringsmodell. Termen ”meningslöst våld” indikerar både att det finns ett ”meningsfullt våld” som är förståeligt eller förklarligt, och att det finns konventionella och icke-konventionella gärningspersoner. De flesta våldsbrott utlöses av banala företeelser som en verbal kränkning eller en sammanstötning på gatan. Däremot kategoriseras det meningslösa våldet, i allmänhetens ögon, som irrationellt, ont eller utlöst av psykisk sjukdom (jfr. Gould 2003:3). Detta förhållningssätt både försvårar förståelsen av händelsen och det preventiva arbetet. Genom att tillämpa denna uppdelning av våld, finns det en risk att fokus läggs på psykologiska karaktäristika hos gärningspersonerna, istället för på samspelet mellan de biologiska, psykologiska och sociala faktorerna. I fallet med Brenda reproducerades tanken om att handlingen enbart beror på en psykologisk svaghet. Brottet anses fortfarande vara ”otänkbart” och den utredande polisens teori kring fallet är att: ”*She probably was and still is a miserable person through and through (...) But her way of dealing with the misery was to spread it around.*”⁵

1.1.2 *Skolan och Internet, de ungas arenor*

Skolan och skolmiljön som ska vara en trygg plats för barn och ungdomar är samtidigt en logisk brottsplats för unga. Brott och brottslighet uppstår där individer utför sina dagliga aktiviteter. Förutsättningen är dock att de tre elementen, motiverad förövare, lämpliga objekt och avsaknad av kapabla väktare sammanfaller (Cohen och Felson 1979; Levin och Madfis 2009). Det förekommer grövre brott i skolmiljön även i Sverige. Det har dock inte skett några döds skjutningar i de svenska skolorna (BRÅ 2009:6, BRÅ 2010:6). I samband med de finska dåden 2007 och 2008, ställdes frågan om liknande händelser skulle kunna ske här med⁶. Det

⁴ Skolskytten i Santana High, Kalifornien, 20010301 <http://www.mayhem.net/Crime/intermittent.html> [120307]

⁵ <http://www.mayhem.net/Crime/intermittent.html> [120307]

⁶ Som exempel: <http://www.skolvarlden.se/artiklar/%E2%80%9DDrisk-foer-skolmassaker-aeven-i-sverige-samt> <http://www.ur.se/Produkter/139933-Skolministeriet-Efter-skolskjutningen> [120115]

har även förekommit hot mot svenska skolor⁷, vilket lett till att frågan aktualiseras med jämna mellanrum. De hot som uttalats och upptäckts i Sverige, har främst förekommit på en annan ungdomsarena, internet. Post-Columbine har internet blivit den plats där gärningspersonerna är aktiva och till viss del ”synliga”. Det är där manifest publiceras, hot framförs eller där det sker planering av attackerna. Användandet av internet som plattform kan ses som ett arv från Columbine, där gärningspersonerna effektivt utnyttjade internet för att sprida delar av sitt budskap. Hot eller diskussioner angående planer kan även ske i de vardagliga samtalen ungdomar emellan. Det gör att flertalet ungdomar vid tidigare händelser haft kännedom om vad som skulle ske, men av olika anledningar inte vidarebefordrat informationen (Pollack, Modzeleski och Rooney 2008).

1.2 Tidigare forskning

Även om dödsjutningar i skolan är ett ovanligt fenomen, har flertalet studier av ämnet genomförts utifrån varierande discipliner och perspektiv. Skillnaden mellan dessa studier är beroende på om fokus ligger på likheter eller skillnader hos gärningspersonerna (jfr. Moore, Petrie, Braga och McLaughlin 2003:307). Detta leder till en svårighet att finna en forskningsmässig konsensus om fenomenet skolskjutningar. De olika disciplinära utgångspunkterna leder dessutom till att de olika studierna har använt sig av olika definitioner om ”vad en skolskjutning är”. I sammanställningen över tidigare forskning har jag valt att dela in de olika teoretiska perspektiven utifrån: om de fokuserar på individens karaktäristika (*avsnitt 1.2.1*), hoten och den sociala dynamiken kring den som hotar (*avsnitt 1.2.2*), samt det integrerade perspektivet där processen som leder fram till handlingen är i fokus (*avsnitt 1.2.3*). Det är dock viktigt att komma ihåg att de flesta studier har problem med generaliserbarhet, på grund av att det enbart finns ett fåtal fall att studera. Det saknas även konsensus om begreppsdefinitionen, vilket leder till att den tidigare forskningen kan vara motstridig och inkludera/exkludera olika händelser. Resultaten kan därmed uppfattas som inkonsekventa.

1.2.1 Den komplexa gärningspersonen - profileringsansatsens problematik

Dödsjutningar i skolmiljö är ett fenomen som fått stor uppmärksamhet. Det verkar finnas ett omätligt behov att förstå *hur* och *varför* dessa händelser kunnat ske. Kombinationen av massmedial uppmärksamhet och att samhället kräver snabba åtgärder för att förhindra liknande händelser, kan dock få oavsiktliga konsekvenser. I strävan efter att kunna identifiera nästa skolskytt, har det i vissa fall skapats statiska ”checklistor” på varningstecken. Dessa listor kan vara kontraproduktiva, eftersom det då finns en risk att ickevåldsamma elever pekas ut som potentiellt våldsamma (O’Toole 2000:2). Ett annat problem är att de har låg träffsäkerhet, eftersom fenomenet är så pass ovanligt, att det är svårt att nå valida resultat i studierna. Begreppet ”profileringsansats”, definierar jag utifrån den forskning som syftar till att kategorisera eller identifiera individer utifrån individuella karaktäristika. McGee och DeBernardos studie ”Classroom Avenger” (1999), framställer en hypotetisk individ, som har potentiell möjlighet att bruka våld i skolmiljö. De gör, utifrån tidigare händelser, en sammanställning över inkluderande och exkluderande kriterier för gärningspersonerna. Studien resulterar i en additiv modell, där förekomsten av de inkluderade kriterierna innebär en högre risk att begå en dödsjutning i skolmiljö. McGee och DeBernardos modell har kritiserats och profileringsansatsen har till viss del avfärdats av senare studier. Främst för att den utgår från kriterier rörande dysfunktionella familjesituationer och att individerna karaktäriseras som ”ensamma och isolerade individer”, vilket sällan har kunnat beläggas. Langman (2009) har utvecklat en typologi rörande gärningspersonernas psykopatologiska drag. Hans studie resulterar i tre olika typer av skolskjutare: psykopatiska, psykotiska och

⁷ Bland annat: <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=2151&artikel=3561479> [120115]

traumatiserade. Hans psykologiska typologi ger en postum förklaring utifrån ett psykologiskt perspektiv. Det problematiska med att hänvisa till en psykopatologisk typologi är dels att enbart ett fåtal skolskjutare är diagnostiserade innan gärningen, samt att enbart en psykisk störning inte ger en tillräcklig förklaring till fenomenet (jfr. U.S Secret Service 2002, Newman et al. 2004). Profileringsansatsen kan ses som problematisk för att ge en fullständig förklaring till fenomenet, främst utifrån den komplexitet som återfinns hos gärningspersonerna och svårigheterna med att predicera beteende/profiler utifrån ett fåtal fall (Mulvey och Cauffman, 2001). Dock uppmärksammar den här inriktningen att det finns ett antal likheter mellan gärningspersonerna, främst i form av att individerna har en individuell psykosocial sårbarhet. En bild framträder av att de flesta gärningspersonerna har svårigheter att hantera förluster av olika slag, samt förekomsten av självmordstankar eller självmordsplaner innan händelsen. Det finns i dessa studier även stöd för att gärningspersonerna inte har någon tidigare historia av våldsanvändande och/eller kriminalitet. Det kan ses som en bidragande förklaring till att gärningspersonerna sällan upptäcks innan händelsen och varför det lätt uppfattas som att de unga "bara exploderar" i ett ohämmat raseri (McGee och DeBernardo 1999; O'Toole 2000; Verlinden et.al 2000; Voissekuil, Fein, Reddy, Borum och Modzeleski 2002, Newman et al. 2004, Fast 2008, Preti 2008).

1.2.2 "Totalen av omständigheter" - hotbedömningsmodellens utgångspunkt

BRÅ:s rapport (2009:6) tar upp fenomenet skolskjutningar, och rapporten reproducerar och problematiserar den komplexa bilden av gärningspersonerna. Begreppet "de osynliga unga" appliceras för att karaktärisera dessa, och det indikerar både att gärningspersonerna ofta är "osynliga" genom att inte ha några tecken på ett uttalat avvikande beteende. Dessutom refererar det till att den kriminologiska uppdelningen mellan skydds- och riskfaktorer inte är applicerbar i de här fallen, vilket försvårar upptäckt och prevention. Primärt inriktar sig den här typen av forskning på att utföra och utforma hotbedömningar som ska användas i ett preventivt syfte. Det centrala är att reagera på beteende som kan leda till våldsdåd i skolmiljö. I hotbedömningsmodellen görs en åtskillnad mellan "att hota" och "att utgöra ett hot". Slutsatser rörande vad som utgör ett hot grundar sig på fler "objektiva fakta" än enbart personlighetskaraktäristika (BRÅ 2009:06:48). O'Toole (2000) definierar vilka olika typer av hot som kan förekomma i samband med skolskjutningar. Faktorer som behöver finnas i åtanke då det görs en hotbedömning är rörande vem som uttalar hotet, samtidigt som hänsyn tas till "totalen av omständigheter" i fallen. Omständigheter som påverkar bedömningen definieras som kriterier rörande elevens personlighet, familjedynamik, skoldynamik och elevens roll i denna, samt den sociala dynamiken i samhället. Det sker även en åtskillnad av risknivåer i hotets allvarlighetsgrad. Allvarligheten i hoten bedöms utifrån hotets formulering. Ett hot på hög risknivå karaktäriseras av att det är direkt, specifikt, trovärdigt, samt att det utförts konkreta handlingar för att kunna genomföra gärningen. Hotbedömningsmodellen har sin grund i forskning som visat att gärningspersonerna innan gärningen "läcker information" om sina planer samt att det finns en förekomst av både implicita och explicita hot innan gärningen (O'Toole 2000, Verlinden et al., 2000, Voissekuil et al. 2002 samt Pollack et al. 2008). Hotbedömningsmodellen styrka är att den kan användas som en manual för att gradera "hur reella hoten är". Det ges även riktlinjer för hur skola och polis ska agera på hoten. Svagheten med modellen rör frågan om hur hoten framförs och till vem. "Läckagen" om planerna eller hoten framförs sällan direkt mot målet för attacken, kommunikationen sker främst med andra elever eller vänner till gärningspersonen. Dessa personer, som har någon form av kännedom om planerna, vidarebefordrar inte alltid informationen. Att information inte vidarebefordras kan bero på flera olika anledningar, till exempel lojalitet mellan ungdomar, en misstro mot att vuxenvärlden ska ta informationen på

allvar, eller att man uppfattar uttalandet som ett skämt eller en jargong. Det förekommer även fall där informationen förts vidare, men inte tagits på allvar av föräldrar eller berörda myndigheter (Newman et al. 2004:155 ff., Pollack et al. 2008).

1.2.3 Den "dödliga" kombinationen av faktorer

Hotbedömningsmodellen är väl underbyggd, både teoretiskt och forskningsmässigt rörande det faktum att gärningspersonerna brukar "läcka" information. Men den säger ytterst lite om vad som utlöser och karaktäriserar processen som leder fram till att vissa individer beslutar sig för att genomföra en skolskjutning. Newman et al. (2004:229 ff.) har i sin studie av skolskjutare⁸ skapat en teori för att förklara fenomenet. Fokus ligger inte enbart på mikronivå, utan även på meso- och makronivå, och att en kombination av faktorer är bidragande för att en skolskjutning ska inträffa. Teorin har en stark förklaringskraft rörande det paradoxala förhållandet mellan likheter och olikheter hos gärningspersonerna. Skillnaden mellan profileringsansatsens fokus på individen och hotbedömningsmodellens fokus på "totalen av omständigheter" överbyggs i teorin, genom att den kompletterar de båda perspektiven och ser till det processuella samspelet mellan individ, närmiljö och struktur. De teoretiska utgångspunkterna bygger på fem nödvändiga men inte tillräckliga villkor/faktorer för att en skolskjutning ska inträffa.

Den första faktorn är att gärningspersonen har en uppfattning om sig själv som extremt marginaliserad i den sociala värld som är av betydelse för denne. Marginaliseringen kan vara reell i form av mobbning eller socialt utanförskap. Eller så kan den vara intrasubjektiv genom att individen uppfattar sig som utanför, utan att kunna konkretisera vad känslan grundar sig på. Den andra faktorn är att gärningspersonen lider av någon form psykosocial problematik/individuell sårbarhet, vilket ökar effekten/påverkan av den (upplevda) sociala marginaliseringen. Det verkar även finnas en skillnad mellan de som genomför skolskjutningar i en high school-miljö och de som genomför dem i college-miljö i fråga om psykosocial problematik. Collegeskjutaren är äldre och verkar därför ha en mer framskriden och allvarligare form av problematik (Newman och Fox 2009).

Den tredje faktorn är betydelsen av kulturella manus (eg. *cultural scripts*). Om marginalisering samt den individuella sårbarheten motiverar händelsen, begränsar det kulturella manuset alternativen av reaktioner på problemet (Newman et al. 2004:245). Ett kulturellt manus kan definieras som en "handlingsstrategi" eller en "problemlösning". Manuset består av olika kulturella referenser i form av värderingar, symboler, ritualer, narrativ etcetera. Det används i olika former av uppsättningar av individer för att förändra sin sociala position eller för att få en lösning på sociala problem (jfr Swidler 1986: Newman et al. 2004:245 ff.). Manuset innehåller inga deterministiska lösningar eller fixerade handlingssätt, utan ger ett ramverk för problemlösningen som individen kan agera utifrån. Kulturella manus förekommer hos alla individer, men det finns skillnader rörande ålder. Unga individer har ett mindre antal manus att referera till. I de här fallen refereras till kulturella manus som kombinerar maskulinitet, våldsanvändning, berömmelse samtidigt som de innehåller ett kraftfullt meddelande till de som exkluderat dem (Newman et al. 2004: 148-150; 230;247-252).

⁸ Studien genomfördes på uppdrag av "National Academy of Sciences", för att förklara under vilka förutsättningar fenomenet uppstår. Studien bygger på 163 intervjuer i Heath, Kentucky samt Westside, Arkansas – två orter som drabbats av skolskjutningar. Studien kompletterades även med empiri baserad på nationell och lokal media rapportering. Totalt analyserades 27 fall av skolskjutningar mellan 1974-2002, av dessa har 25 fall skett i USA, ett fall i Canada och ett i Europa.

Den fjärde faktorn är att den unge har lyckats hålla sig ”under radarn”. Begreppet innebär att de ungas situation, problematik eller planering har undgått upptäckt av familj, skola och/eller myndigheter (Newman et al. 2004:77 ff.). Den femte faktorn är vapentillgång, definierad som tillgång till skjutvapen (Newman et al. 2004:259). Tillgänglighet till skjutvapen och möjligheten för den unge att skaffa vapen, villkorar möjligheten att genomföra handlingen. Den fjärde och femte faktorn samverkar i högre grad på en meso- och makronivå än de tre tidigare faktorerna. Med ”Goffmanianska termer” skulle fjärde och femte faktorn kunna definieras som den inramning (jfr. ”setting”; Goffman 1959/2006:29) som krävs för att händelsen ska kunna utspela sig.

1.3 Syfte och frågeställning

Newman et al.s teoretiska perspektiv förtydligar vikten av kombinationen av faktorer som leder till skolskjutningar, vilket gör att det preventiva arbetet kan utvecklas utifrån deras teoretiska resultat. Även om teorin inte kan predicera vem som kommer att bli skolskjutare, kan det teoretiska bidraget ses som en preventionsmöjlighet, genom att elimineringen av en faktor reducerar risken för att en skolskjutning ska uppstå (Newman et al. 2004:231). Frågan är om teorin är applicerbar utanför den kontext där den uppstod? Newman et als studie (2004), inbegriper enbart två icke-amerikanska fall, ett i Tyskland och ett i Kanada. Det finns, som jag ser det, ett problem med att direkt applicera amerikansk forskning i en europeisk kontext. Det finns bland annat sociokulturella skillnader mellan länderna, vilket kan ha effekt på händelseprocessen, eventuellt leder detta till att de fem villkoren förändras över rumsliga förhållanden.

Syftet i följande studie består av tre delar. Mitt första syfte är att genomföra en tillämpning av teorin i en vidare kontext. Teorin kommer att prövas utifrån andra fall av mer differentierad, geografisk och social karaktär än de som ligger till grund för teorin. Genom detta förhållningssätt kan teorins styrkor/svagheter samt teorins eventuella behov av utveckling utforskas. I teoritillämpningen behandlas primärt de tre första villkoren, medan de två andra villkoren behandlas mer sekundärt. Mitt andra syfte med studien är att nå en djupare förståelse för motivbilden. Genom att huvudsakligen använda material som gärningspersonerna själva har producerat, i form av text/bildmaterial kan individernas subjektiva tolkning av situationen lyftas fram. Primärmaterial har dock kompletterats med sekundärmaterial i form av utredningsmaterial, myndighetsuttalande samt nyhetsartiklar för att ”fånga upp delar” i processen som individerna inte själva refererar till. Det tredje syftet är att relatera fenomenet till en bredare teoribildning i form av konflikt och konflikthantering. Eftersom skolskjutning som fenomen kan ses som en ”problemlösande handling”, bör det, enligt mig, finnas en implicit eller explicit konflikt som är central för fenomenet.

Följande frågeställningar ligger till grund för studien:

Återfinns de fem villkoren som Newman et al. definierar i sin teori i de fall som min studie bygger på?

Vilka styrkor/svagheter finns i teorin, och vilket behov av teoriutveckling exponeras genom tillämpningen?

Hur konstruerar gärningspersonerna, utifrån sin erfarenhetsvärld, sina ”motiv” i form av rättfärdigande av handlingen?

Finns det någon form av konflikt som är central för individen, och kan förekomsten av konflikter öka förståelsen för fenomenets karaktär och det processuella samspelet?

1.3.1 Begreppsdefinition

Begreppsdefinitionen har jag formulerat utifrån en kombination av de kriterier som är definierade av Newman et al. (2004:50) samt Newman och Fox (2009). Detta förhållningssätt gör att de fall som refereras i studien uppfyller samma kriterier som de fall som återfinns i originalstudien.

Skolskjutning är en speciell form av attack som sker utifrån fyra kriterier:

- 1) Sker på en skolrelaterad offentlig arena inför publik.
- 2) Involverar en eller flera gärningspersoner som är studenter eller före detta studenter vid den aktuella skolan.
- 3) Omfattar multipla offer (även om skadorna inte behöver vara dödliga) eller åtminstone multipla mål.
- 4) Vissa offer skjuts på grund av att de förörrättat gärningspersonen, andra offer väljs ut genom sin symboliska signifikans, eller av en tillfällighet.

1.3.2 Avgränsningar

Studiens analys och resultat baseras på empiriskt material från sju fall av skolskjutningar som skett post-Columbine, företrädesvis i Europa. Fallen har till övervägande del inträffat efter att teorin utvecklades, vilket möjliggör att se om den tidsmässiga aspekten påverkar teorins tillämpbarhet och förklaringskraft. Detta förhållningssätt, kan i förhållande till teorin, säga om något nytt, specifikt element av fenomenet har utvecklats "under tid". Den geografiska fördelningen av fallen motiverar jag utifrån syftet att pröva teorins tillämpbarhet i en mer dominerande europeisk kontext än den ursprungsteorin är producerad i. Europa och USA har olika sociokulturella kontexter, vilket kan innebära att teorins tillämpbarhet även kan påverkas.

Följande fyra kriterier avgränsar härutöver studiens fall:

- 1) De ska vara giltiga utifrån den begreppsdefinition som appliceras i studien.
- 2) Ett selektivt urval av fall som inträffat mellan 2002 och 2009 har gjorts.
- 3) Fallen har valts med tanke på maximal variation (jfr Vaughan 2007:14). Variationen rör gärningspersonernas karaktäristika, "läckage", internet som arena, tillvägagångssätt vid händelsen samt "offerbilden" (slumpmässiga och/eller målinriktade aktioner).
- 4) Urvalet har även styrts av tillgänglighet gällande primärdata. Jag är medveten om att det finns ett flertal andra fall som är relevanta utifrån de tre första kriterierna. Dessa fall är dock inte tillgängliga i samma utsträckning. Främst förhindras tillgängligheten av att gärningspersonernas internetbaserade aktiviteter blockerats av domänägare eller av myndigheter i samband med utredningarna av gärningen.

1.3.3 Studiens disposition

Studien har strukturerats i sex kapitel, där introduktionskapitlet tecknar en bakgrund till studiens syfte och frågeställningar. Därpå följer ett teorikapitel som sammanfattar de teoretiska utgångspunkterna. Där gör en fördjupad presentation av de fem villkor/faktorer som är centrala i Newman et als teori (2004), samt en genomgång av de viktigaste utgångspunkterna i det konflikthanteringsperspektiv som appliceras i studien. Metodkapitlet beskriver studiens material samt de metodologiska och analytiska utgångspunkterna i studien. I det fjärde kapitlet redogörs för det empiriska materialet i form av fallbeskrivningar. Dessa tecknar en bakgrund till de analysresultat som sedan presenteras i resultatkapitlet. Resultaten från inomfallsanalyserna och mellanfallsanalysen redovisas var för sig, för att fånga både det deskriptiva inlagen i form av motivkonstruktion och konfliktsituationer och den abstrakta teoritillämpningen. Vid citering har jag valt att använda mig av engelska citat i de fall som de

förekommer samt svensk översättning i löptext när citering sker från tyska eller finska källor. Originalcitaten ligger då som fotnot. Diskussionskapitel, består av analysens konklusioner, utifrån studiens syfte och frågeställningarna.

2. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

Det teoretiska ramverk som ligger till grund för studien är dels Newman et al.s teori (2004) rörande de fem villkoren och dels ett socialpsykologiskt och sociologiskt perspektiv på konflikter och konflikthantering. Teoriutvidgningen syftar till att förtydliga den konfliktsituation som jag tror finns explicit i fenomenet. Konflikten och konfliktens roll behandlas enbart implicit i Newman et al.s teori (2004:148; 230), vilket enligt min mening kan vara ett problem. Ett sådant förhållningsätt försvårar förståelsen av individernas agerande utifrån situationella och emotionella utgångspunkter.

2.1 De fem nödvändiga villkoren

Förekomsten av marginalisering, definieras av Newman et al. (2004:235 ff.) främst genom att ungdomarna inte är socialt framgångsrika i skolan. Detta karaktäriseras av att de hade få vänner, låg status i den sociala hierarkin, samt att de utsatts för mobbning eller för ”retsamma kommentarer”. Även om inte alla utsatts för mobbning, delar samtliga en upplevelse av utanförskap (Newman et al. 2004:242), som de agerade utifrån. Att misslyckas med att finna sin plats eller att anses ha en ”låg status” kan öka upplevelsen av marginalisering. Denna känsla kan förstås utifrån att ungdomar försöker skapa sin egen identitet i tonåren. Det finns dels en önskan om att få en högre plats i den sociala hierarkin, samtidigt finns det en oro för framtiden och en osäkerhet om den framtida sociala positionen. Ungdomstiden präglas av att definiera den egna identiteten och att finna en grupp tillhörighet. Samtidigt etiketterar ungdomar varandra, vilket kan leda till en exkludering från grupper och/eller en social hierarki mellan grupper (Newman et al. 2004:131 ff.). Tonårstidens sökande efter status, identitet och respekt är även en genusstyrd process, där ”utmaningarna” i tonåren ser olika ut för unga män och kvinnor. Unga män löper risk för att inte bara ”misslyckas som tonåringar” utan även ”misslyckas i sin manlighet”(Newman et al. 2004:143 ff.).

Individuella sårbarheter för marginaliseringen karaktäriseras av att det finns en psykosocial problematik som försvårar hanteringen av marginaliseringen (Newman et al. 2004:242). Små förolämpningar eller händelser, som de flesta unga kan tolerera och inte bli påverkade av, blir för de här individerna stora händelser. Newman et al. (2004) definierar den individuella sårbarheten i form av psykiatrisk sjukdom, depression, självmordstankar samt familjerelaterade problem (243 ff.). Självmordet som fenomen förekommer i skolskjutningar, antingen genom att gärningspersonerna tar sitt eget liv eller försöker begå ”suicide by cop”. Samtidigt är förekomsten av självmord en paradox, eftersom det kolliderar med de maskulina idealen som eftersträvas (Newman et al. 2004:150). Självmordet eller självmordstankar kan ses som en effekt av marginalisering på individuell nivå, men även som en utlösande faktor för våldet. Självmordsbenägna ungdomar kan känna att de inte har något att förlora vilket sänker den sociala barriären för våldsanvändningen (Newman et al. 2004:244; jfr Cullen, Wright och Blevins 2009:79). Självmordet har även en funktion som en del i det kulturella manuset som, den så kallade ”Werthereffekten”, med innebörden att individen imiterar tidigare skolskjutarens självmord (Preti 2008). Att begå självmord kan även vara en effekt av själva dödandet. De sociala bandens styrka mellan gärningsperson och offer avgör om självmord inträffar efter ett mord (”suicide following homicide – fenomenet” definierat av: Stack 1997; Gillespie, Hearn och Silverman, 1998).

Det kulturella manuset kopplat till fenomenet kan konkretiseras som en ”manlig utväg” ur situationen, samtidigt som det efterlämnas ett kraftfullt budskap till omvärlden som ger individerna någon form av berömmelse (Newman et al. 2004:245 ff.). Manuset sanktionerar och rättfärdigar även användandet av våld för att förändra den sociala positionen, och det produceras/reproduceras en bild av att statusförändring kan ske genom vapeninnehav. Manuset refererar även till liknande händelser, genom att synliggöra hur andra individer i ”samma situation” löst sina problem genom att ”designa en massaker”. Manuset består även av kulturella referenser, främst i form av populärkulturella anspelningar. De är dock inte populärkulturen i sig som är problematisk, utan det kulturella meningsskapandet som verkar på både kulturell, interpersonell och intrapersonell nivå (Newman et al. 2004:153; 252; Larkin 2009; Kiilakoski och Oksanen 2011). I de flesta fall har gärningspersonerna innan gärningen prövat alternativa vägar, i form av mindre våldsamma manus, för att förändra sin sociala position (Newman et al. 2004:149 ff.; 246). Ett sätt är till exempel att agera som ”klassens clown”, men när dessa alternativ faller, har individerna känt sig pressade att ta till mer radikala manus. Detta har kulminerat i en skolskjutning som ett sista alternativ. Att de unga inte sökt hjälp, råd och stöd från utomstående kan verka paradoxalt i en ”eskalerande” situation. Men ett hjälpsökande kolliderar med två andra primära kulturella manus som är viktiga i ungdomsåren, att ungdomar självständigt ska lösa sina problem utan inblandningar av andra, samt ett manlighets manus som indikerar att män löser sina problem självständigt och där hjälpsökande är en svaghet (Newman et al. 2004:149).

Forskarna definierar även att det finns en bidragande faktor i form av att de unga är ”under radarn ” (Newman et al. 2004:77 ff.;253 ff.). Det betyder att tecken på att situationen är på väg att eskalera finns, men upptäcks inte. Detta kan förstås utifrån att det handlar om svaga eller mixade signaler, som inte har kunnat tolkas som varningstecken förrän efter händelsen. Det finns en komplexitet rörande både ramen för händelserna, i form av att det är en otänkbar händelse att ”någon ska genomföra en skolskjutning”. Samtidigt måste även ungdomars beteende överlag tas med i beräkningen, och deras uttalande eller personlighetsförändringar reduceras till att vara ”en del av ungdomstiden” (Newman et al. 2004:81 ff.;89;111 ff.; 161).

Det sista villkoret gäller vapentillgången, vilket kan ses som en självklarhet, eftersom utan skjutvapen kan inte gärningen genomföras (Newman et al. 2004:259). Det problematiska är dock inte att det finns skjutvapen, utan hur lätt det är för ungdomar att få tillgång till dessa. I de flesta fall har legala vapen använts vid gärningarna, antingen tagna från hemmet eller inköpta av ungdomarna själva. Samtidigt har en hög andel av gärningspersonerna kännedom om vapnens funktioner (Newman et al 2004:260), eftersom de tidigare använt vapen i legala sammanhang i form av jakt eller skytteträning.

2.2 Konflikter och våldsam konflikthantering

Jag definierar begreppet ”konflikt” utifrån Blacks teori (1996), där konflikten inte behöver handla om en explicit schism mellan två parter. Den kan lika gärna vara implicit, där reaktionen på besvikelsen innefattar en ensidig aggression. Den ensidiga konfliktlösningen kan exemplifieras genom att den upplevda besvikelsen eller förlusten bara upplevs av den ena parten och att det är den parten som agerar på konflikten. Samtidigt har konflikthanteringen även en situationell karaktär (Collins 2008; 2012), och ett emotionellt spektrum (Katz 1988).

Den lokala kontexten för fenomenet är kopplad till skolan som social arena samt till företrädesvis mindre städer (Newman et al. 2004:234). De konflikter som kan uppstå i dessa kontexter präglas av en avsaknad av alternativa icke-konfrontativa utvägar. Det finns ingen

möjlighet i förlängningen att undvika en konflikt eftersom både skolan och småstaden kännetecknas av immobilitet och täta sociala band.

Skolan kan definieras som en icke-vald rutinaktivitet för eleverna, som saknar en ”konsekvensfri” utväg. Det är svårt att lämna skolan och dess aktiviteter utan konsekvenser för den enskilda individen. Likaså kan det vara svårt att lämna en mindre stad innan skolan är avklarad⁹. Skolan är även en hierarkisk institution (Newman et al. 2004:131), där ungdomar strävar mot att hitta sin egen identitet, samtidigt som de vill stiga i skolans sociala hierarki. Gould (2003:69 ff.), argumenterar för att våld uppstår i strävan efter en social position, där konflikter främst uppkommer då det finns en oklarhet om vem som dominerar vem i den sociala relationen. Utifrån Goulds resonemang kan det skapas en förståelse för att skolan är en konfliktarena, eftersom den sociala hierarkin är så pass viktig under ungdomstiden. En handlingsstrategi för att behålla dominansen och försvara sin position i hierarkin kan vara att delta i mobbning (Newman 2004:21, Collins 2008:63). En annan typ av konflikt som kan uppstå i skolsituationen, utgår från individens behov att finna en egen identitet. Att vara annorlunda eller ställa sig utanför de traditionella ungdomsgrupperingarna, kan vara ett sätt för individen att frigöra sig från föräldrar eller samhället, samt för att manifestera sin egen identitet (jfr. Katz 1988:87 ff.; 224 ff.). Att vara annorlunda eller uppfattas som annorlunda, kan i sig ge spända sociala relationer, vilka i sin tur kan leda till konflikt (Black 2011:109).

Småstaden kan i sin tur, skildras som en plats där familjer bott i generationer, där alla känner alla. Småstäder kan ses som ideala platser för barn och ungdomar att växa upp i. Samtidigt har småstadens struktur en mörk sida. Kännedomen om varandra leder till att upptäckta avvikelser inte alltid rapporteras vidare utan aktörerna håller sin information för sig själva (Newman et al. 2004:20:112). Småstäder verkar domineras av ett ofullständigt narrativ i den meningen att de vill ge sken av att vara ett tätt sammanhållet samhälle med en gemenskap och delaktighet, i motsats till den fragmenterade och isolerade storstaden. Begreppet ”diskvalificerande heuristik”, kan appliceras för att förklara fenomenet hur det i mindre samhällen systematiskt sker ett undvikande av att hantera ofördelaktig information. Det här sker för att skydda de centrala värderingarna i samhället och för att inte påvisa att det finns något som talar för en utveckling i motsatt riktning (Vaughan 1999; Newman et.al 2004:118). I de små samhällena, kan däremot den ofördelaktiga informationen spridas som skvaller, eftersom samhället karaktäriseras av multiplexa relationer, i form av att individerna känner varandra väl och att interaktionen sker på olika sociala arenor (Newman et al. 2004:120). Skolan och småstadens struktur kan även förklara användandet av våldsamma konflikthanteringsalternativ. Cooney (1998) påvisar att våldsamma konflikter och mord uppstår mellan individer som känner varandra väl, på platser som karaktäriseras av ett starkt ömsesidigt beroende samt immobilitet och lojalitet. Dessa platser omöjliggör ett undvikande, vilket leder till att konflikter eskalerar.

Våldsamma situationer uppstår i ett emotionellt fält av spänning och rädsla (eg. *tension and fear*), enligt Collins (2008). Först efter det att individen överkommit den spänningen och rädslan, kan våldsanvändning uppstå. Det sker främst genom att emotionell spänning transformeras till emotionell energi av den ena parten i konfrontationen (Collins 2008:19). Våldet regleras även av både konflikters sociala dynamik samt åskådarna av våldet (2008:198 ff.). Att en konflikt eskalerar och att våld används kan förstås utifrån att det sker en rad interaktionssekvenser. Sekvenserna skapar en polarisering mellan parterna och en

⁹ Även om vissa skolskjutningar sker på College och universitet där individen befinner sig frivilligt, kan dessa vistelser vara mer eller mindre implicit eller explicit förpliktigade, i form av att individen känner sig tvingad att genomföra utbildningen för att inte svika sina föräldrar, förlora stipendier och/eller inte uppnå de socialt förväntade målen.

utmanövring av neutrala parter (Collins 2012). Detta kan ses som en strategi för att överkomma fältets spänning och rädsla. Det finns dock olika former av våldsamma situationer och konfrontationer. Begreppet ”*forward panic*” appliceras av Collins (2008:83; 89; 360), för att definiera de situationer av våld som föregås av en utdragen process av spänning. Denna byggs upp mot ett klimax som frigörs när tillfälle ges. Begreppet går teoretiskt att referera till skolskjutningar, genom att den multikausala processen sker över tid och inte är en impulsiv handling (Newman et al 2004:60) Tillståndet av ”*forward panic*” karaktäriseras även som en handling av illdåd. Eftersom det präglas av en tydlig ojämlik konfrontation (Collins 2008:94; 360). Exempelvis kan det handla om en konfrontation mellan den beväpnade och den obehäpnade.

Ur ett emotionellt perspektiv kan försvaret av moral och moraliska värden som grund för våldsanvändning och mord, indikera att individen har utvecklat en rättfärdigande vrede (Katz 1988:19). Det går inte längre att ignorera den grundläggande utmaningen som uppkommit innan själva våldshändelsen. Från gärningspersonens perspektiv har den brottsutsatte antingen retat, utmanat eller pressat gärningspersonen att genomföra handlingen. Konfrontationen, grundar sig på att utmaningen inte går att undvika och att det skett en emotionell transformation, där förödmjukelse blir till vrede (Katz 1988:22). Det uppoffrande våldet (eg. *sacrificial violence*, Katz 1988:31 ff.), har en emotionell karaktär av att ”öppna sig för ödet för gärningspersonen”. Gärningspersonen vet inte på förhand resultatet av sin gärning. Enligt Katz (1988:43) finns det i brottets karaktär något förförande i form av transformationen och det okända. Gärningspersonen kan inte på förhand förutse det praktiska resultatet av gärningen, utan vet bara att ”något kommer att förändras” med ett okänt resultat.

2.3 Teoriapplicering i studien

De tre första villkoren som är definierade i Newman et al.s (2004) teori är primära för att förstå individens upplevelse i situationen. Dessa teoretiska utgångspunkter är enligt min uppfattning även förknippade med det konfliktteoretiska perspektivet, där den situationella och emotionella konflikthanteringen är central för att förstå individens handlande. Båda dessa teoretiska inslag har betydelse för att förstå hur situationer uppstår och sedan hanterats i relationen mellan individ och kontext. Det mikrosociologiska förhållningssättet kan öka förståelsen för processen, genom att tydliggöra de olika former av upplevelse av marginalisering som kan förekomma, hur psykosociala faktorer kan ge effekt på marginaliseringen, det kulturella manusets betydelse i de olika fallen samt hur dessa kan leda till en våldsam konfliktlösning. De två följande villkoren - ”under radarn” samt vapentillgång- är sekundära i studien. Men de är viktiga för att genomföra en prövning av teorins tillämpbarhet samt för att bedöma teorins styrkor och svagheter.

3. MATERIAL OCH METOD

3.1 Materialinsamling och urval

Insamling av material har främst skett genom elektroniska källor, där primärdata (material producerat av gärningspersonerna) har insamlats genom att använda sökord i form av gärningspersonernas namn eller internetpseudonymer. Sökningarna har underlättats av att namnen tidigt har offentliggjorts vid händelsen. Primärdatat har kompletterats med sekundärdata i form av officiellt utredningsmaterial, uttalande från polismyndigheter samt nyhetsartiklar som refererar händelsen. Sökord till sekundärdata har varit datum och plats för händelsen¹⁰.

¹⁰ Fullständig redovisning över det empiriska materialet se appendix 1

Ett av de stora problemen med att försöka samla in denna typ av material är att det är en ”kamp mot klockan”, de flesta domänägare stänger användarkonton vid misstanke om brott och omöjliggör därmed tillgång till originaldata. De vägar som finns för att komma runt den typen av problem är att söka efter material i realtid, innan materialet försvinner. Ett annat sätt är att försöka hitta digitala kopior/reproduktioner av originaldata, genom att se om materialet fortfarande sprids via andra användare på internet. Att hitta ”bra material” till den här typen av studier handlar mycket om att vara ”på rätt plats, vid rätt tid”, samt att ha en förförståelse om vart den här typen av material laddas upp och sprids. Eftersom jag under en längre tid har haft ett intresse för fenomenet, har jag utvecklat en strategi för insamling utifrån tidigare erfarenhet om vilka internetsidor som mest frekvent används för uppladdning av material.

Primärmaterialet är även av en speciell emotionell karaktär, eftersom det utgörs av en ”envägskommunikation”, där individerna delar med sig av starka känslor i form av ilska, frustration och sorg. Eftersom det inte ges någon möjlighet till att interagera med individerna eller på något sätt undvika en emotionell överföring, finns det en distanseringsproblematik. Jag har gjort flertalet genomläsningar/genomtittningar för att reducera effekterna av den emotionella överföringen och få nödvändig distans till materialet.

Totalt består materialet av två ”multimedia paket” (totalt: 24 bilder, 4 filmer samt 5 sidor text), ett manifest (totalt: 4 sidor), fem filmklipp av eller med gärningspersonen, elva internetrelaterade aktiviteter som foruminlägg, hemsidor, konton på olika internet-communitys etcetera (cirka 50 sidor), ett dagboksutdrag (4 sidor), en mailkonversation (94 sidor), två pjäser skrivna av en gärningsperson (totalt 21 sidor), tre utdrag av så kallade ”violent writings” från utredningsmaterialet (4 sidor), tidigare polisanmälningar samt patientjournaler (totalt 68 sidor), sex stycken utredningsrapporter (totalt 1330 sidor) samt tjugotvå nyhetsartiklar.

I fyra fall (fall 2, 4, 6 och 7) har gärningspersonen själva producerat och publicerat sitt material på Internet. Detta material är insamlat i realtid, det vill säga i samband med händelserna. Det finns dock två primärkällor rörande fall 4, som först var bekräftade av polisiära källor, men som sedan ifrågasatts rörande äktheten. Dock går dessa källor att binda till fallet, främst genom att andra användare bekräftar äktheten. Den ena källan (ett myspacekonto) har dessutom använts för att spåra upp en annan, presumtiv skolskjutare¹¹. I ett fall (fall 7) är materialets autenticitet obekräftat från polisiärt håll, jag bedömer det dock som trovärdigt, företrädesvis därför att materialets äkthet är bekräftat från andra forumsanvändare, samt att det publicerade hotet stämmer överens utifrån plats- och tidsmässiga faktorer. I ett fall (fall 3) skickade gärningspersonen sitt ”manifest” till en TV-station. Denna publicerade vissa utdrag från materialet som sedan har reproducerats av andra användare på Internet och gjorts tillgängligt retroaktivt. I de resterande två fallen (fall 1 och 5) har primärdatat reproducerats i de offentliga utredningarna och samlats in via dessa.

3.2 Fallstudiedesign

Mitt val att göra en kvalitativ studie motiveras utifrån två utgångspunkter. Den första är den metodologiska utmaningen i att undersöka ett ovanligt fenomen, (Harding, Fox och Mehta 2002, Fast 2008:14 ff.). Den andra grundar sig på Fasts utgångspunkt (2008:14), där han påvisar att det är meningslöst att försöka kvantifiera de ovanliga fenomenen. Den statistiska logiken föreskriver att dessa fenomen näst intill är omöjliga att predicera. Eftersom det rör sig

¹¹ <http://mobil.aftonbladet.se/nyheter/article11859793.ab?partner=www> [120512]

om ett lågt antal fall och ett stort antal individer med identifierbara riskfaktorer, finns det inget säkert sätt att påvisa vilka få som kan komma att genomföra gärningen.

Främst motiverar jag valet av design genom att fallstudier är att föredra då gränsen mellan kontext och fall kan vara oklara. Fallstudier inbegriper även föresatsen att analysera kontextuella betingelser i relation till fallet. Valet grundar sig även på att studiens syfte är att genomföra en prövning av teorins tillämpbarhet, samt för att fallstudier lämpar sig för att undersöka unika företeelser (Yin 2007:60-67). Fallstudiedesignen är även en flexibel form av design, som möjliggör en modifiering av denna vid nya upptäckter i materialet. Detta metodologiska förhållningssätt underlättar studiens syfte att se till tillämpbarhet, teoretiska styrkor/svagheter samt teoriutveckling genom att ett abduktivt förhållningssätt tillämpas. Den abduktiva förståelseansatsen är lämplig för fallstudier, eftersom det tillåter att tidigare teori prövas mot det empiriska materialet och det sker en alternering mellan tidigare teori och empiri, varvid båda efter hand omtolkas genom varandra (Alvesson och Sköldberg 2008:55-56).

Forskningsdesignen är en enfallsdesign med flera analysenheter (jfr. Yin 2007:60), där fenomenet skolskjutning ses som ett fall. Analysen sker i två steg. Det första steget (inomfallsanalysen) berör en analysenhet i taget och den andra analysen (mellanfallsanalysen) analyserar samtliga analysenheter. Analysenheterna i studien består av individerna i relation till deras kontext och i mindre grad till makroförhållandena. Dessa analysenheter bör betraktas som exempel på fenomenet, som är utvalda utifrån sin analogi mellan data och teori som sorterar in i olika kategorier av analytiska nivåer (mikro-, meso- och makrokategorier). I analysen har ett analyschema använts för att underlätta komparation mellan de olika analysenheternas empiriska innehåll. Analyschemat är uppbyggt som en matris där det empiriska materialet tolkas och kategoriseras (jfr. Yin 2007:139) utifrån de utgångsteoretiska kategorierna¹². Matrisen är utvecklad utifrån Layders (1993:114) multistrategiska modell, med en uppdelning av kontext, inramning, situationell aktivitet samt individen. Detta möjliggör både systematisering av det empiriska materialet och underlättar en processuell kartläggning inom fallen. Det utgångsteoretiska konceptet i form av Newman et al.s (2004) fem faktorer, används som ett verktyg för att sortera data i första hand. Andra teorier och koncept adderas efterhand i analysmatrisen (Vaughan 2007:14).

De metodologiska problem som finns med den här typen av studier (jfr. Harding et al. 2002), har jag hanterat på följande sätt. Definitionsproblem som finns rörande val av fall, har hanterats genom att urvalet av fall baseras på studiens syfte och begreppsdefinition. Fallen har både likheter och olikheter vilket möjliggör både mönsterjämförelser (Yin 2007:150) och inomfallsstudier (Harding et al. 2002). I inomfallsstudier kan det bland annat påvisas vilka kausala orsaker som leder fram till samma effekt, det vill säga att det går att spåra de processuella inslagen i varje fall för sig. De komparativa problem som kan finnas mellan fallen, hanteras genom att studiens ena syfte är att göra en prövning av teorins styrkor/svagheter, vilket innebär att det finns en logisk koppling mellan data, frågeställning och kriterier för tolkning. Det finns en teoretisk föranledd strategi utifrån vilken empiri insamlats. Denna är definierad utifrån den begreppsdefinition som applicerats för fenomenet samt de strategier för analys som ska tillämpas utifrån tidigare forskning (jfr Yin 2007:48).

De problem rörande frihetsgrader som kan uppstå definieras utifrån Harding et al. (2002) som problem med att det finns ytterst få fall, men med ett stort antal orsaker till fallen. Detta leder

¹² Analyschema se appendix 2

till att det kan uppstå problem med att urskilja vilken orsak som ger mest effekt på fallet. Deras egen undersökning löser inte problemet med frihetsgrader, men konstaterar att det finns en kombination av faktorer som leder fram till händelsen. Jag utgår ifrån att det är samspelet mellan faktorer som är centralt för fenomenet, och inte från att en faktor kan ses som mer eller mindre utlösande för fenomenet. Därigenom kan alla faktorer tillskrivas en inkluderande effekt på processen, samtidigt som det öppnar för att även andra faktorer kan spela in på händelseförloppet. Problem rörande kombinerade och differentierade orsaker reduceras i studien, genom den teoretiska grunden som utgår från teoretiskt definierade villkor rörande utlösande processer. Det finns redan en medvetenhet och en förståelse om den komplexitet som fenomenet innebär. De problem som kan uppstå på grund av kombinerade/differentierade orsaker, är i de fall där det kan finnas fler faktorer hos det enskilda fallet som kan anses vara bidragande för händelseförloppet. Dessa faktorer förekommer eventuellt inte hos de andra enskilda fallen, vilket kan leda till problem med slutsatsdragningar. Dessa eventuella diskrepanser behandlas därför på en analytisk nivå, genom att fokus läggs på likheter inom och mellan fallen istället för olikheter fallen emellan.

3.2.1 Inomfallsanalys

För att se hur de teoretiskt grundade kriterierna samverkar "inom fallet", analyseras först analysenheterna som fristående enheter. För att kunna länka processens olika delar och till den utlösta händelsen, tillämpas en analytisk "mönster spårning" (jfr. Newman et al. 2002). I inomfallsanalysen kan studiens syfte rörande motivkonstruktion och Newman et al.s (2004) tre första villkor tydliggöras. Denna del har deskriptiv ansats, med individens levda erfarenhet och egen berättelse som centrala inslag.

I denna del tillämpas det ett fenomenologiskt förhållningssätt (jfr. Marshall och Rossman 2011:19;148), där främst begreppet intentionalitet är av betydelse. Begreppet refererar till att levd erfarenhet inte enbart är passiva sinnesuttryck utan varseblivningar som i regel redan är utrustade med tolkningar och värderingar (Alvesson och Sköldberg 2008:166). Det är den subjektiva upplevelsen och individens idévärld som analyseras genom att det sker en fenomenologisk reduktion. Det sker en kritiskt, reflekterande beskrivning av subjektets erfarenheter, uppfattningar och emotioner, samtidigt som mina egna antaganden om situationen sätts inom parantes. Det är individen som får tala "fritt" utifrån materialet, utan att kontrollerande "sanningsanspråk" tillämpas.

Sinneserfarenheterna hos individerna är sanna berättelser, genom att sanningsbegreppet i studien är definierat utifrån Thomasteoremets grundantagande, att det vi definierar som verkligt får verkliga konsekvenser (Thomas och Thomas 1928:527). Genom reduktionen kan problemet med paradoxala berättelser hanteras, det vill säga när individens och andras berättelser inte är samstämmiga. Det finns en förståelseansats, genom att analysen beskriver individens upplevelse och handlande utifrån den subjektiva tolkningen av kontexten. Förståelseansatsen leder till att en hermeneutisk tolkning tillämpas, där en enskild del inte kan förstås eller tolkas utanför sin kontext. Alteration mellan del och helhet är nödvändig för att skapa en djupare förståelse (Alvesson och Sköldberg 2008:239 ff.).

De metodproblem som jag har behövt hantera i inomfallsanalysen gäller transkribering och översättning. Det finns en risk att man vid transkriberingen och översättningen korrigerar språkliga fel, att sammanhanget eller bakgrunden till uttalandet inte uppfattas korrekt. Det finns även risk att det sker en missuppfattning grundad i sociala eller kulturella skillnader mellan undersökaren och individen (jfr. Marshall och Rossman 2011:164 ff.). För att reducera risken för detta har jag valt att transkribera och översätta texter så "naturligt" som

möjligt. Det innebär att jag inte har korrigerat för språkliga fel eller försökt anpassa texterna till ett mer ”adekvat” språk. För att försöka minska den sociala och kulturella skillnaden har jag i de fall som populärkulturella fenomen refererats försökt hitta dessa och sätta in uttalande eller referenser i ett större sammanhang, för att skapa en ”helhet” kring referensen. Främst har jag försökt att i så stor utsträckning som möjligt sätta mig in i deras ”värld” genom att läsa de böcker de talar om, se samma filmer och lyssna på den musik som de refererar, för att kunna ge en bild av deras ”värld”. I inomfallsanalysen finns det flertalet ”hot” rörande validiteten, vilka jag försökt att reducera. Dels har det skett en triangulering av både datakällor och analysmetoder (Layder 1993:121; Yin 2007:127), vilket stärker validiteten. Dels har jag försökt att stärka den interna validiteten, genom att i analysen genomföra mönsterjämförelse och uppbyggandet av logiska förklaringar till fenomenet genom mönsterspårningar (jfr. Yin 2007:57).

3.2.2 Mellanfallsanalys

Steg två i analysen inkluderar en mönsterjämförelse inom och mellan analysenheterna, med en komparation av ett empiriskt grundat mönster och det mönster som finns teoretiskt förutsagt (Yin 2007:150). Mönsterjämförelsen är central i mellanfallsanalysen, och den ligger till grund för slutsatserna angående teorins styrkor/svagheter. I mellanfallsanalysen adderas även andra teoretiska inslag, i form av konflikt- och konflikthanteringsstrategi eftersom analysen möjliggör ett teoriutvidgande moment.

Det främsta metodologiska problemet i mellanfallsanalysen rör frågan om tolkningen av giltiga resultatet utifrån små N-tal och komplexiteten hos fallen. Komplexiteten utgörs av kombinationen av faktorer och skillnaden dem emellan. Risken är att det uppstår falska positiva eller falska negativa felslut i analysen och dess resultat (jfr. McGee och DeBernardo 1999). För att minimera detta har jag valt att kategorisera utsagorna utifrån analysmatrisen, samt förhållit mig till att kategorierna är dynamiska och mångfacetterade och inte statiska i sitt innehåll. Det andra metodproblemet rör prövningen av teorins styrkor/svagheter samt dess tillämpbarhet. Det komparativa momentet kan påverkas av det empiriska materialet eftersom det är av annan karaktär än det material Newman et al.s (2004) studie och teori grundar sig på. Deras material har ett kompletterande moment i form av att det skett intervjuer med vissa gärningspersoner, något som denna studie saknar.

De överväganden som gjorts för att uppnå god validitet och reabilitet i mellanfallsanalysen, utgår från en strävan om att generalisera resultaten utifrån teorin (jfr. Yin 2007:58). För att stärka den externa validiteten i studien har forskningsdesignen utformats efter ”teoretiska principer”, det vill säga att det sker ett användande av teorin i enfallsdesignen. Begreppsvaliditet är ofta svårt att bedöma i en fallstudie, eftersom operationaliseringar formuleras utifrån subjektiva bedömningar (jfr. Yin 2007:55). För att stärka studiens begreppsvaliditet har jag utformat en begreppsdefinition samt en avgränsning för fenomenet som ska studeras. Genom att begreppsdefinitionen som används har använts i tidigare studier, finns det en resonemangsvaliditet som förstärker begreppsvaliditeten (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson och Wängnerud 2007:66). Vidare har denna avgränsning styrt datainsamlingen, så att den är logisk och konsekvent i utförandet. Begreppsvaliditeten stärks även av att det formuleras en beviskedja i sammanställningen av resultaten. Bedömningen av studiens reliabilitet utgår utifrån att det metodologiska regelverket rörande fallstudieprotokoll, matriser och databas efterföljts. Det finns även transparens och dokumentation rörande empiri och metodologi som använts i studien. Detta förhållningssätt möjliggör att studien går att replikera, med ett likstämmt utfall (Yin 2007:54-67, Marshall och Rossman 2011:40 ff.).

3.2.3 Analystekniker

De analystekniker som används är utformade efter materialets specifika karaktär och de analysmetoder som använts är manuellt genomförda, för att kunna göra mer komplicerade bedömningar och tolkningar i analysen (jfr. Bergström och Boreus 2005:44 ff.). Bild och filmmaterialet definieras som ”envägsobservationer” (Layder 1993:115–116), där det inte förekommer någon grad av deltagande utan enbart observation och analys av det som konkret sker. Bildmaterialet analyseras genom att först deskriptivt beskriva gester, signifikanta symboler och emotionella uttryck (jfr. Collins 2008:5). Dessa deskriptioner analyseras sedan genom komparation bilderna emellan både i den enskilda analysenheten och mellan analysenheterna. Bildmaterialet har använts för att främst tolka individens ”självpresentation”, genom att bilderna vidareförmedlar det som är centralt för individen. Filmmaterialet har analyserats utifrån två metoder. Den första är samma som för bildmaterial genom att se till gester etcetera. Den andra är att filmmaterialet transkriberas och transkriberingen behandlas som textmaterial. Textmaterialet genomgår en kvalitativ innehållsanalys, där det manifesta innehållet tolkas, genom att individens explicita budskap lyfts fram. Samtidigt möjliggör innehållsanalysen att jag kan notera och tolka implicita inslag i materialet. Det är särskilt viktigt eftersom det ”outtalade” som tangeras i texterna i form av metaforer eller användandet av viss retorik, kan vara centralt för förståelsen av fenomenet. (jfr. Bergström och Boreus 2005:45;77).

3.3 Etiska reflektioner

Utifrån de forskningsetiska principerna¹³ har följande etiska övervägande gjorts rörande det empiriska materialet och studien i helhet. Informations- och samtyckekravet är inte aktuellt att överväga eftersom allt material i studien bygger på redan publicerat material. Publicering har antingen skett av gärningspersonerna själva, vilket kan ses som ett indirekt samtycke. Eller så är materialet inhämtat från offentliga källor, i form av officiella utredningar eller nyhetsartiklar, vilka också tillhör kategorin redan publicerade källor. Gällande nyttjandekravet, har det inte förekommit någon specifik insamling för forskningsmässiga ändamål. Det material som använts är offentligt tillgängligt, som elektroniska eller tryckta källor. Konfidentialitetskravet uppfylls genom att anonymisering sker av anhöriga till gärningspersonen eller vittnen till händelsen. Det är dock svårt att anonymisera gärningspersonerna, eftersom dessa i någon mening är offentliga personer. Gällande publicering av gärningspersonernas namn och fakta kring gärningen, har jag valt att se till hur tidigare studier inom ämnet har gjorts. Tidigare studiers hantering av etikproblem har använts som praxis vid tveksamheter.

Allt insamlat material har behandlats respektfullt, vilket innebär etiska övervägande rörande frågor om studiet av det avvikande och jag har medvetet försökt undvika att demonisera eller glorifiera någon part. Likaså har det gjorts etiska övervägande rörande val av vilka citat som ska publiceras. Citaten ska ses som en återgivning av individens uppfattning och inte som en ”sanning”. Många citat grundar sig på individernas subjektiva upplevelse av händelser, medan det kan saknas konsensus om händelseförloppet hos övriga inblandade parter.

4. EMPIRI

De sju fall som studien behandlar, redovisas först i tabellform rörande gärningsperson, ålder, datum och plats för händelsen samt offerbilden. I avsnitt 4.1 återfinns fallbeskrivningar, där

¹³ <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> [120307]

det ges en kort presentation om gärningspersonernas bakgrund och händelsen i sig. Dessa fallbeskrivningar ska ses som en introduktion till det kommande resultatkapitlet.

Namn	Ålder	Datum för händelsen	Plats	Antal offer
Robert Steinhäuser	19	26/04/2002	Gutenberg gymnasium, Erfurt, Tyskland	17 dödade (inkl. gärningspersonen) samt 1 skadad
Sebastian Bosse	18	20/11/2006	Geschwister Scholl Realschule, Emsdetten, Tyskland	1 dödad (gärningspersonen) samt 6 skadade
Seung-Hui- Cho	23	16/04/2007	Virginia Polytechnic and State University, Blacksburg, Virginia, USA	33 dödade (inkl. gärningspersonen) samt 25 skadade
Pekka-Eric Auvinen	18	07/11/2007	Jokela, Tuusula, Finland	9 dödade (inkl. gärningspersonen) samt 12 skadade
Steven Phillip Kazmierczak	27	14/02/2008	Northern Illinois University, DeKalb, Illinois, USA	6 dödade (inkl. gärningspersonen) samt 21 skadade
Matti Juhani Saari	22	23/09/2008	Seinäjäki, Kauhajoki, Finland	11 dödade (inkl. gärningspersonen) samt 1 skadad
Tim Kretschmer	17	11/03/2009	Albertville Realschule samt Wendlingen, Winnenden, Tyskland	16 dödade (inkl. gärningspersonen) samt 9 skadade

4.1 Fallbeskrivningar

4.1.1 Fall 1: Robert Steinhäuser

Strax innan klockan 11.00 den 26:e april 2002 anlände Robert Steinhäuser till gymnasiet, drygt sex månader efter att han blivit avstängd från undervisningen. Han går in på toaletten och byter om till svarta kläder och tar fram sina två skjutvapen. 11.05 börjar han gå mot det första klassrummet med höjda vapen och 11.10 anländer den första polisstyrkan till platsen.

Robert föddes i januari 1983, hans familjesituation beskrivs som ”normal” och utan sociala problem. Föräldrarna var dock separerade, separationen beskrivs emellertid som friktionsfri och Robert bor hos sin mamma under sin uppväxttid. Robert beskrivs som en genomsnittlig elev som fick kämpa för att uppnå de akademiska målen, han har även en historia av disciplinära problem inom skolan. I oktober 2001 avstängdes Robert från Gutenberg gymnasium, efter att ha förfalskat en frånvarolapp, han förflyttades till en annan skola – men slutade att delta i undervisningen under november 2001. Robert informerade aldrig sina föräldrar om sin avstängning, utan höll skenet uppe fram till attacken i april 2002. Han beskrevs som starkt vapenintresserad, han var bland annat medlem i två skytteklubbar och hade vapenlicens. Både anhöriga och myndigheterna förvånades över att Robert genomförde en skolskjutning. Han beskrivs flertalet gånger som ”den otänkbara gärningsmannen”.

4.1.2 Fall 2: Sebastian Bosse

Den 20:e november 2006, klockan 09.30 återvänder Sebastian Bosse till sin gamla skola, maskerad och beväpnad med tre skjutvapen, hemmagjorda rökbomber och med ett bombbälte kring midjan. Innan attacken har han laddat upp en avskedsvideo via youtube.com, publicerat ett avskedsbrev på sin hemsida och i sin dagbok avslutat med orden ”that’s it”.

Sebastian föddes i april 1988, och i sin dagbok refererar han till sin familj, bestående av föräldrar, en bror och en syster, på ett omtänksamt sätt, vilket kan indikera att han trivdes med sin familjesituation. Sebastian beskrivs av sina klasskamrater som en udda och aggressiv person, som mest spelade dataspel och drömde om att gå in i armén. Samtidigt verkar

Sebastian vara en omtyckt person, främst av sina online-vänner. En omständighet till att Sebastian inte kom överens med de övriga eleverna vid skolan, kan ha varit att han gått om skolan i tre år. Det fanns därför en signifikant ålderskillnad mellan Sebastian och de övriga eleverna. Han examineras från Geschwister Scholl 2005 med goda betyg, och började jobba deltid på ett lager. Hans internetaktiviteter ökade i frekvens runt 2005, under namnet ”ResistantX” drev han både hemsida och livedagbok, som regelbundet uppdaterades.

4.1.3 Fall 3: Seung-Hui Cho

16:e april 2007, klockan 09.40 stiger Seung-Hui Cho in genom dörrarna till universitetsbyggnaden, drygt två timmar tidigare har han skjutit ihjäl två elever på ett studentboende. På sin ena arm har han skrivit ”Ax Ishmael” med rött bläck och på ryggen bär han sin ryggsäck med sina vapen: två pistoler, en kniv, en hammare samt några tunga kedjor.

Seung-Hui föds i januari 1984 i Seoul, Sydkorea, 1992 emigrerade familjen bestående av föräldrarna och en syster till USA. Som barn var Seung-Hui tillbakadragen och introvert, något som föräldrarna uppmärksammade och som Seung-Hui gick i terapi för. 1999 uppmärksammar skolan att Seung-Hui har självmordsnära och morbida tankar, vilket leder till att han utreds psykiatriskt och medicinering sätts in. Medicineringen avbryts efter cirka ett år, eftersom Seung-Huis tillstånd då har förbättrats. Hans svårigheter i form av introvert personlighet och emotionella problem leder till att han placeras i en specialklass (IEP) under high school tiden. Han går ut skolan med bra betyg och anses vara akademiskt framgångsrik, Seung-Hui beslutar sig för att studera vidare på Virginia Tech (VT), något både hans föräldrar och terapeuten motsätter sig. Dock påbörjar han sina studier där 2003. Under hösten 2005 börjar Seung-Hui förändras allt mer, hans skrivande blir mer fixerat vid våld och hans psykiska tillstånd blir försämrat. Under 2006 och 2007 eskalerar Seung-Huis uppseendeväckande beteende på VT, både genom att hans skrivande får en mer våldsamt karaktär, men även i form av att han börjar fotografera studenter på campus och förfölja en del kvinnliga studenter. Skolstyrelsen anser att det inte finns något att göra mer än att erbjuda honom en samtalskontakt – något han tackar nej till.

4.1.4 Fall 4: Pekka-Eric Auvinen

Den 7:e november 2007 klockan 11.28 stänger Pekka-Eric av sin dator och cyklar de 1,7 kilometrarna till skolan. Han stiger in genom entrédörren 11.35, iklädd en t-shirt med texten ”Humanity is overrated” för att genomföra det han i sin dagbok kallar ”operation Mainstrike”. 11.43 kommer första larmsamtalet om att skottlossning utbrutit på skolan.

Pekka-Eric föddes i juni 1989 och hade de senaste tio åren bott på samma adress i Jokela tillsammans med sina föräldrar och en yngre broder. Familjen beskrivs som problemfri, även om föräldrarna kunde uppfattas som auktoritära och ibland kontrollerande över sönerns aktiviteter. Pekka-Erics intressen rörde mest musik och utomhusaktiviteter, men tiden innan attacken började han bli mer inåtvänd och ägna mer tid åt dataspel och internetaktiviteter. Hans intresse för samhällsfrågor och politik växte sig allt starkare och han började söka efter internetsidor som behandlade ideologiska och filosofiska frågor och han deltog regelbundet i onlinediskussioner rörande olika ämnen. Av skolan beskrivs Pekka-Eric som en relativt flitig elev, som sällan var frånvarande och hans studier fortskred normalt. Han var dock starkare inom vissa ämnen än andra. Han umgicks även med ett fåtal andra elever på skoltid och ansåg själv att hans situation i skolan ”på det hela taget var okey”. Pekka-Eric beskrivs som en blyg person, som var tystlåten och hade lätt för att rodna. Han hade svårt att hantera sociala situationer, något som ledde till att hans föräldrar sökte medicinsk hjälp för problemen. I samband med den medicinska undersökningen uppgav Pekka-Eric att han var

mobbad i skolan, och för att kunna hantera svårigheterna han upplevde skrev läkaren ut SSRI-preparat¹⁴ till honom under hösten 2006.

4.1.5 Fall 5: Steven Phillip Kazmierczak

14:e februari 2008, klockan 15.05 stiger Steven Philip Kazmierczak åter in på Northern Illinois University, universitetet han lämnat under 2007. I klädd i en T-shirt med ordet "Terrorist" tryckt över bröstet och tungt beväpnad går han den korta sträckan mellan entrén och föreläsningssal 101 där 120 studenter befinner sig på föreläsning. Han går in genom den sydvästra dörren, som leder direkt till scenen där läraren föreläser, han höjer vapnet och skjuter ett icke-dödande skott mot läraren innan han vänder sig med vapnet i hand mot studenterna.

Steven föddes i augusti 1980 och växte upp tillsammans med båda sina föräldrar och sin äldre syster. 1998 examinerades Steven från high school, samtidigt började han behandlas för psykiatriska problem, definierade utifrån att han upplevdes som "stökig hemma". Han påbörjade senare studier i sociologi vid Northern Illinois University (NIU), 2006 examineras Steven vid NIU. Han fortsätter sina studier för att få en masterexamen, först vid NIU, men när kursplanerna förändras byter han universitet. Under hösten 2007 påbörjar han deltidsstudier vid University of Illinois Urbana Champaign (UIUC) och 2008 heltidsstuderar han igen vid UIUC. Beskrivningarna rörande Stevens karaktäristika går isär, av vissa elever beskrivs han som "Strange Steve" och av andra elever och lärare som en normal, social, omtyckt, hjälpsam ung man som var en framgångsrik student.

4.1.6 Fall 6: Matti Juhani Saari

Klockan 10.40 den 23:e september 2008 anländer Matti Juhani Saari till skolan beväpnad med en Walther P.22. Han går mot ett klassrum där det pågår en examensskrivning i ekonomi, för att förvekliga den plan han planerat i två år.

Matti föddes i oktober 1986 som andra barnet, när han var runt 3 år separerade hans föräldrar, Mattis mor fick vårdnaden om honom och hans yngre syskon, den äldre brodern fick fadern vårdnaden om. I skolan presterade Matti bra, han beskrivs som ett tyst, väluppfostrat barn, utan akademiska svårigheter. Matti utsätts dock regelbundet för mobbning i skolan. Under högstadietiden börjar Mattis beteende förändras, han stannar ute länge på kvällarna, blir berusad vid några tillfällen och grips för småstöld. Han hoppar senare av gymnasiet och avslutar sina studier vid en yrkesskola istället, med mycket goda resultat. Han väljer sedan att studera vidare vid yrkeshögskolan i Kauhajoki. Den 19:e september 2008, upptäcker en förbipasserande att det står ett tänt gravljus vid yrkeshögskolan, händelsen oroar denne och vid hemkomst söker han på internet efter händelser som kan sammankoppla Kauhajoki med gravljuset. Han finner då ett av Mattis uppladdade film-klipp och informerar skolans ledning. Polis kopplas till fallet och förhör hålls med Matti den 22:e september, polisen beslutar dock att släppa honom efter en verbal varning.

4.1.7 Fall 7: Tim Kretschmer

11:e mars 2009 klockan 09.30 anländer Tim Kretschmer till sin före detta skola, med sig hade han en Beretta 92 FS som han tagit från sina föräldrars sovrum. Han går upp mot andra våningen i skolbyggnaden och bara ett par minuter senare går rektorn ut med det kodade

¹⁴ SSRI-preparat är ett samlingsnamn för vissa läkemedel av antidepressiv karaktär, förkortningen SSRI står för "selektiva serotonin-återupptagshämmare".

meddelandet: ”Frau Koma kommt¹⁵” över högtalarsystemet. Efter att polisen anlät till platsen, flyr Tim skolområdet och kapar en bil, han uppmanar bilföraren att köra mot Wendlingen, en ort cirka 40 kilometer från Winnenden, han tar sig in på en bilhall och påbörjar en ny skottlossning.

Tim föddes i juli 1991, och bodde tillsammans med båda sina föräldrar och en yngre syster, familjen beskrivs som fri från sociala problem. Hans akademiska prestationer var under medel och den sista tiden han studerade vid Albertville Realschule föll betygen radikalt. Detta ledde till att han förlorade möjligheten att få den lärlingsplats han egentligen eftersträvade och han påbörjade istället sina studier vid ett kommunalt gymnasium. Beskrivningarna av Tim går isär, beroende på vem som beskriver honom. Han beskrivs av vissa som en välanpassad ung man, som var omtyckt, bland annat hans pingistränare beskriver honom som ”inte det minsta aggressiv”. Andra beskriver honom dock som ”till viss del bortskämd”, ”dålig förlorare” och ”ensamvarg”. Tim har dock en historia av psykiatrisk problematik, han hade tidigare behandlats för depression, 2008 avslutade han dock sin behandling hos öppenvården i Winnenden. Öppenvården hade dock under behandlingen tagit kontakt med Tims föräldrar och uttryckt oro för Tims situation, eftersom han i de sista terapisaftalerna gett uttryck för en ökande aggressivitet¹⁶.

5. RESULTAT

Analysresultaten presenteras i två steg, det första utgår från en inomfallsanalys, där analysresultaten i respektive fall presenteras. Implicit sker en teoriprövning, men andra faktorer kan även spela roll för att förstå individen och processens komplexitet, genom att återge individens upplevelse och motiv till händelsen. Därefter sker en jämförande analys¹⁷ av fallen och där teoriprövningen explicit sker, genom att förekomsten av villkoren i analysen definieras. I mellanfallsanalysernas resultat redovisas även relationen till det konflikt och konflikthanteringsteoretiska perspektivet.

5.1 Inomfallsanalysernas resultat

5.1.1 Robert Steinhäuser- den hemlighetsfulla ninjan

Tidigt på morgonen den 26:e april 2002 inträffade en internetchatt mellan M i Bayern och Robert, där Robert använder sig av pseudonymen ”Satanssohn”¹⁸, de är för varandra okända personer och Robert skulle enligt M uppgett att han haft problem i skolan, vilket resulterat i att han blivit utslängd och att han skulle gå till skolan idag för att skjuta lärarna, med sig skulle han ha ett avsågat hagelgevär och en 7.65 Magnum¹⁹ (Gasser, Creutzfeldt, Näher, Rainer och Wickler 2009:365). Även om inte autenticiteten i chatten går att bevisa, sammanfattar utdraget väl vad som hände i Erfurt den 26:e april 2002, då Robert genomförde sin massaker, beväpnad med två skjutvapen, mer än 500 kulor och iklädd svart mundering och ninjamaskering för ansiktet (Hooper 2002). Tidigare på morgonen hade hans mamma önskat honom lycka till med slutexamen innan Robert lämnade huset med sin svarta väska.

¹⁵ Koma är Amok baklänges, ”Frau Koma kommt” är det anrop som används i tyska skolor för att varna för att en skolskjutning sker. Källa: <http://www.faz.net/aktuell/gesellschaft/kriminalitaet/polizeitaktik-und-notfallplaene-frau-koma-kommt-1925033.html> [120308]

¹⁶ Här går dock uppgifterna isär, Tims föräldrar förnekar att sonen fått någon form av psykiatrisk vård, medan uppgiften bekräftas av både polis och anställda vid öppenvårdsmottagningen. Källa: <http://www.sueddeutsche.de/panorama/nach-amoklauf-von-winnenden-war-tim-k-in-therapie-1.388229> [120308]

¹⁷ Schematisk kategoripresentation återfinns i Appendix 3.

¹⁸ Det går dock inte att verifiera om denna chatt verkligen ägt rum och i den officiella utredningen omnämns denna chatt som ”den påstådda chatten med mördaren morgonen den 26.04.02” (Gasser et al. 2009:356)

¹⁹ Det är i frågan om pistolmärket som leder till autenticitetsproblematik, eftersom Robert använde sig av en Glock 17.

Det performativa inslaget i form av valet av kläder kan förklaras utifrån två faktorer, för det första har skolskjutningars kulturella manus ett dramaturgiskt inslag i ”hur gärningen genomförs” och den andra faktorn kan vara att Robert associerade maskulinitet och våldsanvändning med begreppet ”Mike Mendez Killers coolness”. Mendez kultfigur ”Odessa James” har i filmen samma form av kläder som Robert bär vid attacken. I filmen ”The Real Killers”, transformeras Odessa James sociala roll, från en brutal mördare till att få status som mediastjärna, trots sina brott. Robert har uttryckt sin beundran för filmen på följande sätt: ”Uppfyllelsen av den absoluta ångesten, djupt dold i mörkret, det var mitt slut, ett slut av smärtfri frihet för pojkar, sedan längtade de efter att möta döden.”²⁰ (Gasser et al. 2009:345-346). Detta i kombination med att Robert även hade en önskan om att bli berömd, enligt en före detta klasskamrat skulle han vid ett tidigare tillfälle ha sagt att: ”En dag vill jag att alla ska veta mitt namn” (Caistor 2002)., kan göra det förståligt att Robert kombinerade dessa element från maskulinisering, våld, önskan av berömmelse med det han ansåg personifierade dessa element.

Roberts primära mål med attacken, tolkad utifrån offerbilden²¹, var fakultetsmedlemmar, vittnesuppgifter ger en bild av att Robert stannat vid dörrarna intill klassrummen, skjutit läraren i klassrummet för att sedan gå till nästa klassrum. Offren har här en symbolisk signifikans genom att de representerar institutionen, där den utlösande händelsen var att han avstängts från skolan under oktober 2001 efter att ha förfalskat ett frånvarointyg. Redan innan händelsen har Robert fått kämpa för att uppnå de akademiska målen samt att han vid flertalet tillfällen hamnat i konflikt med lärare rörande sitt uppförande. Avslöjandet kan för Robert ha uppfattats som en del i en process av förödmjukelse (jfr. Katz 1988:30). Både genom att bli avslöjad, men även skam över att inte kunna undkomma konsekvenserna av förödmjukelsen över tid, genom att en icke-avslutad gymnasieutbildning kan bli problematisk i framtiden.

För att reducera skammen valde Robert att hemlighålla avstängningen från sin närmaste omgivning. Han är dock nära att avslöjas strax innan jul, då hans bror hört rykten om att han inte längre går i skolan, på detta replikerar Robert: ”Det jag inte vet, vet inte heller mina föräldrar.”²² (Gasser et al. 2009:26) Förhållningssättet att hemlighålla avstängningen, kan förklara valet av datum för massakern – han valde att genomföra den samma dag som slutexaminationerna sker (Caistor 2002), vilket är den kritiska punkten inför ett avslöjande av hans hemlighet, genom att han inte kommer att kunna uppvisa ett examinationsresultat, såsom förväntas. Robert kan därmed ha hamnat i en situation präglad av ”forward panic”, (Collins 2008:85), där det sker en dramatisk ökning av spänning som måste förlösas i konflikten. Konflikten kan i Roberts fall definieras utifrån en explicit konflikt med skolan och en implicit konflikt rörande diskrepansen mellan realitet och självpresentation.

Både före och efter den utlösande händelsen där förödmjukelsen började transformeras till ilska och det externa påslaget i form av examinationen, finns händelser som indikerar att tanken på att använda våld eller att löpa amok inte var främmande för Robert. Det förekommer ”violent writings” (Newman et al. 2004:256) av Robert, något som kan indikera både ett implicit läckage, men även en rationalisering och normalisering av våldsanvändande. Under sommaren/hösten 2001 genomför Robert och en skolkamrat ett filmprojekt kallat ”Retaliation”, en våldsam film som slutar med att huvudpersonen begår självmord (Gasser et

²⁰ Originalcitatt: ”Die Erfüllung der absoluten Agonie, der verzweifelten tief verborgenen Dunkelheit. Das war mein Ende, ein Ende des schmerzlosen Friedens eines Knaben, den es danach verlangte, den Tod zu sehen”

²¹ Offerbilden är följande: 13 fakultetsmedlemmar, 1 polis samt 2 elever (dessa två är dock skjutna genom stängda dörrar)

²² Originalcitatt: ”Wenn ich's nicht weiß, wissen meine Eltern auch nicht”

al. 2009:16), under samma period eskalerar även hans vapenintresse (Gasser et al. 2009:12 ff.). 12:e januari 2002 skriver Robert följande: *”När vrede slutar i blodbad är förövarna nästan alltid män, motivet är ett mysterium. Amock – ett nödrop från själen. (...) det betyder ilska – mot sig själv och andra.”*²³ (Gasser et al 2009:27). Ilskan som slutar i blodbad, kan vara det illustrativa exemplet på vad Robert kände emotionellt, och den problemlösning som fanns till hands var att genomföra en massaker, för att leva ut ilskan mot sig själv och andra. Han återger även här ordet ”hemlighet”, något som karaktäriserar hans egen situation gentemot föräldrarna och hela situationen kring händelsen.

Två dagar senare skriver han ett nytt dokument namngivet ”durchblick.doc”, med rubriken: *”Avslöja en potentiell amoklöpare?”*²⁴ (Gasser et al. 2009:27-29), där han både driver med nyhetsrapporteringarnas sensationslystnad och enkla förklaringar rörande skolmassakrer. Genom att referera till Columbine, den planerade skolskjutningen i Bayern som avslöjades samma dag, sitt dataspel och om detta gör honom till en potentiell gärningsperson. Samtidigt som han ifrågasätter nyhetsmedias fokusering på mord, olyckor och katastrofer och dess avtrubbnings effekter. Även här kan Roberts text ses som ett försök att implicit förklara konceptet, men samtidigt gör han sig fri från ansvar explicit, genom att lägga skulden på yttre omständigheter (jfr. Bernard, Snipes och Gerould. 2010:207).

Att Robert refererar att motivet är en hemlighet, kan förklara hans agerande, han skriver inget avskedsbrev eller manifest som kan förklara motivet explicit. Det explicita ”läckage” som förekommer är ett telefonhot till skolsekretariatet två dagar innan massakern (Gasser et al 2009:353). Utöver detta återfinns bara implicita ledtrådar till vad han planerade, som inte var tillgängliga för någon extern aktör. Robert beskrivs av klasskamrater som introvert, intelligent och omtyckt, och det uttrycks en förvåning om att han skulle bruka våld. Samtidigt indikerar den polisiära utredningen att attacken var välplanerad och förberetts under lång tid, främst genom inköp av vapen och stora mängder ammunition (Caistor 2002, Gasser et al. 2009:49). Robert har dock lyckats hemlighålla även detta förfarande för sin omgivning.

Massakern i Erfurt pågår i dryga tio minuter, den avslutas genom att Robert konfronteras med lärare H som enligt utsago ska ha sagt att *”Tryck av! Om du skjuter mig nu, se mig då i ögonen”*, varvid Robert replikerat: *”För idag räcker det, Herr H”*.^{25 26} Situationen som uppstår kan tolkas som att våldet ändrar karaktär, från att ha varit ett utbrott av ilska (Collins 2008:92), till en iscensatt ”fair fight” (Collins 2008:193 ff.), där det finns regler kring hur den ska utföras för att inte förlora ”hjältestatusen”. För att bli en framgångsrik hjälte i en ”single-combat” krävs att kunna skrämman sin fiende med enbart emotionell energi och emotionell dominans (Collins 2008:198), något som H åstadkom genom att utmana Robert att se honom i ögonen, det är samtidigt en utmaning av Roberts maskulinitet, att ta ansvar för sin gärning – vilken han inte klarade av att leva upp till. Personutredningen visar att Robert tidigare haft problem med att ta ansvar för sina handlingar, han hade en historia av att skylla på andra istället (Gasser et al. 2009:297). Konfrontationen med H ledde till att våldet begränsades i situationen, strax efter mötet med H tar Robert sitt liv.

²³ Originalcitatt: *”Wenn die wut im Blutbad endet: Die Täter sind fast immer Männer, die Motive meist ein Rätsel. Amock – Ein hilferruf der Seele. (...) Es bedeutet Wut – gegen sich und andere”*

²⁴ Originalcitatt: *”Outing eines potentielle Amokläufers?”*

²⁵ <http://gletschertraum.de/Steinhaeuser.html> [120403]

²⁶ Originalcitatt: *”Drück ab! Wenn du mich jetzt erschießt, dann guck mir in die Augen”* *”Für heute reicht’s, Herr H”*

5.1.2 Sebastian Bosse – motståndet personifierat

Sebastian rör sig rastlöst framför den uppställda videokameran i föräldrarnas vardagsrum, efter några sekunder fäster han blicken mot kameran och börjar tala: *"I'm gonna tell you the truth about what happend. This was my plan, my work, I did it alone. Since first grade kids have picked on me. I was a loser (...)"* Han fortsätter sedan att förklara sina skäl till massakern. Han blir mer offensiv, hans retorik blir mer aggressiv och hans kroppsspråk blir mer gestikulerande under tiden. Agerandet kan ses som en visuell definition av att överkomma kontinuumet spänning/rädsla genom att transformera emotionell spänning till emotionell energi (Collins 2008:19). Han räknar upp oföretter som hänt under hans skoltid, där rättfärdigande av ilskan sker (Katz 1988:31) samt en rationalisering och neutralisering av handlingen (jfr. Bernard et al. 2010:206). Detta underlättar överkommandet av rädslan i situationen, genom att det sker en expressiv intersubjektiv polarisering där det sker en definition av ett "vi och dom" (jfr. Collins 2012).

Den 20:e november 2006 anländer Sebastian till Geschwister Scholl (GSS), iklädd lång svart rock och gasmask. Utan förvarning börjar han skjuta (Jüttner 2006), han skadar fem personer²⁷ i skjutningen. Första offret beskjuts av en kolsyrepistol, vilket inte är dödligt, något som indikerar att attacken mer syftar till att vara en uppvisning av dominans genom rädsla än genom reell vapenkraft. Han använder sig även av rökbomber, vilka leder till att uppemot 30 personer får föras till sjukhus på grund av röken. I sin avskedsvideo avslutar Sebastian med orden: *"You are in war, this is war"* och det var ett krig han förberedde med tanke på den tunga beväpningen, men samtidigt skriver Sebastian i avskedsbrevet att *"Jag vill att bilden av mitt ansikte bränner sig fast i era huvuden! Jag vill därför inte längre springa! Jag vill bidra med min del av revolutionen av de utstötta! Jag vill H Ä M N A S!"*²⁸. Sebastian avslutar aktionen efter sex minuter genom att ta sitt liv. Han har innan attacken armerat sig med ett bombbälte runt midjan, vilket försvårar polisens insats, eftersom de inte kan förflytta hans kropp. Oavsett om det var Sebastians avsikt eller inte så lyckades han även göra motstånd efter döden. Sebastian anger två huvudsakliga anledningar till attacken i avskedsvideon, den första är: *"School, teachers, students, everything in the fucking building"* samt den andra: *"Politics, I want anarchy, it's the only thing that's really, really true"*²⁹. I sitt avskedsbrev repeteras dessa anledningar, men det finns även en explicit uttryckt dödslängtan, reflektioner kring ensamhet och att inte vilja delta i interaktion med andra eftersom det finns en avsaknad av gemensamma mål och värderingar. Sebastian ger intryck av att vara "outcast" i skolmiljön av olika anledningar. Främst refererar Sebastian till att han inte passat in i majoritetens krav, vilket kan leda till att en spänning har uppstått i relationen till andra (jfr. Black 2011:109), vilket i sin tur leder till en konfliktsituation. Samtidigt uttrycker Sebastian implicit en besvikelse över att ingen agerade. I dagboken finns en anteckning från 26/9 2006, det primära målet för attacken är då tolv namngivna personer, denna anteckning är därefter överstruken och målet är ändrat till GSS samt tre namngivna personer. Konflikten kan konkretiseras som en dualistisk konflikt, den primära konflikten är grundad i interaktion *"Jag gick inte bara i en klass, nej, jag gick i hela skolan. Människorna på skolan är i inget fall oskyldiga!"*³⁰ Och den andra konflikten är grundad i besvikelsen på institutionens företrädare *"En stor del av min hämnd kommer rikta sig mot lärarna (...)"*³¹

²⁷ En lärare, en skolvaktmästare och tre elever.

²⁸ Originalcitat: *"Ich will das sich mein Gesicht in eure Köpfe einbrennt! Ich will nicht länger davon laufen! Ich will meinen Teil zur Revolution der Ausgestossenen beitragen! Ich will R A C H E !"*

²⁹ Referens: Avskedsvideon

³⁰ Referens Avskedsbrevet, originalcitat: *"Ich ging nicht nur in eine klasse, nein, ich ging auf die ganze Schule. Die Menschen die sich auf der Schule befinden, sind in keinem Falle unschuldig!"*

³¹ Referens Avskedsbrevet, originalcitat: *"Ein Grossteil meiner Rache wird sich auf das Lehrpersonal richten (...)"*

Dock verkar Sebastian medvetet identifierat sig med rollen som "outcast". Han tar avstånd från mänskligheten och refererar till sig själv som "godlike"³². Valet att införliva rollen som "outcast" genom att medvetet alienera sig från samhället, kan förstås genom att det sker en positiv förflyttning bortom det negativa stadiet (Katz 1988:87). Processen förtydligas av Sebastian "Jag har under mina 18 år erfårit att man bara kan vara lycklig, om man är det som förväntas och anpassar sig till samhället. Men det kunde eller ville inte jag. Jag är fri!"³³ Även Sebastians internetidentitet "ResistantX", förtydligar alieneringen eftersom han refererar till att han är motståndet personifierat (jfr. Katz 1988:87). Redan 2004³⁴, återfinns ett chattinlägg som kan kopplas till Sebastian genom användarnamnet "ResistantX", det indikerar att han funderar på en massaker, 2006 återvänder han till forumet och gör ett nytt inlägg i tråden där han försöker avdramatisera det tidigare uttalandet och reducera dess effekter, främst genom att hänvisa till att inlägget uppstod i en pressad situation och att han nu mår bättre. Samtidigt konkretiseras planeringen i hans dagbok under hösten 2006. I dagboken finns referenser till skolskjutningen i Montreal, samt Reb och Vodka³⁵, och att han ska bli en hjälte precis som de. Han hoppas även att andra outsiders ska bli bättre behandlade efter GSS, om inte detta sker önskar han att de blir som Reb, Vodka och han själv.

Under våren/försommaren 2005 drev Sebastian en livejournal, som skrevs i dagboksform, den mest frekventa statusuppdateringen är "depressed" och ämnet som mest avhandlas berör skolan och hans skolsituation. Senare ersattes livejournalen av hemsida (med introtextern: "Say "good bye humanity"") samt aktiviteter på youtube.com. Det emancipatoriska inslaget hos Sebastian reproduceras i den presentationsvideo som laddats upp på youtube.com, där Sebastian och en annan ung man framställer sig som "actionhjältar" i form av att använda attribut som långa rockar, höjda vapen, poser som indikerar manlighet i krigisk kontext, samt klipp från en bilfärd, samtidigt som låten "Die MF die" av Dope går i bakgrunden. De bilder som finns på hemsidan visar alla nästan samma sak, en ung man med vapen i olika poser, vilket indikerar att manlighet och våldsanvändning är tätt sammankopplade fenomen i Sebastians världsbild. I bilderna är det inte våldet per se som glorifieras utan den roll våld spelar gällande förändringen i status hos män (Newman et al. 2004:153).

Genom att ta tillbaka det enda "beviset" på sin planering som finns tillgängligt för externa aktörer, kan han hålla sig "under radarn" under sin planering. Samtidigt förstår Sebastian vikten av internet som arena för att sprida sitt budskap, vilket gör att han har en medvetenhet om att polisen efter GSS attacken kommer att försöka censurera hans material, vilket han försöker förhindra genom att sprida sitt material på webbsidor där han vet att användarna kommer att reproducera materialet och sprida det vidare.³⁶

5.1.3 Seung-Hui Cho – den tysta martyren

Redan innan den 16:e april 2007 var Seung-Hui känd för sin tystnad och oförmåga att kommunicera. 1997 uppmärksammades Seung-Huis introverta läggning av både skolan och familjen vilket ledde till att han utreddes av psykiatri och diagnosticerades med selektiv mutism (TriData 2009:22). Även studenter och personal på Virginia Tech (VT) reagerade på den tysta studenten, i flertalet mailkonversationer mellan anställda på VT anses Seung-Huis förhållningssätt vara problematiskt både ur ett akademiskt perspektiv, men även på ett djupare relationellt plan. Seung-Hui har även producerat flertalet makabra dikter, noveller

³² Referens: Avskedsvideon

³³ Referens Avskedsbrevet, originalcitatt: "Ich habe in den 18 Jahren meines Lebens erfahren müssen, das man nur glücklich werden kann, wenn man sich der Masse fügt, der Gesellschaft anpasst. Aber das konnte und wollte ich nicht. Ich bin frei!"

³⁴ <http://staydifferent.st.ohost.de/beratungsnetz/> [120403]

³⁵ Reb och Vodka var de pseudonymer Eric Harris och Dylan Klebold använde sig av.

³⁶ Referens: Avskedsbrevet

och pjäser.³⁷ Han har även fotograferat studenter utan tillåtelse, förföljt kvinnliga elever samt misstänks för att ha anlagt en brand i studentkorridoren, vilket gör att flertalet studenter undviker honom (TriData 2009:23 ff.; samt mötesanteckningar från VT³⁸). Seung-Hui utförde två attacker den 16:e april 2007, den första i form av ett dubbelmord i studentboendet West Ambler Johnston Hall utförd runt 07.15 på morgonen och den andra skjutningen i Norris Hall på Virginia Tech (VT). (TriData 2009:77; 87). Skjutning på Norris Hall inleds cirka 09.40 och pågår mellan 9 och 12 minuter, Seung-Hui har kedjat dörrarna till ingången och rör sig metodiskt mellan klassrummen och avlossar skott i snabb takt, han återvänder emellanåt till klassrum för att genomföra ytterligare skjutningar (TriData 2009:26 ff.). Fem anställda på VT och 25 studenter sköts till döds, innan Seung-Hui tar sitt liv. Allt sker under tystnad, under hela attacken yttrar inte Seung-Hui ett endaste ord, inte ens då han tar sitt liv (TriData 2009:89 ff.). Tystnaden under attacken kan förstås genom att Seung-Hui inte tyckte om att prata, i en mailkonversation med en lärare som ifrågasatte hans ovilja att tala, responderade Seung-Hui: ”*I have trouble talking.*”³⁹ På samma gång kan det vara ett tecken på att Seung-Hui planerat attacken, att alla moment var organiserade och inövade (jfr. Newman et al. 2004:252).

Klockan 09.01, mellan de båda attackerna postar Seung-Hui sitt manifest till NBC News, ett manifest som innehåller både filmklipp och bilder med bildtexter (TriData 2009:29). ”*Then the time came, I did it, I had to*”, med de orden inleder Seung-Hui sitt videomanifest, scenen i filmen klipps ihop från en scen till en annan, Seung-Hui bär nu mörka kläder och en kamouflagefärgad väst, han tittar in i kameran och fortsätter ”*You got a hundred million chances to avoid today. You decided to spill my blood, you forced me into a corner and give me only one option (...)*.” Seung-Hui har blivit intvingad i ett hörn (jfr. Newman et al. 2004:247), där det inte finns någon annan utväg. Hans utsatthet för emotionell spänning har kommit till en punkt utan återvändo (jfr. Collins 2008:85). Rösten låter full av desperation, men förändras snart till ilska, tonläget stegras ju närmare filmen går mot sitt slut.

”*Do you know how it feels like to be humiliated and impaled to a cross and left to bleed to death for your amusement. You have never felt a single ounce of pain in your whole life, did you want to inject so much misery in our life just because you can? You got everything you wanted. Your Mercedes wasn't enough for you brats. Your golden necklace wasn't enough for you snobs. Your trust fund wasn't enough, your vodka and cognac wasn't enough (...)*.”

Det finns en vrede som är rättfärdigad, han har blivit förödmjukad utan synbar anledning en förödmjukelse som hotar att vara diffus och utan slut (jfr Katz 1988:29). Seung-Hui gör referenser till en ojämlikhet, både i sitt videomanifest och i sitt skriftliga manifest. Seung-Hui ger uttryck för att hans utanförskap handlar om både en ekonomisk ojämlikhet, genom att referera att de som gjort honom orätt har ekonomiska fördelar. Samtidigt ger han uttryck för att han saknar delaktighet i gruppen han åtrår att tillhöra Vilket kan vara den konflikt som driver honom, att förändra sin sociala position genom våld. Intrycket förstärks av hans dikt kallad ”*a boy named LOSER*”, han skriver:

”*Something LOSER can't ever do!—lives those lives and be normal and actually have a life. You know why he can't do it? He's LOSER. With everything he longs for, all he can do is dream trapped in this world (...)*.”⁴⁰

³⁷ Referens: ”Cho's English Dept Emails”

³⁸ Mötet tog plats 20051019 på VT, i mötet deltog L.R (professor på engelska institutionen VT), C.R samt Seung-Hui Cho.

³⁹ Referens: ”Cho's English Dept. Emails”

⁴⁰ Referens: ”Cho's English Dept. Emails”

Intrycket av att det sker en polarisering mellan parter och en förstärkning av dikotomin "vi och dom" framkommer i det skriftliga manifestet, där "dom" karaktäriserade som "sadistic snobs, hedonister, Lovers of Terrorism" etcetera.

"You love to pretend to, but you Hedonists, Charlatans, Sadists, Rapists, Terrorists will never know the feelings of giving up your lives for a cause. You have never felt a single ounce of pain in your hedonistic lives. You will never give up a single can of your Bud Light, a shot of your cognac, or a half-drop of your own precious blood for another human being, only fuck the shit out of him and lie afterwards. You fucked us, now we fuck you, now we kill you. (...)"

Polariseringen konkretiseras i en relation till dualismen gott/ont, det inte finns något "gott" hos de andra (jfr. Collins 2012), vilket rättfärdigar våldet. "Vi", den grupp som Seung-Hui, definierar som "oskyldig", inkluderar alla som utsatts för samma orättvisor som han själv: "Like Moses, I spread the sea and lead my people – the Weak, the Defenseless, and the Innocent Children of all ages that you fucked and will always try to fuck – to eternal freedom. (...)" Samma typ av budskap repeteras genom manifestet i olika varianter, hans retorik är en komplex blandning av rättfärdigat våld, bibliska, historiska och litterära arketyper som refereras och sätts som identifikationer för dualismen vi/dom.

De orättvisor han utsatts för redovisas expressivt i sexuella termer i flertalet fall, till exempel "When you're raped of everything, you got nothing to loose". Seung-Hui är martyr, hans bilder är av två karaktärer, en arg, ung man, som är beväpnad och riktar vapnen mot åskådarna, den andra typen av bilder visar en ung man som riktar vapnet mot sig själv eller visar självmordsnära motiv där han sluter ögonen och låter en kniv vila mot halsen. Han visar att han är beredd att använda våld för att förändra och han är beredd att dö för sin sak. Seung-Huis konflikt är inte bara hans – utan vi är alla deltagare. Att få en plats i den sociala hierarkin, respekt och för sin och andras bevarande av moraliska värden, det är en kamp mellan gott och ont (jfr. Katz 1988:37) Han gör detta inte bara för sin egen skull, utan även för andra i hans situation.

"You Lifetakers may have succeeded in raping our souls and shattering our dreams – but mark our words – the vendetta you have witnessed today will reverberate throughout every home and every soul in America and will inspire the Innocent kids that you have fucked to start a war of vendetta. We will raise hell on earth that the world has never witnessed. Millions of deaths and millions of gallons of blood on the streets will not quench the avenging phoenix that you have caused us to unleash. Generation after generation, we martyrs, like Eric and Dylan, will sacrifice our lives to fuck you thousand folds for what you Apostles of Sin have done to us."⁴¹

5.1.4 Pekka–Eric Auvinen – den cyniska genomskådaren

Skolskjutningen i Jokela Lukio var ingen skolskjutning enligt Pekka-Eric, attacken var politisk terrorism. Han beskriver att motiven är mycket djupare än vad en skolskjutning refererar till och att skolan bara var det mål han valt för attacken⁴². Pekka-Eric har i sin dagbok refererat till tidigare skolskjutningar, han har även deltagit i diskussioner på nätet rörande skolskjutningar samt sina planer på att genomföra en själv (Ministry of Justice 2009:17 ff.; 49). Talet om sina egna planer kan ha lett till att situationen eskalerade för Pekka-Eric och att kraven på att genomföra aktionen blev mer konkreta för att inte framstå som en svikare (jfr. Newman et al. 2004:251). Samtidigt kan aktörerna på forumen vara de som bestämmer våldets grad, genom att det i interaktionen sker en polarisering där dikotomin "vi och dom" upprättas samt att avsaknaden av neutrala aktörer gör att våldet inte har en möjlighet att de-eskalera (jfr. Collins 2012). Dagen innan deltar han i en diskussion på ett internetforum, där han publicerar både en reproduktion av Columbinematerial, men även

⁴¹ Referens: "Cho's manifesto"

⁴² Referens: "Attack information"

publicerar bilder på sitt eget vapen. Han deltar även i en privat chat med en av forumsmedlemmarna, han indikerar att han ska ta med sig vapen till skolan, men han avslöjar inga detaljer om attacken (Ministry of Justice 2009:18 ff.).

Morgonen den 7:e november sprider han dock sitt budskap över Internet, ett budskap som både rättfärdigar gärningen och ger den mening (jfr. Newman et al. 2004:249). Han laddar upp en .zip med bild, film och textmaterial. Bilderna och filmmaterialet visar två sidor av Pekka-Eric, ett par är ”klassiska porträttbilder”, där han framstår som en ung man, leende mot kameran och på de andra bilderna poserar han med vapen, bilderna ger ett intryck av att vara producerade främst för att ge ett hotfullt intryck. Filmen visar hur han skjuter mot ett äpple och hur det splittras, vilket explicit visar att vapnet är äkta och laddat med skarp ammunition. Han publicerar ett implicit hot på myspace.com i form av en bild på skolbyggnaden med bildtexten ”BYE BYE!!!”, ett explicit hot på 4chan.orgs forum, där han publicerar en bild på sig själv med vapen i hand och en tröja med trycket ”*Humanity is overrated*” samt inlägget: ”*hey /b/ i'm going to kill people at jokela high school today in the name of anonymous*”.

Även om han uttrycker en ambivalens inför sitt eget handlande, i form av att reducera skolskjutning som primär aktion genom att ”ha ett annat syfte”, blir ambivalensen tydligare när man ser till vilka mål attacken har. Primärt är det skolan, studenterna samt fakulteteten, sekundärt samhället, mänskligheten och den mänskliga rasen. Målet är revolution, i sitt manifest refererar han till att det är ”krig mot mänskligheten”, revolutionen är central för att kunna förändra samhället.

”Long live the revolution...revolution against the system, which enslaves not only the majority of weak-minded masses but also the small minority of strong-minded and intelligent individuals!”⁴³

Manifestet avslutas med: *”It's time to put NATURAL SELECTION & SURVIVAL OF THE FITTEST back on tracks!”*

Attacken, som var planerad sedan minst mars 2007, inleds 11.42 den 7 november 2007. Pekka-Eric väljer datumet utifrån att det då var 70 år efter att oktoberrevolutionen inleddes (Ministry of Justice 2009:18). Pekka-Erics första fyra dödsoffer var elever som han mötte i korridorren, femte offret var skolsköterskan. Pekka-Eric jagar henne i korridorren då hon försöker fly – vilket gör det troligt att hon är ett signifikant offer för honom. Efter att ha skjutit ännu en elev till döds, börjar Pekka-Eric planlöst röra sig i skolan, han avfyrar skott i korridorren samtidigt som han skriker att han ”*ska döda dem alla*”. Han undviker dock att skjuta mamman till en elev som råkar komma in i skolan under attacken, vilket stärker intrycket av att han är selektiv och att skjutningen har centrala mål. Han försöker även tända eld på skolbyggnaden, men misslyckas (Ministry of Justice 2009:19 ff.). Det åttonde dödsoffret är skolans rektor, som skjuts med flera skott, vilket även det indikerar att rektorn var ett signifikant offer. Efteråt går Pekka-Eric mot lärarrummet skrikandes: ”*Kom ut allihop, jag ska döda er*”. Eftersom han inte kommer in, går han vidare till ett klassrum, pekar med pistolen på eleverna och säger att det är en revolution på gång och att de ska delta genom att vandalisera skolan. Han skjuter två skott mot inredningen i klassrummet, men skjuter inte mot någon elev. 12.05 är polisen på plats och Pekka-Eric försöker starta en skottlossning mot polisen som går om intet, han tar då sitt liv.

Pekka-Eric presenterar sig själv i materialet som efterlämnats, både som en ”*outcast*”⁴⁴ och som ”*Natural Selector*”⁴⁵, han anser sig vara ett steg över den mänskliga rasen i utvecklingen, och att han genomskådat vad som verkligen sker i samhället:

⁴³ Referens: ”Natural Selector’s Manifesto”

⁴⁴ Referens: Youtube-presentationen

*"I am self-aware and realize what's going on in society! (...) You can say I have a "god complex", sure... then you have a "group complex"! Compared to you retarded masses, I am actually godlike."*⁴⁶

Hans samhällskritik, förekommer även i en tidigare youtubevideo han producerat⁴⁷. Pekka-Eric ger intryck av att ha genomskådat både samhället och religionen och att han ställer sig utanför både samhället och "Homo Idioticus"⁴⁸. Han ger intryck av att ha fått tillgång till en högre sanning vilken både rättfärdigar och neutraliserar handlingen (jfr. Matza och Sykes 1957), han konkretiserar att "normalitet" är förknippat med att följa sina naturliga instinkter.

*"You might ask yourselves, why did I do this and what do I want. Well, most of you are too arrogant and closed-minded to understand... (...) I am just an animal, a human, an individual, a dissident. (...) Like some other wise people have said in the past, human race is not worth fighting for or saving... only worth killing."*⁴⁹

Samtidigt naturaliserar Pekka-Eric våldet, genom att visa att kaoset som uppstår i våldssituationer är hans potential. Hedonism är den underliggande motivationen för våldet, vilket indikerar att det inte finns någon yttre vinning i våldsanvändandet som kan kontrollera det (jfr. Katz 1988:103).

Retoriken, främst i manifestet, kan klassificeras som aggressiv krigsretorik där det finns en emancipatorisk önskan, det förklara ett krig mot hela mänskligheten och en önskan om ett annat samhälle där den "fria, självständiga, intelligenta individen" härskar. Han presenterar även den slutgiltiga lösningen med: död åt hela mänskligheten, han har ingen nåd för jordens avskum, den patetiska mänskligheten⁵⁰. Samtidigt uttrycker Pekka-Eric en sorg över att ha kommit till dessa insikter, kunskapen har gjort honom frustrerad, olycklig och aggressiv. Den långa processen med existentiellt tänkande och genomskådande har lett till en punkt då han inte längre känner något annat än hat mot mänskligheten. Implicit indikerar han att några saker har skett under hans liv, vilket gjort honom medveten om "de sanna förhållandena". Cynismen och "visheten" ger Pekka-Eric en kombination av emotionella förstärkningar, vilket resulterar i att det finns en emotionell lockelse i brottet som är rättfärdigat (jfr. Katz 1988:312-313). Pekka-Eric var mobbad under sin skoltid (Ministry of Justice, Finland 2009:50), vilket kan vara det han implicit refererar i sitt manifest. Samtidigt kan det vara den konflikt som ligger bakom genomförandet av den selektiva skjutningen. Konflikten finns då både mellan eleverna, men även med de två vuxna som vet om hans skolsituation – skolsköterskan och rektorn. Mobbningen och den förödmjukelse som detta innebär kan ha varit en bidragande orsak till den process han refererar till som "existentiell medvetenhet", och kan jämföras med den process där förödmjukelse transformeras till ilska (Katz 1988:22 ff.), vilket resulterar i att gärningens syfte är att försvara sin moral och heder.

5.1.5 Steven Phillip Kazmierczak – den besvikna studenten

Den 11:e februari 2008, 3 dagar innan Steven återvänder till sitt före detta universitet för att utföra sin attack, utspelar sig följande samtal mellan honom och hans flickvän J: Steven: "You can write a book about me someday." J: "Why would I want to write a book about you?" Steven: "I can be your case study" (Vann 2009). J:s dröm var att doktorera i socialt arbete, och hon var den enda person som Steve kände att han kunde anförtro sig åt, det var

⁴⁵ Referens: "Natural Selector's Manifesto" samt bildtexter i den uppladdade zippen "Jokela_High_School_Massacre"

⁴⁶ Referens: "Natural Selector's Manifesto"

⁴⁷ <http://www.youtube.com/watch?v=CGY3cr3NfMU> [120325]

⁴⁸ Referens: "Natural Selector's Manifesto"

⁴⁹ Referens: "Natural Selector's Manifesto"

⁵⁰ Referens: "Natural Selector's Manifesto"

kanske därför han valde att ge henne en ledtråd till den kommande händelsen. Han skickar även ett avskedsbrev till J, som avslutas med raden ”*don't forget about me*”⁵¹.

Under sin tid på NIU beskrivs han som en ”mönsterstudent”, en uppskattad medlem på den sociologiska institutionen samt som en värdefull lärarassistent (Report of the February 14, 2008 Shootings at Northern Illinois University:25 ff.). Samtidigt framträder en komplex och motsägelsefull bild av Stevens karaktäristika, där det finns en relationsstyrd uppfattning av vem han var, han var känd som ”Strange Steve” på campus, en introvert och socialt isolerad person. Hans syster beskriver honom som verbalt aggressiv och hotfull. ”*She was surprised he hadn't come to kill her*”, står noterat i utredningsmaterialet (Report of the February 14, 2008 Shootings at Northern Illinois University 20 – 21). Relationen mellan Steven och systemen var präglad av relationell konkurrens, systemen beskrivs som mer framgångsrik och välanpassad jämfört med Steven. Hans barn- och ungdomstid var problematisk, han var bland annat institutionaliserad för psykiatriska problem (Report of the February 14, 2008 Shootings at Northern Illinois University:23 ff.). I skolan beskrivs Steven som underpresterande med en ojämn grad av motivation för det akademiska arbetet. Det finns även rapporter från skoltiden rörande att Steven skrivit ”violent writings” (Report of the February 14, 2008 Shootings at Northern Illinois University:B-19). Han hade även i skolan den dubbla rollen som både mobbad och mobbare. I skolans sociala hierarki kan mobbare ses som ett ”mittläge”, offren för mobbning är under, men man är inte accepterad i den högre hierarkin (Collins 2008:161). Den dubbla rollen som mobbare/offer för mobbning, innebär en mobilitet i hierarkin, vilket kan förklara Stevens sätt att förhålla sig till andra under universitetstiden, han umgicks inte i några grupper eller hade några ”crossover” relationer, där han umgicks med andra vänners vänner (Report of the February 14, 2008 Shootings at Northern Illinois University:25). Under sin universitetstid vid NIU blev Steven även allt mer distanserad från sin familj, i ett mail daterat 27/10 2007 skrev han till en kvinnlig bekant:

“(...) but the truth is I really don't have much of a family. My justification is that I do not want to ever let people know this about me so that they do not think I am strange. It's rare that I even see members of my family.” (Report of the February 14, 2008 Shootings at Northern Illinois University:37)

Besvikelse, är den känsla Steven uttrycker, och som sedermera transformeras till rättfärdigad ilska och hämnd (jfr. Katz 1988:312). En besvikelse som kan vara grundad i att han alltid jämförts med sin syster och det faktum att modern fått honom institutionaliserad under barndomen. Hans mor går bort 2006, vilket även försvårar för Steven att lösa den eventuella konflikt som finns i deras relation. Steven hade via universitetsstudierna vid NIU fått en ny ”familj”, men vid en omorganisation av kurserna var han tvungen att avbryta sina studier och söka till UIUC istället, han skriver följande i ett mail:

“(...) [I] pursued an MA in Criminology [at NIU], but found the program was being scaled back due to a new department head who was somewhat hostile toward Criminology and who wanted the graduate program to focus on gender and racial inequality not my proverbial cup of tea.” (Report of the February 14, 2008 Shootings at Northern Illinois University:39)

Stevens attack mot NIU utspelar sig under drygt sex och en halv minut, sex studenter dödas och 21 stycken skadas innan Steven tog sitt liv, den 14:e februari i Cole Hall Auditorium. Cole Hall Auditorium som plats är signifikant för Steven, det är den plats hans första föreläsningar hölls och den plats hans akademiska karriär startar, den plats som kan ses som en symbol för brytningen med ”det gamla misslyckade livet”. Samtidigt blev det en symbol för hans nya misslyckande i form av brytningen med universitetet där han nått framgång och hans rollförlust. Vittnen beskriver att Steven selektivt sköt mot de studenter som försökte fly

⁵¹ Screenshot finns i appendix 1.

eller gömma sig under attacken, de som satt chockade kvar på sina platser brydde han sig inte om. Alla studenter var för Steven okända, han har därför inte någon specifik individ som måltavla för attacken. Det selektiva inslaget kan förstås utifrån att det i situationen sker en förändring av konfrontationen, Stevens emotionella dominans i situationen utmanas, genom att några individer försöker fly. Detta leder till att det sker en snabb kollaps i ”fiendens beständighet” (förväntade beteende), vilket leder till att den emotionella energin tar form av en okontrollerbar attack (jfr. Collins 2008:450). Steven har tidigare gett uttryck för att han har en negativ inställning till studenterna, i ett mail skriver han:

“Ok, so you want to know the truth about graduate school? At NIU for my first year of graduate school I was a teaching assistant for statistics (...) and although I liked my teaching assistant position (...), I absolutely did not enjoy the graduate program. This was mainly due to the lack of quality students. I am far from arrogant and consider myself self-humble, but some of my fellow students there were not there for anything besides a piece of paper and always complained about assignments, the ample readings, etc., which really annoyed me.” (Report of the February 14, 2008 Shootings at Northern Illinois University:39)

Stevens hade stor kunskap om, och ett starkt intresse för skolskjutningar, både privat och i en akademisk kontext (Report of the February 14, 2008 Shootings at Northern Illinois University:42). Han hade till exempel diskuterat metodologin bakom Columbine, hur planeringen lett fram till en framgångsrik attack. Han hade även studerat attacken mot Virginia Tech, där han gått igenom modus operandi, studerat texter samt problematiserat vapentillgången, vilket resulterat i en uppsats kallad *“No Crazyies with Guns”* (Boudreau och Zamost 2009). Han hade även ett dokumenterat intresse av våld, som tenderade att vara en besatthet (Report of the February 14, 2008 Shootings at Northern Illinois University:42). Vilket ökar förståelsen av varför han attraheras av skolskjutning som fenomen och hur han insåg att genomförandet av en skulle lösa hans egen situation (jfr. Newman et al. 2004:246). Med ett undantag, Steven vill inte bli berömd eller ihågkommen, han sänder inte ut ett manifest eller meddelande till omvärlden som rättfärdigar hans handling. Utan tvärtom, dagen innan attacken stänger han sina internetkonton, raderar alla mail, tar ut sitt SIM-kort från mobilen och förstör det tillsammans med hårddisken till sin laptop (Vann 2009).

5.1.6 Matti Juhani Saari – krigaren från Kauhajoki

IRC-galleria.net, den 22:e september 2008, Matti har laddat upp en bild på sig själv, poserande med vapen. Bilden är tagen ur ett perspektiv som ger betraktaren en känsla av att vara i underläge, med Matti över sig och pistolen riktad mot sin egen person. Till vänster om bilden, i listan på sidan står en fråga: *“What is the final solution to the problem of human race?”* Under bilden finns en länk till den sida där Matti laddat upp sin zipfil kallad: *“Massacre_in_Kauhajoki”*. Zipfilen innehåller totalt elva bilder. Tre porträttbilder, där en leende Matti ser rakt in i kameran. Den ena bilden, ser ut att ha blivit manipulerad i ett redigeringsprogram och har karaktären av ett svartvitt idolkort med texten *“:Wumpscut.”*⁵² inlagd. Sex av bilderna visar hur Matti poserar med vapen i hand eller hur han avfyra sitt vapen, dessa verkar tagna på en skyttebana. Bilden Matti verkar förmedla är att han är beväpnad och beredd på att använda sina vapen. Intrycket förstärks av de tre filmerna som finns med i zippen, den sista filmen kallad *“You will die next”* innehåller ett hotfullt budskap genom att Matti står lutad över kameran med höjt vapen, höjer handen och pekar mot åskådaren av filmen, samtidigt som han uttalar orden *“You will die next”*, sekunden efter skjuter han med pistolen i marken så att sand och grus slår upp mot kameranlinsen. De två återstående bilderna i zippen är ett på sin Walther P22 Target, med bildtexten *“No pity for the majority!”* och den sista bilden är en bild på en skolbyggnad: Seinäjoki yrkeshögskola.

⁵² *“:Wumpscut.”* var den internetpseudonym Matti använde sig av vilket samtidigt är namnet på ett tyskt elektro- industriellt musikprojekt, Matti använde oftast pseudonymen med prefixet 86 efter, vilket refererar till hans födelseår. (Min notering)

Den 23:e september, anländer Matti till Seinäjoki yrkeshögskola cirka 10.30, han går över skolgården svartklädd och bärandes en svart väska. Flera elever stöter på Matti när han är på väg in i skolan, men det är ingen som reagerar på att han skulle vara ”annorlunda” på något sätt eller att det finns något anmärkningsvärt i hans beteende (Ministry of Justice 2010:15). Cirka 45 minuter tidigare har Matti loggat in på sitt youtubekonto, på presentationssidan⁵³ återfinns låttexten ”War” av Wumpscut. Sista raden är författad som ett konstaterande, Matti skriver ”*This is war!*” och under raden finns en ”klassisk” youtube-presentation rörande stad, land och Mattis intressen, favoritfilmer och favoritmusik. Det finns inga spektakulära intressen eller hobbies som explicit skulle kunna ses som varningstecken, utan mer implicita i den formen att han listar vapen som ett intresse, vilket i kombination med de filmer han laddat upp består till största delen av filmer där han använder sitt vapen samt hans verbala referenser till tidigare skolskjutningar som gjorts i olika sammanhang (jfr. Newman et al. 2004:258).

Matti hade under veckan innan attacken gjort flera kommentarer och referenser rörande tidigare skolskjutningar. På en studentfest den 17:e september hade han frågat en deltagare om dennes åsikt om de amerikanska skolskjutningarna och några dagar senare hade han i ett annat sammanhang stoppat personer på gatan och frågat om ”*inte mänskligheten är överskattad*”⁵⁴ (Ministry of Justice 2010:56; 59 ff.) Under samma period utspelar sig även episoden med gravljuset, vilket kan ses som det explicita meddelandet till omvärlden. Det finns även en film som Matti spelat in på skolgården, den publiceras aldrig, men har ett konkret budskap: ”*So that was my school then (...) tomorrow (...) I’m going to kill a lot of people here (...) die, all you fucking bastards*” (Ministry of Justice 2010:60).

Matti, går mot klassrum tre där det pågår en examensskrivning. Matti har studerat vid yrkeshögskolan det senaste året och det finns inga tecken på att han är akademiskt utmanad eller har andra problem förknippade med sin skolgång. Dock hade Matti tidigare utsatts för mobbning, både verbal och fysisk. Bland annat misshandlades Matti, han blev spottad på, utsattes för hot om att hans moped skulle förstöras, vilket resulterade i att han sålde den. Han kallades öknamn samt att det målades karikatyrer av honom på svarta tavlan i klassrummet (Ministry of Justice 2010:55). Dock slutade inte mobbningen när Matti lämnade skolan, den fortsatte även under hans militärtjänstgöring. Mobbningen bland annat tog sig uttryck i förnedring i form av att någon eller några värnpliktiga urinerade i hans säng (Ministry of Justice 2010:59). Matti försökte först hantera situationen genom att distansera sig från de övriga värnpliktiga, eftersom hans mål var att genomföra militärtjänstgöringen. Då detta inte hjälpte, valde han att avbryta sin militärtjänstgöring. Mattis status i den sociala hierarkin, både i skolan och inom det militära kan karaktäriseras som låg och ständigt hotad (jfr. Collins 2008:160 ff.) Samtidigt som mobbningen hindrar Matti från att uppnå de mål han eftersträvar Våldet kan förstås som ett medel i strävan efter en högre social position (Gould 2003:69 ff.) och förändring av sin sociala position. I sitt avskedsbrev skriver Matti att han planerat gärningen sedan 2002 och att motivet var en hämnd för mobbningen han utsatts för (Ministry of Justice 2010:60). De elever och den lärare som kom att dödas under attacken, var inte delaktiga i mobbningen, men de kan anses ha en symbolisk signifikans i hans hämnd i form av att han ville hämnas institutionen i sig.

⁵³ Screenshot från kontot återfinns i appendix 1.

⁵⁴ Uttalandet kan ses som en referens till Pekka-Eric Auvinens skjutning i Jokela, där han vid dådet bar en tröja med texten: ”Humanity is overrated”.

Matti går in i klassrummet med vapnet i handen, avfyra det mot den främre delen av klassrummet, innan han går ut i korridoren igen för att ladda om. När han återkommer till klassrummet avfyra han vapnet ett flertal gånger igen, samtidigt som han svär och ”lever runt”. Situationen kan karaktäriseras som präglad av ilska och okontrollerbart våld (jfr. Collins 2008:92). Han går runt i klassrummet och avlossar sitt vapen vid varje tillfälle han hör ett ljud eller anser sig uppfatta en rörelse. Klockan 10.53, häller han ut brännbar vätska på golvet, tänds eld och lämnar klassrummet. Den närmaste kvarten efter han lämnat klassrummet, går han planlöst omkring i skolbyggnaden, skjuter på måfå och anlägger flertalet bränder i skolbyggnaden, dock hittar han inga nya offer. 11.05 var Matti synlig vid entrén till skolbyggnaden för att sedan gå in i skolan igen. 11.22 återkom han till entrén och avfyra skott mot räddningstjänst och polis på platsen. 11.53 ringer Matti en av sina vänner och berättar att han genomfört sin plan som han planerat under längre tid. Att han skjutit tio personer till döds och att skolbyggnaden verkade vara övergiven. 12.09 var sista gången Matti sågs i livet, troligen var hämndaktionen slutförd för hans del och han tog sitt liv i skolans bottenvåning (Ministry of Justice 2010:16; 60).

5.1.7 Tim Kretschmer – att döda för nöjes skull

Natten till den 11:e mars 2009: 17-åriga Tim sitter på chatten⁵⁵ ”Krautchat” och chattar med en bekant, plötsligt skriver Tim:

*”Skit B, det är nog för mig. Jag är färdig med det här livet, det är alltid samma sak – alla skrattar åt mig, ingen erkänner min potential. Du kommer att höra om mig imorgon. Kom ihåg namnet på platsen: Winnenden.”*⁵⁶

Tim fortsätter konversationen med att berätta att han har vapen och att han planerar att åka till sin före detta skola för att ”grilla ordentligt.”⁵⁷ Han skriver även implicit i chatten att han eventuellt kan fly, och att det därför är viktigt att hålla öronen öppna för nyheter. B, tar inte Tim på allvar utan svarade ”LOL”⁵⁸ på inläggen, han ser det som ett skämt, B:s intryck om att Tim skämtar förstärks säkerligen av det sista meddelandet Tim skriver: *”Meddela inte polisen, bli inte rädd, jag trollar bara.”*⁵⁹ Att det uppfattas som ett skämt, även om konversationen innehåller konkret information rörande vad som planeras, kan förstås genom att ungdomars språk stundtals refererar till våld och våldsanvändning, men att det sker i en kontext där det finns ett antagande om att det sker ”oskyldigt” (Newman et al 2004:160 ff.). Det är lätt att uppfatta att personen skämtar eller försöker imponera, eftersom man inte misstänker att denna ska genomföra gärningen.

Det finns även ett hot publicerat på forumet 4.chan.org⁶⁰ den 10:e mars, som refererar till den kommande händelsen: *”I’m gonna kill some faggots tomorrow in my old school, watch for news from germany. i promise win”*. Inlägget kommenteras av övriga användarna med kommentarer såsom *”do it faggot”* eller *”you wont beat cho’s highscore anyway”*. Vilket dels resulterar i en utmanövring av neutrala parter (jfr. Collins 2012), samt ett utmanande av manlighet och en implicit förväntan om att hotet ska genomföras (Newman et al 2004:143 ff.; 251). Detta kan ses som en utlösande faktor för att ett icke-allvarligt hot blir allvar genom att det eskalerar parallellt med förväntan.

⁵⁵ Autenticiteten i chattutdraget är ifrågasatt, polisen har både verifierat och dementerat uppgiften, dock hävdar ”B” att chatten ägt rum, personen B känner även Tim privat.

⁵⁶ Originalcitat: *“ Scheiße Bernd, es reicht mir. Ich habe dieses Lotterleben satt, immer das selbe - alle lachen mich aus, niemand erkennt mein Potenzial. Ihr werdet morgen von mir hören. Merkt Euch nur den Name des Orts: Winnenden.”*

⁵⁷ Tim använder uttrycket *”mal so richtig gepflegt grillen”*, vilket kan tolkas som att han ska släppa loss med vapnet rejält.

⁵⁸ LOL, som är ett vanligt förekommande chattord, är en förkortning för ”laughing out loud”.

⁵⁹ Originalcitat: *”Und jetzt keine Meldung an die Polizei; keine Angst, ich trolle nur.”*

⁶⁰ Även detta hot är obekräftat från tysk polis.

Den 11:e mars 09.30 anländer Tim till sin före detta skola, helt klädd i svart och beväpnad med en pistol som han stulit från föräldrarnas sovrum. Skottlossningen börjar på skolans övre våning, Tim rör sig mellan två klassrum och dödar nio elever och tre lärare (Baden-Württemberg 2009:7). En granne till Tim säger följande:

“Sometimes I met Tim in the park. He always complained about one of his teachers. “He said that she bullied him and threatened him that if he continued as he was he would end up on the rubbish heap. He completely hated her, as he did all women in general.”⁶¹

Uttalandet kan förklara offerbilden och att de kvinnliga lärarna var signifikanta offer, samtidigt konkretiseras den konflikt Tim försöker lösa, den konflikt som uppstått mellan honom och lärarinnan, vilken i förlängningen eskalerat till en konflikt mellan Tim och institutionen. Spekulationer kring att Tims ”kvinnohat” skulle ha varit utlösande, främst genom att majoriteten av offer i skolan var kvinnor (8 av 9 offer) motsägs av en elevs vittnesmål: *“This man came in and started shooting. And then he went out and then back in, and just shot at everyone.”⁶²*

09.33 larmas polisen, som är på plats inom några minuter, Tim väljer då att fly från platsen. På vägen mellan skolgården och parkeringen skjuts det trettonde offret till döds, en anställd på den närliggande psykiatriska mottagningen (Baden-Württemberg 2009:7). 09.50 tar Tim en bilförare som gisslan, genom att ta sig in i bilen via baksätet och rikta pistolen mot förarens huvud. I samtalet med bilföraren säger Tim att ”han gjort det för nöjes skull, för att det var kul” men frågar även om han (bilföraren) tror att de kan ”hitta en ny skola”⁶³, vilket förstärker intrycket av att konflikten primärt är med institutionen. Uttalandet att attacken skett ”för nöjes skull” samt att Tim skämtat om att gå ur bilen och ”skjuta lite för nöjes skull”⁶⁴, påvisar att Tims stadie av ”forward panic” innehåller flertalet skilda emotioner. Stadiet förknippas främst med ilska, men kan även innehålla mixade känslor och inslag av spänning, rädsla samt okontrollerbara känslor av eufori (Collins 2008:92).

Dock skjuter aldrig Tim bilföraren, han gör implicita indikationer⁶⁵ om att han kanske ska göra det. Men inget reellt hot eller försök till att använda vapnet genomförs, inte ens när bilföraren lyckas lämna bilen vid ett industriområde i närheten av Wendlingen. Tim tar sig då in i en bilhall belägen på industriområdet. Klockan 12.12, utbryter en ny skottlossning därinne och Tim skjuter ihjäl en kund och en försäljare (Baden-Württemberg 2009:7). Att Tim ”går in” i en ny våldsamt situation kan bero på att han fortfarande är i ett stadie av ”forward panic”, ett tillstånd där våldet är okontrollerbart och ett ”överdödande” blir en konsekvens (Collins 2008:94)

12.30, tar Tim sitt liv på en parkering utanför bilhallen, den sista minuten i hans liv filmas av en privatperson med en mobilkamera från ett närliggande fönster. Filmen inleds med ljudet av skott, Tim är inte synlig då skotten avlossas. Efter ett tag blir Tim synlig i bild, filmen visar hur den unge, svartklädde, beväpnade mannen rastlöst rör sig på en parkeringsplats.

⁶¹ Referens: <http://www.bild.de/news/bild-english/news/at-least-nine-dead-in-stuttgart-bloodbath-gunman-fired-at-pupils-7639504.bild.html> [120408]

⁶² Referens: <http://www.bild.de/news/bild-english/news/at-least-nine-dead-in-stuttgart-bloodbath-gunman-fired-at-pupils-7639504.bild.html> [120408]

⁶³ Referens: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7951821.stm> [120408]

⁶⁴ Referens: <http://www.bild.de/news/bild-english/news/tim-kretschmer-told-me-he-was-killing-for-fun-7725950.bild.html> [120408]

⁶⁵ Referens: <http://www.bild.de/news/bild-english/news/tim-kretschmer-told-me-he-was-killing-for-fun-7725950.bild.html> [120408]

Någon sekund efter att han blivit synlig hörs hur det sker en konversation mellan Tim och en av poliserna på plats, även om det bara går att höra fragment av vad som uttalas, märker man att Tims röstläge förändras han går från aggressivitet till förtvivlan i rösten. Samtidigt börjar han gå i riktning från platsen, för att bara en sekund senare åter vända sig mot polisernas håll, gå ner på knä och avlossar ett skott mot huvudet.

5.1.8 *Going postal post-Columbine*

Going postal, är ett amerikanskt slangbegrepp, som beskriver en extrem och okontrollerbar vrede som frigörs i en våldsam attack. Främst används begreppet för att beskriva (försök till) massmord på arbetsplatser, men det är ett begrepp som kan förklara den form av vrede som finns i de här fallen. Skolan blir ett mål för attackerna, genom att det är den plats som gärningspersonerna främst förknippar med sina ”misslyckande” och besvikelser. De flesta av individerna har en upplevelse av svek från skolan, där sveket inneburit att de inte nått den sociala position de eftersträvat i skolan eller i samhället. Inomfallsanalyserna skildrar hur de enskilda individernas upplevelse av marginalisering och hur de transformerar den förödmjukelsen de upplevt till en rättfärdigad vrede. Det handlar inte bara om att förändra sin egna sociala position, utan att även göra det för andra. Genom att skapa uppmärksamhet för vissa individers utsatthet och hämnas oförätter kollektivt, får gärningen en högre mening och kan anses vara rättfärdigad. Utanförskap, besvikelse och en rättfärdigad vrede i kombination med tillgång till skjutvapen och en färdig problemlösning i form av skolskjutningsmanuset, blir här en dödlig utväg från en ohållbar situation.

5.2 Mellanfallsanalysens resultat

5.2.1 *Marginalisering och den individuella sårbarheten för marginalisering*

Ungdomstiden kan beskrivas som att ”befinna sig i ett socialt limbo” (jfr. Newman et al. 2004:128), där den unge måste hitta sin egen roll, leva upp till sociala och kulturella förväntningar samt få en plats i den sociala hierarkin. Det limboliknande stadiet karaktäriseras även av osäkerhet, eftersom det inte går att uttala sig om hur ”lyckad” individen kommer att bli när den träder in i vuxenlivet. Marginalisering som fenomen kan uppkomma på flertalet arenor under ungdomstiden. Det gäller bland annat att hitta rätt kamratgrupp, fritidsaktivitet samt undvika att bli socialt utmanad genom mobbning eller att bli retad (jfr. Newman et al. 2004:235 ff.) Det är dock inte graden av marginalisering som är central för fenomenet utan individens upplevelse av marginalisering, eftersom individer tenderar att agera utifrån den upplevda sociala verkligheten (jfr. Newman et al. 2004:242). Den individuella sårbarheten för marginaliseringar kan definieras utifrån att individen har en psykosocial problematik som försvårar hanteringen av marginaliseringen och förstärker dess negativa effekter. Samtidigt kan den psykosociala problematiken, främst i form av introvert beteende, vara en grund för marginaliseringen⁶⁶ (Ministry of Justice 2009:100). Marginalisering och sårbarheten på individnivå, samspelar och det är svårt att särskilja vad som är primärt eller sekundärt av de två fenomenen.

I två fall förekommer en social jämförelse mellan individen och annan familjemedlem. Både Seung-Hui och Steven jämför sig med sina systrar som beskrivs, som mer framgångsrika både akademiskt och socialt (Report of the February 14, 2008 Shootings at Northern Illinois University:21; appendix B:19). Upplevelsen av marginaliseringen har då en familjekontextuell karaktär, som kan vara svårare att parera eller värja sig emot, än en marginalisering i till exempel skolmiljön. Familjesituationen kan även påverka den

⁶⁶ Främst i form av marginalisering genom mobbning, där offren karaktäriseras som introverta, blyga och opopulära elever.

individuella sårbarheten för marginalisering. Familjestrukturen i form av familjeförhållande är varierande i de olika fallen, vilket påvisar att det inte är en central faktor i processen. I materialet förekommer både kärnfamiljer, enförälders - hushåll och styvfamiljer. I tre fall finns det dock ett familjesituationsmönster präglad av instabilitet. Seung-Hui och hans familj, immigrerade till USA 1999. Det uppstod då svårigheter rörande språkinläring, kulturella förändringar, utvecklingen av nya relationer samt att föräldrarna fick ekonomiska problem (TriData 2009:32-33). Steven upplevde sig övergiven av sin familj i och med att de bidragit till att han blivit institutionaliserad vid sjuåttio års ålder (Report of the February 14, 2008 Shootings at Northern Illinois University:46). Mattis instabilitet i familjrelationen kan förstås utifrån att hans familj flyttat tolv gånger under hans uppväxt tid, vilket inneburit att han bytt skola sex gånger under grundskoletiden (Ministry of Justice 2010:55;60;112). Dessa förhållanden kan i sin tur påverka svårigheterna med att hantera marginaliseringens effekter, eftersom instabiliteten i de nära relationerna kan påverka föräldraskapets kvalitet (jfr. Newman et al. 2004:245). I två av fallen finns även en historia av att en närstående avlidit, vilket även kan påverka möjligheten att hantera effekterna av marginaliseringen. Steven förlorade sin mamma 2006 (Report of the February 14, 2008 Shootings at Northern Illinois University:22), och Matti förlorade sin storebror 2003 (Ministry of Justice 2010:149).

Den psykosociala problematik som förekommer och som kan förstärka marginaliseringens effekter är i fyra av fallen diagnosticerad och periodvis medicinerad. Även om diagnoserna är olika, karaktäriseras dessa av att de inkluderar ett introvert beteende. I ett fall, Robert, är det psykiatriska välbefinnandet okänt, men han har svårt att självständigt lösa problem, vilket gör att han utvecklar en bräcklig självbild som kompenseras genom ”överdriven självkänsla” (Gasser et al. 2009:297). I ett fall, Sebastian, finns uttryck för att det föreligger en upplevelse av depression samt känslor av sorg⁶⁷ I Tims fall förekommer motstridiga uppgifter rörande psykiatrisk problematik. Tre av fallen har även en medicinsk historia som påvisar självmordstankar och/eller självmordsförsök innan händelsen. I sex av fallen har individerna strax innan händelsen skrivit avskedsbrev eller på liknande sätt tagit avsked av dem som står närmast

Marginalisering i skolmiljön förekommer explicit i form av social exkludering i sex av sju fall. I fem av dessa förekommer det även uppgifter om att individen utsatts för mobbning. Att uppleva sociala misslyckanden i ungdomstiden, oavsett om det gäller att få en plats i den sociala hierarkin i skolan/kamratgruppen eller att uppnå de akademiska målen (Newman et al. 2004:126 ff.) är således en gemensam nämnare fallen emellan. Det är dock bara ett fall som indikerar en akademiskt utmanad elev. Robert hade svårt med både skolans disciplinära system samt att uppnå de akademiska målen, resterande hade medel- eller höga betyg, vilket gör att de kännetecknas som akademiskt framgångsrika. I tre av fallen finns det en tydlig försämring av skolprestationerna en kort tid före händelsen. Trots avsaknaden av akademiska problem upplevde både Sebastian, Steven och Tim att lärarna utsatte dem för exkludering. Den sociala exkluderingen verkar i dessa tre fall ske i ett komplext samspel, där det finns en form av social exkludering grundad på hierarkin institution/elev och en form grundad på elev/elev hierarkin. I de övriga tre fallen är den sociala exkluderingen främst kopplad till elev/elev hierarkin. Den sociala exkluderingen av jämnåriga är central i flera av fallen, de kategoriseras som ”losers” av jämnåriga. Samtidigt går det inte att dra någon slutsats om att de är ”loners”, eftersom de har olika former av vänskapsrelationer. De kan karaktäriseras av att vara i gränslandet mellan att ha få vänner, men samtidigt inte vara socialt framgångsrika. I tre av sju fall kompliceras förhållandet med vänskapsrelationer, av att dessa figurerar på två

⁶⁷ Referens: Sebastian blogg.

olika plan, den sociala verkligheten och den virtuella verkligheten. Det kan leda till en diskrepans mellan den sociala framgången individen har i dessa två sfärer, vilket i sin tur kan vara smärtsamt eftersom individen befinner sig på tröskeln mellan ”att både lyckas och misslyckas” (eg. ”*liminal position*”, jfr. Newman et al. 2004:131). Individerna har innan händelserna prövat alternativa strategier för ”att passa in” eller för att dämpa effekten av marginaliseringen. Tim är en framgångsrik bordtennisspelare (Buschschluter 2009), men det förändrar inte den utsatthet han upplever. Steven försöker agera ”icke-avvikande”, genom att täcka över sina tatueringar, inte tala om sin familjesituation samt dölja sin institutionaliseringstid. Seung-Hui skapade bland annat en alternativ identitet kallad ”*the question mark*”⁶⁸ som försökte ta kontakt med unga kvinnor via Facebook, eller som svarade i telefon i studentrummet (TriData 2009:62A, 42;45). Sebastian, Pekka-Eric och Matti skaffade sig en alternativ livsstil utifrån subkulturella ideal. Robert höll sig ”osynlig” och dolde sina problem.

Att vara osäker på sin sociala position är inte den enda gemensamma faktorn mellan fallen. Det finns även en osäkerhet eller utmaning kopplad till maskulinitet. Maskulinitet är centralt för att nå en hög social position. Maskulinitet handlar om att vara fysiskt dominant, tävlingsinriktad och kraftfull i andras ögon (Newman et al. 2004:143 ff.). Den sociala marginaliseringen och osäkerheten som de flesta ungdomar upplever, förstärks i de här fallen av att det även finns en risk att misslyckas i sin maskulinitet. I analysen framkommer det en bild av åtråvärd maskulinitet karaktäriserad av att vara berömd, kraftfull och sexuellt attraktiv, där heterosexualiteten hos individen är ”helig”. Det finns en stereotyp bild av maskulinitet som reproduceras. Robert talade om viljan att bli berömd, något som kopplas till maskulina ideal. Sebastian försökte uppnå en kraftfull position genom att klä sig i svart och anlägga en fientlig attityd till omgivningen⁶⁹. Sebastian förnekar också i sin dagbok att han är homosexuell, trots att han inte haft någon flickvän. Han gör en stark distinktion mellan sina misslyckanden med kvinnor och (eventuella) spekulationer kring sin sexualitet. Seung-Hui försökte uppnå de maskulina idealen genom fysisk träning (TriData 2009:42) samt genom att närma sig kvinnliga studenter på ett sätt karaktäriserat av ”stalking” (TriData 2009:52). Pekka-Eric inledde ingen relation med kvinnor i den sociala världen, men hade en virtuell relation med en kvinna under en period 2007 (Ministry of Justice 2009:49). Pekka-Eric listar även på sitt youtubekonto ”kvinnor” som ett intresse. Steven, som hade en flickvän, var osäker på sin sexualitet. Han var ”bekymrad för att han kanske var homosexuell” (Report of the February 14, 2008 Shootings at Northern Illinois University:21). Steven söker även tillfälliga sexuella kontakter på nätet under den sista tiden av sitt förhållande (Vann 2009), vilket kan vara en strategi för att reducera sexuell osäkerhet. Matti publicerade en kontaktannons drygt en månad innan attacken, något som indikerar att en förändring i social position kan vara beroende av framgång hos det motsatta könet. Matti hade tiden innan skjutningen varit påträngande mot kvinnor, vilket lett till att han blivit avfärdad. Hans respons på avfärdandet var hotfullt, i form av att han uttryckte ”att de skulle få ångra sig” (Ministry of Justice 20010:57). Tim hatade kvinnor, enligt massmediala källor, men uttalandet kan ha sin grund i avsaknaden av framgång hos kvinnor vilket leder till ett förakt. Kvinnor har en nyckelroll i den intramaskulina tävlingen, eftersom kvinnor är ”troféer” som bekräftar mäns sexuella dragningskraft under ungdomstiden (Newman et al. 2004:144).

⁶⁸ Langman (2009:95 ff.), har diagnosticerat Seung-Hui Cho med schizofreni, där identiteten ”question mark” skulle indikera en vanföreställning rörande identiteten.

⁶⁹ <http://www.spiegel.de/international/0,1518,449492,00.html> [120427]

5.2.2 *Det kulturella manuset*

Det kulturella manuset kan i de här fallen definieras som ”en ritning över beteendet” som leder till eskalering av våld för att lösa problemen förknippade med marginaliseringen (jfr. Newman et al. 2004:245 ff.). I det kulturella manuset som refereras uppstår en blandning av både populärkulturella, litterära och insocialiserade värderingar och kulturella förebilder. Det kulturella manuset består av olika delar som konceptualiserar både en bild av ”maskulinitet”, ”livsfilosofi” samt ”massakern i sig”. Samtidigt uppträder dessa delar parallellt med varandra, vilket gör det svårt att särskilja dem. Det kulturella manuset inbegriper även att dess radikaliseringsföregång av att individen prövar alternativa lösningar (jfr. avsnitt 5.2.1). När dessa inte lyckas förändra den marginaliserade positionen, görs en applicering och eskalering av våldsanvändandet. Maskuliniteten som produceras och reproduceras bygger på en stereotyp maskulinitet (jfr. avsnitt 5.2.1). Män ska vara aktiva och sexuellt attraktiva (Newman et al. 2004:144) samt att vapen har en signifikant betydelse i maskulinitetskonceptet. Samtidigt verkar personerna inta ett cyniskt förhållningssätt till mänskligheten och ett rättfärdigande av ”den starkes rätt”. Även strävan efter berömmelse finns i konceptet (jfr. Newman et al. 2004:250).

Intresse för ”antihjältar” inom populärkulturen förekommer i fem av sju fall, där bland annat filmerna⁷⁰ ”the Real Killers” omnämns av Robert (Gasser et al. 2009:345-346) samt att det återfinns flera filmer av samma genre i hans bostad (Gasser et al. 2009:335-336). ”Saw”⁷¹ uppges vara bland favoritfilmerna hos Pekka-Eric⁷² och Matti⁷³ och filmerna återfinns även hemma hos Steven (Report of the February 14, 2008 Shootings at Northern Illinois University:28). Stevens fascination för filmerna tog sig bland annat uttryck i att han tatuerade in en av karaktärerna, ”Billy the puppet”, på underarmen⁷⁴. ”Natural Born Killers” listades även av Pekka-Eric på youtube-presentationen som en favoritfilm. Både ”the Real Killers” och ”Natural Born Killers” bygger på temat om hur mördare hyllas i massmedia och blir hjältar trots sina handlingar. ”Saw”-filmerna, bygger på frågan ”hur mycket är du beredd att offra för att fortsätta leva”. Där individer tvingas göra ofördelaktiga och moraliskt tvivelaktiga val för att överleva, och den ”starka individen” inte tvekar att begå mord för att rädda sig själv. Pekka-Eric listar även fler filmer och TV-serier som hyllar antihjälten, bland annat ”House MD”⁷⁵. Antihjältarnas funktion i det kulturella manuset är en kombination av emancipatorisk handling, normbrytande beteende som inte sanktioneras, samt en symbolisk referens till den ”rättfärdigade vreden”. Seung-Hui lånade filmer på biblioteket, det finns dock ingen bekräftad uppgift på vilken filmgenre han uppskattade. Hans rumskamrat beskriver dock filmerna som ”mörka” (TriData 2009:42). I Tims fall är det okänt om ett intresse för antihjältar fanns.

Litterära referenser förekommer i två fall, Pekka-Eric⁷⁶ och Steven (Report of the February 14, 2008 Shootings at Northern Illinois University:28) läser båda Nietzsche. Nietzsche hyllar de virila handlingsmänniskorna, de manliga krigarna som uppnår frihet och att genomskåda ”den falska verklighetens ideal” (Fredriksson 1998:189 ff.). Detta Nietzscheanska värdenihilistiska hjälteideal överensstämmer till stor del med de antihjältar som förekommer i de populärkulturella referenserna. Det finns även ett förakt hos Nietzsche mot ”flockmänniskorna” och en proklamation av att ”Gud är död” som Pekka-Eric reproducerade

⁷⁰ I samtliga fem fall förekommer flera filmer i samma genre, dock listas inte alla titlar här.

⁷¹ ”Saw I, II, och III” omnämns av Pekka-Eric och Matti, ”Saw I och IV” återfinns hos Steven.

⁷² Referens: Pekka-Erics Youtube-presentation

⁷³ Referens: Mattis Youtube-presentation

⁷⁴ <http://oddculture.com/weird-news-stories/steve-kazmierczak-tattoos/> [120402]

⁷⁵ Referens: Pekka-Erics Youtube-presentation.

⁷⁶ Referens: Pekka-Erics Youtube-presentation.

i både sitt manifest och i ett filmklipp som laddades upp på youtube⁷⁷. Pekka-Eric och Steven har även andra snarlika litteraturreferenser. Den förre⁷⁸ läser bland annat Platon och Orwell, vilket både är samhällskritiskt och ger en mörk bild av framtiden. Steven läser bland annat LaVey (Report of the February 14, 2008 Shootings at Northern Illinois University:28), som bland annat framför budskapet att Gud är död i en modernare version, och reproducerar devisen ”ansvar åt de ansvarsfulla” (LaVey1969:25).

Musikaliska referenser förekommer i fem av sju fall, Sebastian⁷⁹, Seung-Hui (TriData 2009:42), Pekka-Eric⁸⁰, Steven (Vann 2009) och Matti⁸¹ lyssnar främst på ”hårdare industri metal”, även om det förekommer andra musikgenrer. Mattis egen definition av sin musiksmak, ”jag lyssnar mest på tyngre musik, men det mesta går”⁸², ger en bra överblick av de musikaliska referenserna i fallen. Genren ”hårdare industri metal” är svår att konkretisera och konceptualisera. Musikgenren kan karaktäriseras av att främst leverera en aggressiv, snabb musik, med en dyster underton⁸³.

I fem av sju fall, förekommer ett intresse för att spela dataspel. Dock finns det en skillnad mellan typerna av spel. Robert, Sebastian och Tim spelade främst spel av karaktären ”first person shooter” (FPS). (Gasser et al. 2009: 336 ff.; 346, Jüttner 2009; Baden-Württemberg 2009:12). Pekka-Eric och Matti spelade till större del strategiska krigsspel och spel som byggde på mer icke-våldsamma problemlösningar än vad FPS-spel gör (Ministry of Justice 2009:49; Ministry of Justice 2010:58). Steven har tidigare haft ett intresse för dataspel. Dock verkar intresset ha avtagit med åldern (Report of the February 14, 2008 Shootings at Northern Illinois University:33). Dataspel och/eller konsumtion av ”våldsam media”, är en komplex faktor i det kulturella manuset och dess effekt på fenomenet. Att exponering för våldsam media per automatik skulle leda till våldsamt beteende är inte fastställt. Det kan lika gärna handla om selektion, där individer med en benägenhet för våld, föredrar våldsam media i högre utsträckning än andra (jfr. Newman et al 204:70 ff.). Det finns inte heller något i de populärkulturella, litterära eller musikaliska referenserna som kan anses direkt uppmana till avvikelse. De kulturella referenserna handlar om rollfigurer, abstrakta tankefigurer eller en dramaturgisk föreställning av emotionell karaktär. Det ödesdigra är att det abstrakta blir till en rättfärdigad, konkret handlingsplan i de här fallen. Det sker en internalisering av kulturellt definierade maskuliniteter, maskuliniteternas koppling till våld och berömmelse, värdenihilism och undergång, vilket underlättas och understöds av det manus som beskriver ”designen av en massaker” (jfr. O’Toole 2000:20 ff.).

Det kulturella manuset för att ”designa en massaker”, vilar både på ett intresse för terrorism, serie- och massmördare, samt för tidigare skolskjutningar. Columbine är den mest centrala händelsen av skolskjutningarna eftersom det tillhandahöll ett nytt, lättillgängligt manus för genomförandet (jfr. Newman et al. 2004:250). Columbine var den näst mest mediabevakade händelsen under 1990-talet⁸⁴ (Larkin 2009), vilket gjorde att konceptet ”skolskjutning” spreds på en mer internationell nivå och fick mer uppmärksamhet än tidigare händelser. Columbine inbegrep även ett nytt modus operandi och en ny design. Eric Harris och Dylan

⁷⁷ <http://www.youtube.com/watch?v=CGY3cr3NfMU> [120320]

⁷⁸ Referens: Pekka-Erics Yotubekonto

⁷⁹ Referens: Sebastians blogg

⁸⁰ Referens: Youtube-presentation

⁸¹ Referens: Youtube-presentation och kontaktannons.

⁸² Referens: Mattis kontakt annons, originalcitatt: ”*Lähinnä raskaampaa musikkia kuuntelen, mutta kaikki menee.*”

⁸³ Referens: http://www.startbasen.dk/wiki/Industrial_metal [120506]

⁸⁴ Den mest mediabevakade händelsen var polisens biljakt med O.J Simpson 1994.

Klebold, var först med att använda sig av internet för att sprida sitt budskap⁸⁵. Samtidigt var Eric och Dylan de första som refererade till att deras handling var en revolution. De ansåg att handlingen inte primärt var en personlig hämnd, utan en kollektiv hämnd för alla som drabbats av samma utanförskap (Larkin 2009). Columbinehändelsen har traderats, på så sätt att samtliga har läst om Columbine och plockat upp olika element från händelsen i sin egen gärning. Samtidigt gör de referenser till andra skolskjutningar, ifrån vilka de hämtat andra element. Men ”arvet från Columbine” är fortfarande centralt för gärningarna.

Robert, hade kunskap om Columbine och hade även gjort efterforskningar på nätet rörande händelsen (Gasser et al. 2009:12). Sebastian beskriver Eric som ”godlike” i sin dagbok, och han hoppas att andra ska bli som Reb, Vodka och han själv, det vill säga ”*a fucking hero!*”. Sebastian refererar även till skolskjutningen i Montreal och listar två filmer rörande skolskjutningar⁸⁶ som sina mest sedda filmer på sin blogg. Seung-Hui refererar till Eric och Harris som martyrer i sitt manifest, men hans intresse för Columbine började tidigare. Redan 1999 under Seung-Huis åttonde skolår, beskriver han i en essä i skolan hur han vill ”upprepa Columbine” (TriData 2009:35). Samtidigt inför Seung-Hui ett nytt performativt moment som påverkar kommande skolskjutningar. Han postar sitt manifest, och på så sätt når han nationell spridning av sitt budskap. Seung-Hui blir även ”rekordhållare” gällande antal offer, något som refereras till i forum när skolskjutningar uppstår. Bland annat fick Pekka-Erics hot på 4chan.org kommentarer som jämförde honom och Seung-Hui rörande motiv, antal offer och tillvägagångssätt. Steven hade ett intresse för både Columbine och Virginia Tech. Han imiterar även en referens från tidigare skolskjutningar rörande klädseln och han bar en t-shirt med tryck som identifierade hans motiv. Pekka-Eric gör flertalet referenser till Columbine, han talar om likheten mellan namnen (Pekka-Eric/Eric) och han försöker även vandalisera och förstöra skolbyggnaden (Kiilakoski och Oksanen 2011). Han använder en retorik och begreppsbyggnad som i stor utsträckning påminner om det som finns efterlämnat vid Columbine⁸⁷. Främst reproducerar han begreppen: ”*natural selector*” och ”*revolution*”, vilket kan ses som signifikant i rättfärdigandet av gärningen. Även om Pekka-Eric inte var först med att ladda upp material på internet, fick hans .zip stor effekt på kommande gärningspersoners användande av internet. Matti är inspirerad av både Columbine och Jokelamassakern (Ministry of Justice 2010:58;60) och Tim hade intresserat sig för både Columbine och Erfurt händelsen innan han genomförde sin egen attack (Baden-Württemberg 2009:12).

I tre av fallen, Robert, Steven och Pekka-Eric, förekommer det ett intresse för terrorism och terrorhandlingar av olika slag (Gasser et al. 2009:26; Report of the February 14, 2008 Shootings at Northern Illinois University:28; Ministry of Justice 2009:115). Det förekommer även i tre av fallen uttryck för ett intresse och viss glorifiering av serie- och massmördare. Steven uppges vara ”besatt” av seriemördare (Report of the February 14, 2008 Shootings at Northern Illinois University:33). Pekka-Eric och Matti omnämner dem som ett intresse på sina youtube-presentationer. Matti har även citat av Manson och Bundy på sin sida, i citaten

⁸⁵ De publicerade dock inget manifest i den mening som det görs idag, utan mer ”violent writings” samt hot mot ”jocks” och liknande grupper av elever. Dock finns det de så kallade ”Basement tapes” från händelsen, där de två gärningspersonerna avslöjar sina motiv, säger adjö till sina föräldrar etcetera, men dessa är inte offentligtgjorda.

⁸⁶ ”Bowling for Columbine” samt ”Bang Bang du bist tot”

⁸⁷ I båda fall förekommer ett dokument kallat ”hate and love”, referenser till musikgruppen KMFDM, samt liknande reflektioner kring BDSM (Kiilakoski och Oksanen 2011)

sker en "avdemonisering" och "normalisering", genom att personerna refererar till sig själva som "alla andra" och att de finns överallt i samhället⁸⁸.

De olika komponenterna i manuset överlag ger uttryck för en individualism där individen är "förmär än andra", att de har genomskådat en falskhet samt att de inte bara genomför gärningen för sin egen skull utan för "allas bästa"⁸⁹. Det kulturella manuset tillhandahåller både manliga förebilder i form av "antihjältar" och motståndare till rådande normer i fem fall. Det finns en mörk vision om framtiden som reproduceras via kulturella referenser i fem av fallen. Samtidigt tydliggörs det rättfärdigande inslaget i det kulturella manuset, moraliska dilemman och/eller värdefrågor löses genom att se på hur andra i samma situation har agerat, oavsett om det handlar om fiktion eller verklighet. Om de populärkulturella och litterära referenserna delger en "moralisk vägledning" samt en konkretisering av de abstrakta tankefigurerna, ger den andra delen av manuset en konkret handlingsplan. Det kulturella manuset tillhandahåller, så att säga, en "ritning" över hur andra i samma situation har gjort, där lösningen både är kontextbunden och obunden på samma gång. Det finns även en gemensam nämnare mellan terrorismen och skolskjutningsreferenserna. Det handlar om att agera mot "de som skapar utanförskapet". En klassisk kamp mellan gott och ont. Agerandet rättfärdigas genom att referera till värden såsom "frihet", "sanning" och "rättvisa". Manuset verkar på flertalet nivåer samtidigt. Det sker både en rationalisering, ett rättfärdigande samt en aktion som leder till att individerna blir till martyrer, revolutionärer eller någon som på annat sätt förändrar världen "i en bättre riktning" (jfr. Kiilakoski och Oksanen 2011).

5.2.3 Under radarn?

Begreppet "under radarn" definieras av Newman et al (2004:77 ff.; 253 ff.) som de faktorer som bidragit till att de unga undgått upptäckt. Det handlar om svaga eller mixade signaler som är svårtolkade, där ungdomarna "läcker information" eller på annat sätt signalerar ett riskbeteende. Samtidigt är den information som ungdomarna delger av en fragmenterad karaktär, vilket leder till att det finns en svårighet att se helheten. I samtliga fall har gärningspersonerna kunnat genomföra sina gärningar, men det är svårt att bedöma samtliga som "under radarn". Deras avvikande beteende samt läckage kan istället definieras som att ha tolkats utifrån en "kontext av oskyldighet". De uppkomna situationerna har inte ifrågasatts, utan passerat utifrån en förföreställning om att "de saknar ont uppsåt" eller att beteendet "är ofarligt".

Skolan har tillgång till viss information, främst rörande mobbning, disciplinära problem i skolan samt om förekomsten av "violent writings" (jfr. Newman et al. 2004:96; 254; 256). Någon eller några av dessa tre varningstecken återfinns i sex av sju fall. Robert, som hade en tidigare disciplinär historia i skolan, förhindrade att skolan informerade föräldrarna om avstängningen. Han var myndig och kunde själv ta beslut rörande information. Andra myndigheter har även haft information om gärningspersonerna, som inte vidare rapporterats av sekretesskäl. I två fall, Seung-Hui och Steven, har deras tidigare agerande ansetts vara uppseendeväckande och avvikande och har därför rapporterats. Seung-Hui hade anmälts till både myndigheter och skolledningen för sitt beteende⁹⁰. I fyra fall, Sebastian, Seung-Hui, Steven och Matti, hade de tidigare varit i kontakt med polisen gällande avvikande beteende och presumtiv kriminalitet. Ärendena var antingen ansedda som avklarade eller väntade på

⁸⁸ "We serial killers are your sons, we are your husbands, we are everywhere. And there will be more of your children dead tomorrow" -Ted Bundy samt "Look down on me, you will see a fool. Look up at me, you will see your Lord. Look straight at me, you will see yourself." -Charles Manson

⁸⁹ Detta förtydligas explicit i inomfallsanalyserna.

⁹⁰ Referenser: "Seung-Hui Cho records" samt "Cho's English Dept Emails".

vidare utredning då attackerna skedde (Jüttner 2006; TriData 2009: 62A ff.; Report of the February 14, 2008 Shootings at Northern Illinois University:22;B19; Ministry of Justice 2010:52;54).

Föräldrar har i ett flertal fall en annan, komplementär, sorts information rörande förändringar i den unges personlighet eller intressen (jfr. Newman et al. 2004:259), något som återfinns i olika former och grader i sex av sju fall. Främst rör det förändringar i humöret, det psykiska välbefinnandet eller gällande fritidsintressen. I tre fall, Sebastian, Pekka-Eric och Matti, talas det om en förändring i personligheten och klädstil innan attackerna (Jüttner 2006; Ministry of Justice 2009:18; 48; Ministry of Justice 2010:57) Detta kan förstås som en svag signal eftersom det tillhör ”ungdomstiden” att pröva olika roller och stilar (jfr. Newman et al. 2004:131 ff.). Vänner till gärningspersonerna har en tredje form av information, främst rörande hot eller ”läckage”. I två fall, Robert och Sebastian, är planeringen främst implicit. I två fall, Pekka-Eric och Matti, rör det sig om ett explicit läckage med implicita hot, dock har det skett på ett sätt så att det inte tagits på allvar av de närvarande (Ministry of Justice 2009:48; Ministry of Justice 2010:59). Kombinationen av att det är ett ovanligt fenomen, användandet av ett våldsamt språk till vardags samt orimligheten i att det ska ske, gör att hot eller ”läckage” som framförs reduceras av åhöraren (jfr. Newman et al. 2004:160). Pekka-Eric och Matti hade talat om skolskjutningar före attacken, både på ett sätt som implicit indikerade att de skulle genomföra gärningen, men även på ett explicit, glorifierande sätt rörande tidigare skolskjutningar⁹¹. Stevens intresse för skolskjutningar och diskussioner av fenomenet är mer komplext. Det skedde i en akademisk kontext, där intresset inte ansågs uppseendeväckande.

I två fall, Seung-Hui och Tim, förekommer inga explicita tecken eller någon form av läckage rörande attacken innan den skedde. De indikationer och konkreta hot som förekommer, sker i fyra av sju fall i direkt anslutning till attacken. Sebastian, Pekka-Eric och Matti, laddar upp sina hot på internet. Tim avslöjar sina planer i en chatt kvällen innan. Seung-Huis manifest postas och publiceras först efter attacken mot Norris Hall. Robert och Steven publicerar inga manifest eller hot, de bara agerar.

Genom att handlingar sker inom en ”kontext av oskyldighet”, är det först i efterhand som flertalet händelser går att länka samman till en fullständig problembild. Delgivandet av informationen mellan skola/föräldrar eller ungdomar/vuxna förhindras på grund av frågor rörande respekten för privatlivet samt lojalitet (jfr. Newman et al.2004: 88;155 ff.). Lojaliteten mellan ungdomar måste förstås utifrån ”ungdomskoden” (Newman et al 2004:164), man skvallrar inte på sina kamrater eftersom det kan innebära fysiska eller sociala sanktioner. På samma sätt finns det ett maskulinitetsideal som gärningspersonerna reproducerar. Det innebär att ”riktiga män inte talar, utan agerar” (jfr. Newman et al. 2004:144), vilket gör att de själva samtidigt reducerar eller undviker att tala om sin problematik. Detta framgår tydligt i tre fall, Seung-Hui, Steven och Matti, som aldrig talade om sitt privatliv.

Även platsen för gärningen är av betydelse. Sex av sju fall har utspelat sig i en småstad. Småstaden, som karaktäriseras av täta sociala band och stark social kontroll, är av betydelse för att ”medvetet hålla sig under radarn”. Skvaller eller tendensen att ”alla känner alla”, kan leda till att ungdomar agerar mer hemlighetsfullt och försöker dölja sina aktiviteter, oavsett

⁹¹ En av de tidiga nyhetsrapporteringarna uttalade sig personen L: ”I can't believe he did that. Just yesterday I was talking with him about guns. I asked: You haven't thought about school shooting have you?. He answered: no, I haven't" (...)” Artikeln finns inte längre kvar, men den refereras i tråden från www.4-chan.org rörande Jokelahotet. (Inlägg: 44685927).

om de är legala eller illegala. Den sociala kontrollen blir således kontraproduktiv, eftersom den upplevs som godtycklig och repressiv. Att ungdomarna ”hamnar under radarn”, kan således förstås teoretiskt genom att de avvikande händelserna inte är av tillräckligt allvarlig art att de renderar myndighetsrapportering och att det sker en diskvalificerande heuristik samtidigt som ungdomar i stort agerar hemlighetsfullt för att slippa ”småstadsskvallret”.

5.2.4 Vapentillgång

Att ha tillgång till skjutvapen är en förutsättning för att fenomenet ska uppstå (Newman et al. 2004:260). Samtidigt problematiseras lättillgängligheten i Newman et al.s studie och inte den juridiska kontexten gällande strikta eller liberala vapenlagar. Det finns dock en åldersskillnad hos gärningspersonerna som är relevant att ta hänsyn till och som komplicerar vapentillgångens betydelse. Newman et al.s gärningspersoner (Newman et al. 2004:308 ff.) har en lägre medelålder (~ 16,6 år) jämfört med den här studien (medelålder~ 20,5 år). Tillgången till legala skjutvapen är således juridiskt reglerad, fem av gärningspersonerna ”hade juridisk rätt” att införskaffa och äga skjutvapen. Användandet av legala vapen förekommer i sex av sju fall. I fem fall av dessa hade gärningspersonerna själva införskaffat skjutvapnen, och i ett fall var det taget från föräldrahemmet. I ett fall, Sebastians, är vapnen illegala, de är inköpta på internet⁹². Sebastian har även vid ett tidigare tillfälle arresterats för olaga vapeninnehav, men ärendet hade inte hunnit behandlas i rätten innan attacken skedde (Jüttner 2006).

Samtliga var bekanta med skjutvapen sedan tidigare och hade ett intresse för vapen. Robert, Pekka-Eric och Matti var medlemmar i skytteklubbar (Gasser et al. 2009:16;21; Ministry of Justice 2009:45; Ministry of Justice 2010:51). Både Pekka-Eric och Matti listade skjutvapen som ett intresse på de internet-communitys där de var medlemmar. De verkar även ha en personlig relation till vapnen. Vapnet har en symbolisk och emotionell signifikans. ”*I love you Cathrine*”, skrev Pekka-Eric på youtubekontot, han laddade även upp filmklipp med rubriker som ”*Me and Cathrine*”. Matti påvisar även i sin kontaktannonser att hans relation till sitt skjutvapen är ”speciell”. Under intressen skriver han bland annat: ”*Skytte (Walther P22 Target <3>*”⁹³. Tim hade lärt sig hantera vapen av sin far⁹⁴. Sebastian hade paintball som fritidsintresse och hade således en grunduppfattning om vapenfunktioner⁹⁵. Seung-Hui och Steven hade innan gärningen tränat med sina vapen (Report of the February 14, 2008 Shootings at Northern Illinois University: appendix B:17; TriData 2009:71 ff.).

Inköpen av skjutvapen och införskaffandet av ammunition har skett över tid, vilket indikerar en långsiktig planering av attackerna i sex av sju fall. I samtliga fall har personerna införskaffat en ansevärd mängd ammunition⁹⁶, och i fyra fall har mer än ett skjutvapen använts/tagits med till platsen. Det förekommer i samtliga fall en kombination av kunskap om skjutvapen, ett intresse och en lättillgänglighet rörande legala vapen (jfr. Newman et al. 2004:259 ff.). Dock finns det i två fall omständigheter som borde ha försvårat tillgången till skjutvapen. I Seung-Huis fall var inköpen av skjutvapen paradoxalt nog både legala och illegala. Delstaten Virginia rapporterar till en federal databas rörande patienter med psykiatrisk problematik och som därför inte ska handha skjutvapen fritt. Seung-Hui var vid

⁹² Referens: Polisens officiella uttalande 061122,

http://web.archive.org/web/20070109081523/http://www.presseportal.de/polizeipresse/p_story.htm?nr=904555&firmaid=11187

⁹³ Originalcitat: ”*Ampuminen (Walther P22 Target <3>*”

⁹⁴ Referens: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7941426.stm> [120428]

⁹⁵ Referens: Sebastians hemsida

⁹⁶ Till exempel hade Robert mer än 340 skott till pistolen samt mer än 140 patroner till hagelgeväret, Seung-Hui hade 400 skott, Pekka-Eric hade cirka 400 skott, Steven hade cirka 111 skott och Tim hade cirka 285 skott.

tillfället öppenvårdspatient inom psykiatri, vilket gjorde att rapporteringen gick om intet (TriData 2009:2). Matti som hade vapenlicens besökte polisstationen i juni 2008 rörande besiktning av det inköpta vapnet. Polisen reagerade på Mattis märkliga beteende. Polismannen kontrollerade därför vem som utfärdat vapenlicensen. Då det var en erfaren polisman som gjort detta, lät han ärendet passera. Polismannen kommenterade dock till sina kollegor att: ”han hoppades att det här inte var nästa skolskjutare” (Ministry of Justice 2010:52). Matti fick även behålla vapenlicensen och vapnet även efter incidenten med gravljuset och de uppladdade filmklippen (Ministry of Justice 2010:53).

Det har även skett en komplettering av andra vapen eller liknande utrustning i sex av sju fall. Sebastian använde sig av rökbomber, Seung-Hui var även beväpnad med kniv och hammare, både Robert, Pekka-Eric och Steven var beväpnade med kniv, Matti hade beväpnat sig med en hammare och både Pekka-Eric och Matti använde sig av brännbar vätska för att anlägga bränder i skolbyggnaden. Genom att ha beredskap, både genom att ha flertalet vapen samt stora mängder ammunition, kan gärningspersonerna uppfylla tre mål med attacken samtidigt. De kan uppnå respekt som ”män” genom att vapen och beredskap för våldsanvändning ökar statusen (jfr. Newman et al. 2004:152-153). Vapnen är således både viktiga för genomförandet, men även symboliskt signifikanta för att definiera maskulinitet. De attackerar inte bara specifika personer, utan attacken riktar sig även mot institutionen, vilket kan åstadkommas genom bland annat vandalism (jfr. Newman et al. 2004:261).

De metaforiska begreppen som används av gärningspersonerna i form av ”krig” och ”revolution” är talande för att beskriva situationerna de vill skapa i och med attackerna. Det tredje syftet är att nå berömmelse, lämna ett kraftfullt budskap samt att ”go out with a bang” (jfr. Newman et al. 2004:150;152;249:250). Samma incitament är även en del i det kulturella manuset. Det finns en samvariation mellan applicering av det kulturella manuset och teknisk, konkret förberedelse för attacken.

5.2.5 Förekomsten av konflikter och konflikthanteringsstrategi

Konflikterna som återspeglas är i tre fall grundläggande konflikter i den sociala hierarkin mellan elever. Seung-Hui, Pekka-Eric och Matti har utsatts för en primär social exkludering av de andra eleverna. Konflikterna i den sociala hierarkin utvidgas dock till att omfatta även institutionerna, då dessa är den primära konfliktarenan. Den primära konflikten utvidgas också till en konflikt som även omfattar samhället i sin helhet, Seung-Hui, Pekka-Eric och Matti uttrycker på olika sätt ett hat mot samhället och mänskligheten överlag. I de övriga fyra fallen är det grundläggande konflikter mellan elev och institution, där institutionens representanter ses som den andra parten i konflikten. I elev/institutionskonflikten finns det ett gemensamt drag av att det är elever som återvänder till sin gamla skola som genomför attacken. Både Sebastian, Steven och Tim hade alla avslutat sina utbildningar vid den aktuella skolan och Robert var avstängd och omplacerad till en ny skola vid tiden för skjutningen. Situationen kan karaktäriseras som en ensidig konflikt (jfr. Black 1996), genom att den andra parten i situationen var omedveten om konfliktens omfattning.

I sex av sju fall kan hämnd ses som konflikthanteringsstrategi, då det finns en emotionell motivering till hämnden, genom den rättfärdigade vreden (Katz 1988:19 ff.). Robert försöker dock undvika en konfrontation, genom att hantera sin besvikelse med ett undanhållande och ett undvikande av konflikten (jfr. Black 1996:63). Undvikandet underlättas säkerligen av att Robert bor i en större stad, jämfört med de övriga, som gör att han kan lämna hemmet på morgonen och sysselsätta sig med annat under dagen utan att bli upptäckt och ifrågasatt. Dock är strategin att undvika konflikten enbart temporär, eftersom situationen inte är

långsiktigt hållbar. I Roberts fall är det svårt att tala om en ”ren hämnd” på samma sätt som i de övriga fallen. Han verkar mer vilja återupprätta sin heder och undvika negativa konsekvenser av tidigare handlingar genom att applicera ”problemlösningen” instrumentellt.

Konflikten som uppstår primärt eller sekundärt med institutionen eskalerar genom att det sker en definition av parterna i konflikten och en ideologisk polarisering. Sebastian använder begreppet ”jocks” i sitt avskedsbrev för att definiera den motsatta parten. Begreppet refererar till en stereotyp amerikansk manlig elev som är framgångsrik inom idrott, men i skolskjutningssammanhang är det ett begrepp som definierar ”fienden”. Sebastian utvecklar sedan vilka grupper han föraktar i skolmiljön, han pekar bland annat ut hiphopare. Dessa är signifikanta eftersom de symboliskt står för den likriktning och masskonsumtion som Sebastian anser vara problematisk. Seung-Hui tillskriver sina motståndare negativt laddade epitet, något som ökar polariseringen (jfr. Collins 2012). Även Pekka-Eric uttrycker ett hat och förakt mot flockmentaliteten i samhället. Genom att hävda den starkes rätt och förespråka individens rätt, åstadkoms en stark distinktion mellan konfliktens parter.

Det finns även en form av gruppsolidaritet och symboliskt medlemskap genom det kulturella manuset eller ”allierade” vänner i den sociala eller virtuella verkligheten. Detta förstärker både polariseringen gott/ont mellan in/utgruppen i konflikten och viljan att offra sig ”för saken”. Det sker även en förstärkning av den emotionella energin hos individerna, då det finns en övertygelse om att de kan vinna konflikten, samt att de känner sig stärkta i sin gärning av sitt medlemskap (Collins 2012). Samtidigt eskalerar konflikten, genom att det inte bara förekommer en verbal polarisering mellan parterna, utan denna understöds, antingen aktivt i forumdiskussioner eller passivt genom att det kulturella manusets referenser konkretiseras i en handlingsplan. Det sker även en utmanövrering av neutrala parter i konflikten, vilket ökar risken för användandet av våld (Collins 2012). Utmanövreringen kan ske genom att individen isolerar sig eller att den aktivt söker allierade, vilket gör att konflikten eskalerar då den inte ifrågasätts av någon utomstående. Samtidigt sker det en resursmobilisering i form av införskaffandet av vapen, vilket gör att eskaleringen av konflikten inte bara ligger på ett emotionellt plan utan även på ett materiellt plan (Collins 2012). Individen har genom konflikten hamnat i ett stadie av ”forward panic”. Uppbyggandet av våldsanvändandet sker över tid, genom att spänning byggs upp och ökar i intensitet (Collins 2008:85). Spänningen ökar trots att individerna prövar olika strategier för att undvika våld, men varje misslyckande eller ny besvikelse tycks öka spänningen och driva individen närmare ett våldsamt klimax. Våldet som frisläpps, karaktäriseras av att vara ostoppbart, det avlossas mer skott än nödvändigt, det sker nya attacker på redan döda personer och det handlar inte längre om att ”bara döda” utan om att förstöra allt inom räckhåll (Collins 2008:94).

6. DISKUSSION

“The anatomy of a school shooting, shotgun under my trenchcoat. Columbiners did it, dead spoke - bloodred soaked (...) I even killed myself but don't feel sorry for me. Feel sorry for your seeds as we spread the disease Another bloodbath coming soon to a school near you. Smalltown killing-spree that's organized by the youth. It's like this, what's more fun than slice wrist? Kill that teacher that you hate, spray 25 kids. You'd be famous just like me if you did what I did. This is the anatomy of a school shooting.”⁹⁷

⁹⁷ Ill Bill “The Anatomy of a School Shooting” från albumet ”What’s wrong with Bill” , Psycho+Logical Records 2004

6.1 Slutsatser utifrån studiens frågeställningar

6.1.1 Förekomsten av de fem villkoren

De villkor som Newman et al. (2004), definierar som nödvändiga, men inte tillräckliga för att fenomenet ska uppstå förekommer i varierande utsträckning i de här aktuella fallen. I fem av sju fall finns det en fullständig uppfyllelse av de fem villkoren, i två fall är kriteriet gällande den individuella sårbarheten oklar, främst därför att det saknas bekräftade uppgifter om individernas psykiska välmående. Det går dock att anta att även dessa två har någon form av individuell psykosocial sårbarhet, eftersom de reagerar med en extrem form av problemlösning. Det verkar även här som om äldre skolskjutare har en svårare eller mer långtgående problematik än yngre (jfr. Newman och Fox 2009). Marginaliseringen och den individuella sårbarheten samverkar komplext i fallen, vilket gör att det är svårt att särskilja ”vad som är vad”. Det sker även en ömsesidig förstärkning mellan dessa två faktorer i processen.

Det verkar dessutom finnas en primär förekomst av tankar på självmord i fem av fallen. I fyra fall har det skett en diagnosticering av psykiatrisk problematik, vilken behandlats medicinskt. Därigenom har det skett en upptäckt av individernas självmordsbenägenhet, som dock inte har kunnat behandlas på ett fullgott sätt. Självmordet kan ses som en extrem inåtriktad form av aggression, som här först riktas utåt i attacken, för att sedan åter vändas mot jaget i form av självmordet (jfr. Newman et al. 2004:244). Handlingsstrategin att först vända aggressionen utåt, kan både förklaras som en ”upprättelse” av marginaliseringen individen utsatts för, men även som en konkretisering av det kulturella manuset. I manuset ges det både en förstärkning av att handlingen är rättfärdigad, samt att det går att uppnå en personlig upprättelse genom utvidgat självmord. Tillgången till en våldsromantisering problem Lösningensmodell kan komplicera individens hantering av tankar på självmord, främst i de fall där det finns en kombination av faktorer som förstärker varandra.

Det kulturella manuset, kan ses som ett dubbelt manus, varav den ena delen beskriver en livsinställning och moraliska värderingar och den andra definierar ”designen av en massaker”, utifrån referenser till skolskjutningar, massmord och terrorism. Manuset ger en förstärkning av att handlingen är rättfärdigad, och den ”garanterar” en förändring i social position och ”odödlig” berömmelse. Manuset har i sina populärkulturella referenser både litterära, musikaliska och filmatiska inslag som är allmänt accepterade och som även kan vara attraktiva i tonåren. Främst för att dessa representerar frihet och självständighet i kombination med spänningsmoment. Manuset i sig är inte skadligt (jfr. Newman et al. 2004:252) eller speciellt ovanligt på en abstrakt nivå, men i kombination med marginalisering och den individuella sårbarheten, sker en konkretisering som kan bli ödesdiger. Även här är det svårt att säga vad som kommer först. Troligen finns det olika individuella vägar i processen, där manuset kan ha kommit först och appliceringen har lett till en marginalisering, vilken sedan har förstärkts av den individuella sårbarheten. Alternativt har marginaliseringen lett till att individen försökt finns en plats i en alternativkulturell gemenskap (jfr. Newman et al 2004:235 ff.) som därigenom kommit i kontakt med manuset. Det kulturella manuset är överlag tätt förknippat med maskulinitet och identitetskapande, vilket kan förklara att det finns få kvinnliga skolskjutare. I de flesta fall konstruerar unga kvinnor feminitet och identitet utifrån andra kulturella manus.

Individerna planerar även sin gärning ”under radarn”. Även om det sker läckage är tecknen i de flesta fall svaga. Avvikande beteende eller uttalanden av individerna tillskrivs mer en förklaring på individnivå, än att det ses som en del i processen mot en

skolskjutningssituation. De fyra faktorernas samvariation skulle dock inte leda till den här formen av problemlösning om det inte fanns tillgång till skjutvapen. I de här fallen finns det dock en skillnad mot den ursprungliga studien. Övervägande delen gärningspersonerna har en legal rätt att införskaffa vapen. Tillgången till skjutvapen kan därmed inte ses som lika problematisk ur ett "ansvarsperspektiv", förutom i ett fall. I Tims fall finns det en likhet med det som Newman et al (2004) anser vara problematiskt i form av att underåriga får tillgång till skjutvapen i hemmet. Även kunskapen om skjutvapnets funktioner och ett praktiserande av skytte verkar vara nödvändigt för att kunna genomföra attacken fullt ut. Även dessa två kriterier har uppfyllts genom att ha skett i legala sammanhang.

6.1.2 Teorins styrkor och svagheter

Styrkan i teorin ligger främst i att den förtydligar det komplexa samspel som sker på flertalet nivåer samtidigt. Skolskjutningar är inte bara ett individrelaterat problem. Det går inte att predicera vem som ska begå en liknande handling genom att enbart se till individuella karaktäristika. Det går inte att enbart se till att den som är marginaliserad skulle kunna utgöra en risk, eller att en individuell sårbarhet skulle vara en riskfaktor i sig. Likadant är inte det kulturella manuset bidragande för händelsen i sig själv, eller i kombination med någon övrig faktor. Det är först när den marginaliserade individen, med en särskild sårbarhet för marginaliseringens effekter, attraheras av och applicerar en viss form av konkret kulturellt manus i en kontext präglad av att kunna undvika upptäckt och samtidigt ha en tillgång till skjutvapen som det finns en påtaglig risk för att fenomenet ska uppstå.

Det kulturella manuset definieras som ett fåtal punkter av Newman et al (2004:148; 153; 245 ff.), men det är troligtvis mer mångfacetterat. Det kulturella manuset har, som tidigare omnämnts, både en normativ reglerande del och en mer praktiskt tillämpbar del. Att misslyckas som ung man definierar Newman et al (2004:143 ff.) främst som en risk för marginalisering. Även om det finns en poäng i det resonemanget, tror jag att maskuliniteten är mer central i det kulturella manuset. Där växer det fram en bild av vilken typ av maskulinitet de eftersträvar och dess förhållande till feminitet. Det förekommer i referenserna främst ensamma, starka män som agerar självständigt och oberoende av samhällets regler. Dessa män avgör själva vad som är "gott och ont" och "försvarar sin frihet och heder" till varje pris. Den sexuella osäkerhet som finns i en del av fallen kan även den kopplas till den här formen av maskulinitet, med en underförstådd bild av att de "starka männen" är heterosexuella, attraktiva och framgångsrika hos kvinnor.

I manuset återfinns även en reproduktion av värdenihilism och antihjältar, in- och omtolkade i en dystopisk kontext, samtidigt som det finns en beredskap att sanktionera våldsanvändandet. Det leder till att det succesivt blir ett konkretiserande av abstrakta bilder, där det i processen sker ett rättfärdigande av handlingen. Det finns även en kunskap om vad som förväntas i en skolskjutning. Appliceringen av manuset innebär inte att individen följer en mall eller en ritning, utan att det finns riktlinjer för att "designa och regissera" en skolskjutning. Dessa grundar sig på moment från tidigare händelser, vilket ger en frihet i att tillföra eller ta bort moment. Det finns även en medvetenhet om de "positiva konsekvenserna" av att genomföra en skolskjutning i form av att individen kan framföra sitt budskap och blir delaktig i ett större sammanhang.

Post-Columbine sker det även ett effektivt utnyttjande av sociala medier, jämfört med tidigare händelser. Traderingen av manusen sker numera snabbare och manusen är mer lättillgängliga för allmänheten. Innan Columbine kunde enstaka händelser nämnas i media, men det fick sällan uppmärksamhet utanför de nationella gränserna. Idag sker det ett ständigt

informationsflöde som tillåter ett följande av händelserna på ett helt annat sätt än tidigare. Det finns även ett flertal forum på internet som bara behandlar skolskjutningar som ämne. Här traderas de olika manusen på ett nytt sätt. Forumen ökar även känslan om att individen blir "berömd i sin egen krets", när en skolskjutning genomförs. Samtliga fall i studien har sökt information rörande bland annat Columbine, vilket gör att de alla har en förförståelse om att det finns en koppling mellan gärningen och ett "idolskap". Det finns även en förförståelse hos gärningspersonerna om att materialet de laddar upp före eller i samband med gärningen har en chans att cirkulera "för evigt" och reproduceras av andra. "Arvet till eftervärlden" traderas på ett helt nytt sätt post-Columbine, vilket kan förklara vissa likheter i attackernas modus operandi.

De två svagheter som teorin innehåller, enligt min mening, är villkoren "under radarn" samt "tillgången till skjutvapen". Begreppet "under radarn" indikerar dels att det finns ett övervakningssystem som med regelbundet skulle kunna "punktmarkera" varningstecknen. På samma gång antyder begreppet att individerna medvetet håller sig "under radarn" med hjälp av olika strategier. Främst talar Newman et al (2004:109 ff.) om skolans roll, med en fragmentering rörande informationen om eleverna och situationens allvarlighet genom kommunikations problem mellan skolans aktörer. Samtidigt konstateras att en stämpling av ungdomar med social och/eller emotionell problematik inte skulle kunna lösa problemet (s. 110). En hårdare övervakning eller starkare kontroll av individer skulle säkerligen vara kontraproduktivt, då en ökad grad av misstänksamhet mot ungdomar skulle leda till en högre grad av hemlighetsfullhet. En bättre definition av situationen är att se till hur varningstecken och signaler tolkas utifrån "en kontext av oskyldighet", som innebär att ett flertal olika faktorer påverkar att de inte uppmärksammas i något större sammanhang. Att i efterhand, kunna tolka och spåra signaler är alltid lättare än att se dem i ett pågående skede. Det finns ett flertal orsaker till att de diffusa eller ambivalent varningstecken inte tas på allvar, sett till den aktuella kontexten.

Det verkar inte heller finnas någon medveten strategi hos de unga att "hålla sig under radarn". Överlag verkar inte individerna agera mer hemlighetsfullt än vad ungdomar gör i allmänhet. I frigörelseprocessen ingår att mer eller mindre värna om sitt privatliv och klara sig utan vuxenvärldens stöd. Flertalet av skolskjutarna har "läckt information" eller agerat "märkligt" vid flera tillfällen innan gärningen. De flesta skolskjutare verkar inte söka anonymitet (jfr. Newman et al 2004:251), utan försöker få uppmärksamhet till sin eskalerande situation. Bland annat kan förekomsten av "violent writings", besattheten av fenomenet skolskjutning samt ökande hot om våld tolkas som signaler på ett indirekt hjälpsökande. Allvarlighetsgraden i handlingarna reduceras dock av individen själv eller av åhöraren, på grund av kontexten av oskyldighet.

Att skjutvapen är centralt för fenomenet är förståeligt genom att skjutvapen har ett tautologiskt förhållande till begreppet "skolskjutning". Jag skulle vilja omdefiniera villkoret till enbart "vapentillgång" och begreppet till "skolrelaterad attack" eller "institutionsrelaterad attack", för att på så sätt kunna fånga fler ovanliga fenomen utförda av ensamma gärningspersoner. Frågan är om användandet av skjutvapen och dess tillgänglighet främst är kontextuellt betingat, utifrån att teorin är baserad på amerikanska fall. Det kan finnas en kontexteffekt, som gör att fenomen av liknande karaktär och som bygger på samma "problemlösningsmodell" inte uppmärksammas som "alternativa skolskjutningsmodeller". Newman et al (2004:260), säger att andra vapen skulle kunna förekomma, såsom knivar eller bomber, men att det sällan är så. Samtidigt är även skolskjutningar ovanliga, vilket gör att en

addering av ”snarlika fenomen” borde kunna prövas utifrån den teoretiska grunden. Det skulle kunna leda till att teorin blir mer tillämpbar än vad som tidigare förutsagts.

Vid en sökning på begreppet ”skolrelaterade attacker”⁹⁸ mellan åren 2000-2009, där attacker med skjutvapen sorterades bort, men där övriga kriterier från begreppsdefinitionen ”skolskjutning” kvarstod återfanns följande händelser: två europeiska fall (kniv, yxa och molotovcocktails), ett amerikanskt fall (kniv och eldkastare), tre kanadensiska fall (kniv i samtliga), fyra fall från Asien (bomb i ett fall, kniv i de tre övriga fallen) samt två fall från Afrika (spjut och eldkastare). En omdefinition skulle kunna leda till att man finner att fenomenet har en större spridning rent geografiskt än vad som tidigare kunnat fastställas. Det kanske inte finns någon skillnad, förutom valet av vapen, mellan fallen som presenterats här och attacken i Hikari, Japan 2005 där 58 elever skadades av en hemmagjord bomb som en elev detonerade som hämnd för den mobbning han utsatts för? Att definiera skjutvapen som nödvändigt kan också leda till en förskjutning i kontexten där händelsen uppstår, där småstäder kanske har en annan relation till vapen än den som finns i storstäder. I småstaden kan det eventuellt finnas en högre förekomst av skjutvapen per person samt ett mer traditionellt förhållande till kunskap och intresse för skjutvapen (jfr. Newman et al. 2004:259 ff.). Det finns även en svårighet att hitta en lämplig definition av ”vad som karaktäriserar en skolskjutning” och hur den särskiljs legalt från andra liknande fenomen. Två av fallen i den här studien ligger i närheten av två andra fenomen. Sebastians attack skulle lika gärna kunna bedömmas som ett gisslandrama, och Stevens attack som ett fall av ”workplace violence”. Gärningspersonerna själva verkar även politisera sin gärning, genom att omtala den som politisk terrorism, krig eller en revolution. Eftersom attackens mål främst är institutionen är det kanske gärningspersonernas relation till ”målet” i form av elever som avgör legaldefinition, men i en annan relationell kontext skulle gärningen klassificeras annorlunda.

6.1.3 Konstruktion av motiv

Även om det i vissa fall saknas ett konkret uttalat motiv för gärningarna handlar det i övervägande delen av fallen om att hämnas upplevda oförrätter. Dessa kan vara av olika slag, men det finns en gemensam faktor i att de utspelat sig i skolmiljön, vilket även blir skådeplatsen för hämnden. Den skillnad som finns hos aktuella elever och återvändande elever är att den första kategorin har en utvidgad konflikt, medan den andra har en konflikt som primärt berör institutionen.

Det finns en emotionell grund i motiven i flera av fallen, på så sätt att motivet kan ses som rättfärdigat genom att det handlar om att ”jämna ut oddsen” i situationen. Det är den svaga och utsatte som beväpnar sig för att kunna konfrontera den starkare gruppen. Individerna vill uppnå en form av maktbalans i situationen, genom att beväpna sig och konfrontera dem som står som symbol för exkluderingen och marginaliseringen. Samtidigt återfinns en emancipatorisk önskan i motiven, om att förbättra situationen även för andra. Det sker i handlingen ett högre meningsskapande, som berör utsatthet, svek och en responsiv, expressiv aggressivitet. Individerna hämnas inte bara sin egen utsatthet, utan de begär en kollektiv hämnd för alla som blivit exkluderade i skolsammanhang (jfr. Larkin 2009).

När man som utomstående läser eller lyssnar på gärningspersonernas berättelse om utsattheten de upplevt sker det en emotionell överföring av budskapet. De förmedlar en känsla av hopplöshet, frustration och samtidigt en aggression som är okontrollerbar. Bilderna föreställer arga, unga män, i flera fall med vapen. Samtidigt finns det bilder som visar unga,

⁹⁸ http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_school-related_attacks#Secondary_school_incidents [120510]

sorgsna män, där kroppsspråket och ögonen utstrålar sorg och besvikelse. Det finns en ambivalens i bilderna/filmerna inför den kommande gärningen. Som observatör hamnar man stundtalts i en emotionell paradox, genom att förståelsen ökar parallellt med att det inte går att försvara handlingen.

Genom att emotionellt underbygga motiven rationaliserar individen handlingen till ”något större”, en kamp mellan gott och ont”. Det sker ett ”normaliserande” av agerandet, genom att både förklara sin egen oskuld i situationen, att det inte finns någon psykisk problematik hos individen, utan att det är samhället/omgivningen som är patologisk och fördärvande. Det finns även i budskapen en medvetenhet om ett syfte att handlingen ska inspirera andra. I motivkonstruktionen finns tecken på hur det kulturella manuset har traderats från föregångare till efterföljare, samtidigt som det finns en medvetenhet om att det även ska ske en trading av individernas egna gärningar. Det sker även ett rättfärdigande genom att åberopa ”högre lojaliteter”, genom att hävda att handlingen är inspirerad utifrån litterära eller bibliska auktoriteter. Allt är samtidigt förmedlat genom en krigisk retorik, där det finns ett språkbruk som påminner om det som förknippas med terrorism och krigsföring.

I tre fall efterlämnas inga spår av något motiv. Tystnaden och hemligheterna runt gärningen är istället talande. Dessa tre har kanske en medveten strategi i detta förfarande, eftersom det bygger på den ”mystik” som omgärdar fallen. Motiven, oavsett om de är explicita eller implicita, och även om de skiljer sig åt i den manifesta delen, har ett latent budskap till omvärlden: Att de är personifierade, konkreta antihjältar, som agerar mot orättvisor. De har genomskådat samhället och dess problematik och ställer allt till rätta genom våld. Det finns även en hotfull antydning till att de kommer att få efterföljare som kommer att fortsätta deras kamp.

6.1.4 *Konfliktens roll i processen*

Genom att tillföra ett konfliktteoretiskt perspektiv på fenomenet, kan det skapas en förståelse för hur situationen eskalerar för de enskilda individerna och hur de kommer till den punkt då det inte finns någon annan ”utväg från situationen”. Konflikten återfinns antingen primärt eller sekundärt med institutionen i samtliga fall. Det handlar inte bara om att hämnas en oförrätt genom att attackera lärare eller elever, utan även om att attackera själva institutionen symboliskt (jfr. Newman et al 2004:261). Skolan har en dualistisk funktion som både konfliktarena och som konfliktpart. Den sociala hierarki som präglar skolan verkar vara konfliktlösande, vilket innebär att elever på olika sätt både försöker avancera i hierarkin och försvara sin sociala position. Att inte få en åtråvärd plats i hierarkin verkar vara ett återkommande tema i berättelserna. Det verkar grundläggande en del av utanförskapet. Det framkommer även att övervägande delen av personerna prövat andra strategier först för att hantera konflikten, något som även bekräftas av Newman et al (2004:246). Hämnd som alternativ, verkar vara ”sista utvägen” för att lösa konflikten i flera av fallen.

Även i de fall när skolgången är avslutad vid den aktuella skolan, verkar det finnas kvar en olöst konflikt som måste lösas för individen. Konflikten verkar vara förskjuten till en institutionell nivå, där bland annat institutionens representanter ses som ”fiender” och symboliskt signifikanta för den marginalisering som individerna upplever. Det finns en stark emotionell grund för hämnden där det handlar om att återupprätta sin heder på den plats där den kränkts. Där det inte handlar om de enskilda eleverna som utsatt en för kränkning, utan *vart* den tilläts pågå. Där skolan som institution ses som den part som representerar sveket och förödmjukelsen. Katz (1988), kan bidra med en fördjupad förklaring kring de emotioner som återfinns i konflikten och som leder fram till fenomenet. Det emotionella perspektivet

förtydligar hur förödmjukelse kan transformeras till rättfärdigad vrede (Katz 1988:39 ff.), där det finns ett underliggande moraliskt värde att försvara genom att begå mord (Katz 1988:312 ff.). Det emotionella perspektivet är det som det främst ges uttryck för i individernas egna berättelser som karaktäriseras av förödmjukelse, alienering och blodshämnd.

Collins begrepp "forward panic" är det som främst kan förklara det situationella i fenomenet. Där det handlar om hur konfrontationen byggts upp över tid, genom att det ständigt adderas en påfrestning i situationen (2008:85). Det förklarar även "överdödandet" i situationen när ilskan frigörs (2008:94). Men även hur individerna agerar i situationen, Newman et al (2004:252), beskriver skolskjutningar som inövade och repeterade, något som säkert har ett visst mått av sanning eftersom tanken på att genomföra attacken inte är spontant påkommen i fallen. Däremot är det lättare att förstå utlevandet av känslorna i situationen utifrån Collins. "Forward panic" leder fram till ett okontrollerbart våld, som inte bara karaktäriseras av ilska, utan även av tystnad (jfr. 2008:87) eller mixade känslor (jfr. 2008:92). "Forward panic" som process är även ett viktigt bidrag för att förstå hur det kulturella manuset går från ett abstrakt stadie till ett konkret för individen. Genom att det ständigt sker nya påfrestningar för individen, borde det parallellt byggas upp en plan för hur situationen ska hanteras. Då övriga strategier har misslyckats, kanske bara den mest extrema problemlösningen kvarstår?

Problemlösningen verkar uppstå i relation till konflikten med institutionen under "rätt förutsättningar". Det krävs både den kombination av faktorer som Newman et al (2004) definierar, men det krävs även en kontextbunden konflikt som relaterar till det kulturella manuset. Att "bara" uppfylla de fem nödvändiga kriterierna, är inte tillräckligt för att fenomenet ska uppstå (jfr. Newman et al. 2004:229), utan det krävs även en situationsspecifik konflikt som kan identifieras med tidigare händelser av samma sort. Genom att se till hur konflikten aktivt har eskalerat tills en konfrontation är ofrånkomlig, kan detta förtydligas. Bland annat sker detta via gruppsolidaritet (eg. identifikation med tidigare skolskyttar eller individer som delar samma värderingar). Det finns i fallen en "vilja att offra sig för det "goda", det sker även en utmanövrering av neutrala parter (eg. antingen isolerar individen sig i en större utsträckning eller så deltar den i olika forumdiskussioner). Det sker även en resursmobilisering genom införskaffandet av vapen (jfr. Collins 2012).

6.1.5 Den hegemoniska maskuliniteten

Skolskjutningar är inte bara en fråga om en specifik form våldsanvändande som uppstår under vissa förutsättningar. Det är även en fråga om maskulinitet och hur konstruktionen av maskulinitet produceras och reproduceras. Newman et al (2004:143 ff.) framhåller hur det finns en risk för dubbel marginalisering för unga män. De riskerar inte bara att "misslyckas som unga vuxna", utan även att "misslyckas som män", om de inte uppfyller de sociala förväntningar som finns i omgivningen. Begreppet "den hegemoniska maskuliniteten" definierar den typ av maskulinitet som för tillfället är mest dominerande i samhället (Connell och Messerschmidt 2005). Denna form av maskulinitet förknippas med auktoritet och social makt, och är överordnad andra former av maskulinitet. Den hegemoniska maskuliniteten, behöver inte vara den "vanligaste" förekommande formen av maskulinitet utan ska tolkas som en del i reproduktionen av manlighet, genom dess konstruktion som ett ideal som representerar de sociala och kulturella mål som förknippas med maskulinitet.

"Riktiga män" definieras, hos individerna i studien, som män som agerar, har kontroll och ställer saker till rätta. Att bli "en riktig man" eller få sin maskulinitet bekräftad, verkar vara centralt för individerna, precis som det är för alla unga män. Dock verkar det ske ständiga utmaningar av deras maskulinitet som de har svårt att hantera. Mobbning, låg självkänsla och

svårigheter i de sociala situationerna leder fram till ett ifrågasättande av maskulinitet. Det kan i sin tur leda fram till att försöken att leva upp till den manliga rollen blir mer och mer extrema. Unga män, applicerar ofta en stereotypisk maskulinitet som ideal. Det handlar inte bara om önskade egenskaper, utan även om fysiska ideal (jfr. Newman et al. 2004:144 ff.; Connell och Messerschmidt 2005). Manlighet handlar även om att vara fysiskt dominant, och det finns en koppling mellan våld och maskulinitet. Maskuliniteten och statusen kan förstärkas genom användandet av våld och vapen. I materialet finns även referenser till eftersträvansvärd heterosexuallitet, där män ska vara attraktiva för kvinnor och dominanta i relationen. Individernas syn på manlighet kan jämföras med den västerländska hegemoniska maskulinitetens ideal. Unga män konstruerar sin uppfattning av ”maskulinitet” inte bara i jämförelse med socialt uppskattade maskulina egenskaper, utan även i ett komplext samspel med feminiteter och vad som definieras som kvinnlighet.

Den hegemoniska maskuliniteten är inte statisk, utan föränderlig och produceras och reproduceras i olika relationer och på flera olika nivåer, lokalt, regionalt och globalt (Connell och Messerschmidt 2005). Den lokala maskuliniteten i form av kontextspecifika ideal är inte fristående från den regionala eller globala. Alla former av konstruerad maskulinitet kan ses som en inspiration och interagerande part, representerad utifrån kulturella referenser. Att identifiera sig med framgångsrika atleter, filmstjärnor eller fiktiva kulturella personer, kan vara ett sätt att reproducera den hegemoniska maskuliniteten i vardagslivet. Hos de flesta finns det en medvetenhet om att det inte går att uppnå idealet fullt ut, men individerna i de här fallen försöker sitt yttersta att bli ”män”. Detta genom att ta stöd i det specifika kulturella manuset och idealiseringen av antihjältar, men även utifrån de i allmänhet sociala förväntningarna och idealen. Skillnaden mellan antihjältar och hjältar är kanske inte problematisk, tolkad utifrån den hegemoniska maskuliniteten. Det kanske i grunden handlar om en relativistisk moral, där det enda som krävs är ”att män gör det rätta i en ofördelaktig situation”. Där även våldet kan sanktioneras som en nödvändighet, för att förändra och förstärka den maskulina, sociala positionen.

6.2 Övergripande slutsatser

Genom att genomföra en prövning av Newman et al.s teoretiska utgångspunkter i en vidare geografisk kontext, och i en annan tidsmässig aspekt, kan det konstateras att de fem faktorerna/villkoren som de definierar fortfarande är aktuella för att förklara fenomenet. Den multikausala processen dessa faktorer emellan är central, men inte tillräcklig för att fenomenet ska uppstå. Teorins styrka är att den påvisar det komplexa förhållandet mellan faktorerna, de teoretiska svagheterna är förknippade med definitionen ”under radarn” samt villkoret rörande tillgång till skjutvapen. Begreppet ”under radarn” indikerar att det finns någon form av ”övervakningssystem” i samhället som borde ha upptäckt individerna. Samtidigt antyder det att individerna medvetet har försökt undvika upptäckt, vilket inte stämmer i de här fallen. Det verkar istället som om individernas handlingar tolkats utifrån en kontext av oskyldighet, vilket reducerat allvarlighetsgraden i de ”varningssignaler” som förekommit innan gärningen. Villkoret rörande skjutvapen verkar vara en teoretisk kontextbias. Skjutvapen som villkor definieras av ordet ”skolskjutning”, genom att modifiera villkoret till ”vapentillgång”, kan teorin användas till att förklara liknande fenomen i form av ”skolrelaterade attacker” där andra typer av vapen använts.

Motivbilden, som träder fram genom att studera gärningspersonernas efterlämnade material påvisar att individen vill hämnas upplevda oföretter. Det finns en emotionell grund till ilskan och raseriet, som ”rättfärdigar” handlingen, där det handlar om att förändra situationen, inte bara för individen, utan för kollektivets bästa.

I teoriutvidgningen framkommer att det även krävs en "identifikationsspecifik konflikt", för att fenomenet ska uppstå. Det finns hos individerna en identifikation med tidigare skolskjutarens konflikter som är avgörande för att för att problemlösningen ska appliceras i deras egna fall. Collins begrepp "forward panic", ger även en kompletterande bild av processen. Både när det gäller hur det kulturella manuset går från abstrakt till konkret manus, men även ett förtydligande av hur den långsiktiga planeringen av gärningen sker rent konkret i form av hur den extrema problemlösningen blir den bästa i situationen.

Fenomenet är även tätt sammankopplat med konstruktionen av maskulinitet, att använda sig av våld i de här fallen, handlar inte bara om att förändra sin sociala position eller att "lösa en konflikt". Utan det handlar även om att bli "man", genom en identifikation av sociala värden som produceras eller reproduceras på makro-, meso- och mikronivå.

7. REFERENSER

- Alvesson, Mats och Kaj Sköldberg (2008), *Tolkning och reflektion, vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*, Andra upplagan, Studentlitteratur, Lund
- Andershed, Henrik och Anna-Karin Andershed (2005), *Normbrytande beteende i barndomen. Vad säger forskningen?*, Gothia Förlag
- Baden-Württemberg, (2009), *Expertenkreis amok, Gemeinsam handeln risike erkennen und minimiere, Prävention, Intervention, Opferhilfe, Medien, Konsequenzen aus dem Amoklauf in Winnenden und Wendlingen Am 11. März 2009*
- Black, Donald (1996), "Konflikthanteringsens elementära former", utdrag ur Åkerström, Malin (1996), *Kultur, kriminalitet, kontroll: en antologi*, Carlsson Stockholm
- Black, Donald (2011), *Moral Time*, Oxford University Press
- Bergström, Göran och Kristina Boreus (2005), *Textens mening och makt, Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, Andra upplagan, Studentlitteratur, Lund
- Bernard, Thomas J., Jeffrey B. Snipes, Alexander L. Gerould (2010), *Vold's Theoretical Criminology*, sjätte upplagan, Oxford University Press
- BRÅ-rapport (2009:6), *Grövve våld i skolan*, Brottsförebyggande Rådet
- BRÅ-rapport (2010:6) *Brott bland ungdomar i årskurs nio*, Brottsförebyggande rådet
- Cohen, Lawrence E. och Marcus Felson (1979), "Social Change and Crime Rates Trends: A routine activity approach", *American Sociological Review*, 44:588-608
- Collins, Randall (2008), *Violence, A micro-sociological Theory*, Princeton University Press
- Collins, Randall (2012), C-escalation and D-escalation: A Theory of Time - Dynamics of Conflict, *American Sociological Review*, 77 (1):1-20
- Connell R.W och James W. Messerschmidt (2005), "Hegemonic Masculinity: Rethinking the Concept", *Gender & Society*, 19 (6):829-859
- Cooney, Mark (1998), "The Dark Side of Community: Moralistic Homicide and Strong Social Ties", *Sociological Focus*, 31(2):135-153
- Cullen, Francis T, John Paul Wright och Kristie R. Blevins (2009), *Taking Stock, The Status of Criminological Theory*, Transaction Publicer

- Esaiasson, Peter, Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson, Lena Wängnerud (2007), *Metodpraktikan, konsten att studera samhälle, individ och marknad*, tredje upplagan, Nordstedts Juridik
- Fast, Jonathan (2008), *Ceremonial violence. Understanding Columbine and other School Rampage Shootings*, The Overlook Press, New York
- Fredriksson, Gunnar (1998), *20 filosofer*, Bokförlaget Pan, Nordstedt
- Gasser, Karl Heinz, Malte Creutzfeldt, Markus Näher, Rudolf Rainer och Peter Wickler (2009), *Bericht der Kommission Gutenberg-Gymnasium*, Freistaat Thüringen
- Gillespie, Michael, Valerie Hearn, Robert A. Silverman (1998), "Suicide Following Homicide in Canada", *Homicide studies*, 2:46
- Goffman, Erwing (1959/2006), *Jaget och maskerna*, Nordstedts akademiska förlag
- Gould, Roger V. (2003), *Collision of wills: how ambiguity about social rank breeds conflict*, Chicago: University of Chicago Press
- Harding, David J., Cybelle Fox, Jal D. Mehta (2002), "Studying Rare Events Through Qualitative Case Studies: Lessons from a Study of Rampage School Shootings", *Sociological Methods & Research*, 31:174-217
- Katz, Jack (1988), *Seductions of Crime*, Basic Books
- Kiilakoski, Tomi och Atte Oksanen (2011), "Soundtracks of the school shooting: Cultural Script, music and male rage", *Young*, 19 (3):247-269
- Langman, Peter (2009), *Why kids kill, inside the mind of school shooters*, Palgrave Macmillian
- Larkin, Ralph W. (2009), "The Columbine Legacy: Rampage shootings as political acts", *American Behavioural Scientist*, 52 (9):1309-1326
- LaVey, Anton Szandor (1969), *The Satanic Bible*, Avon Books
- Levin, Jack och Eric Madfis (2009), "Mass Murder at School and Cumulative Strain: A Sequential model", *American Behavioural Scientist*, 52 (9):1227-1245
- Marshall, Catherine och Gretchen B. Rossman (2011), *Designing Qualitative Research*, femte upplagan, Sage Publications
- McGee, James P. och Caren R. DeBernardo (1999), "The classroom avenger", *The Forensic Examiner*, 8:5-6
- Ministry of Justice, Finland (2009), *Jokela School Shooting on 7 November 2007*
- Ministry of Justice, Finland (2010), *Kauhajoki School Shooting on 23 September 2008*
- Moore, Mark H., Carol V. Petrie, Anthony A. Braga, and Brenda L. McLaughlin, Editors; National Research Council (2003), *Deadly Lessons: understanding Lethal School Violence*, The National Academies Press
- Mulvey, Edward P. och Elizabeth Cauffman (2001), "The Inherent Limits of Predicting School Violence", *American Psychologist*, 56(10):797-802
- Muschert, Glenn W. och J. William Spencer (2009), "The lesson of Columbine part I", *American Behavioural Scientist*, 52 (9): 1223-1226
- Newman, Katherine S., Cybelle Fox, David J. Harding, Jal Mehta och Wendy Roth (2004), *Rampage, the social roots of school shootings*, Basic Books, New York

- Newman, Katherine och Cybelle Fox (2009), "Repeat Tragedy: Rampage Shootings in American High Schools and College Settings 2002-2008", *American Behavioural Scientist*, 52 (9):1286-1308
- Nordahl, Thomas, Mari-Anne Sørli, Terje Manger, Arne Tveit (2007), *Att möta beteendeproblem bland barn och ungdomar – Teoretiska och praktiska perspektiv*, Liber
- Northern Illinois University, *Report of the February 14, 2008 shootings at Northern Illinois University*
- O'Toole, Mary Ellen (2000), *The school shooter: A threat assessment perspective*, Federal Bureau of Investigation U.S Department of Justice
- Pollack, William S. William Modzeleski och Georgeann Rooney (2008), *Prior knowledge of potential school-based violence: Information students learn may prevent a targeted attack*, United States Secret Service and United States Department of Education
- Preti, Antonio (2008), "School Shooting as a Culturally Enforced way of Expressing Suicidal Hostile Intension", *The Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law*, 36:544-550
- Stack, Steven (1997), "Homicide followed by suicide: An analysis of Chicago data", *Criminology*, .35:3
- Swidler, Ann (1986), "Culture in action: symbols and strategies", *American Sociological Review*, 51:273-286
- Sykes, Gresham M. och David Matza, "Techniques of Neutralization: A Theory of Delinquency", *American Sociological Review*, 22(6):664-670
- Thomas, William Isaac och Thomas, Dorothy Swaine (1928): *The child in America, Behaviour Problems and programs*, New York, Knopf
- TriData Division (2009), *Mass Shootings at Virginia Tech: Report of the Review Panel*
- U.S Secret Service, "Preventing School Shootings", *NIJ Journal*, no. 248
- Vaughan, Diane (1999), "The Dark Side of Organizations: Mistake, Misconduct, and Disaster", *Annual Review of Sociology*, 25:271-305
- Vaughan, Diane (2007), "Analytic Ethnography", utdrag ur: Hedström, Peter och Bearman, Peter (red.) (2007), *The Oxford Handbook of Analytical Sociology*, Oxford University Press
- Verlinden, Stephanie, Michael Hersen, och Jay Thomas (2000), "Risk factors in school shootings", *Clinical Psychology Review* 20 (1): 3-56
- Voissekuil, Bryan, Fein, Robert A., Marissa Reddy, Randy Borum och William Modzeleski (2002), *The final report and findings of the safe school initiative: Implications for the prevention of school attacks in the United States*, United States Secret Service and United States Department of Education
- Yin, Robert K. (2007), *Fallstudier: design och genomförande*, Liber

INTERNET KÄLLOR:

- <http://www.4chan.org>
<http://www.aftonbladet.se>
<http://articles.cnn.com>
<http://www.bild.de>
<http://www.bz-berlin.de>
<http://www.codex.vr.se>
<http://www.esquire.com>
<http://www.faz.net>
<https://www.flashback.org>
<http://gltschertraum.de/>

<http://www.guardian.co.uk/>
<http://www.irc-galleria.net>
<http://koti.phnet.fi/pres/a/jokela/>
<http://kuvatoni.com/kauhajoki>
<http://www.liveleak.com>
<http://www.mayhem.net/>
<http://www.myspace.com>
<http://news.bbc.co.uk>
<http://oddculture.com>
<http://resistantx.livejournal.com>
<http://www.schoolshooters.info>
<http://www.schule-bw.de>
<http://www.skolvarlden.se>
<http://www.startbasen.dk>
<http://staydifferent.st.ohost.de>
<http://www.scotsman.com>
<http://www.spiegel.de>
<http://www.sueddeutsche.de>
<http://sverigesradio.se>
<http://www.telegraph.co.uk>
<http://www.thetimes.co.uk/>
<http://www.ur.se>
<http://www.wikipedia.org>
<http://www.youtube.com>

APPENDIX 1

Robert Steinhäuser

Officiell rapport: Gasser, Karl Heinz, Malte Creutzfeldt, Markus Näher, Rudolf Rainer och Peter Wickler (2009), *Bericht der Kommission Gutenberg-Gymnasium*, Freistaat Thüringen (http://www.thueringen.de/imperia/md/content/text/justiz/bericht_der_kommission_gutenberg_gymnasium.pdf) [120319]

Mediarapportering:

”Eyewitness: Erfurt massacre”, publicerad 020428 (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/1954293.stm>) [120309]
“18 dead in German school shooting”, publicerad 020426 (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/1952869.stm>) [120309]
“Profile of a teenage killer” Caistor, Nick, publicerad 020428 (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/1956206.stm>) [120310]
”Killers secret behind revenge attack” Hooper, John, publicerad 020429 (<http://www.guardian.co.uk/world/2002/apr/29/schools.education>) [120310]
“A bright but troubled boy who wanted to exact a terrible revenge” Publicerad 20020428 (<http://www.scotsman.com/news/a-bright-but-troubled-boy-who-wanted-to-exact-a-terrible-revenge-1-1372744>) [120312]

Beskrivning av händelseförlopp: <http://gletschertraum.de/Steinhaeuser.html> [120305]

Sebastian Bosse

Material producerat av gärningspersonen:

Hemsida, numer avstängd (screenshot 120207)

Avskedsvideo (<http://www.youtube.com/watch?v=7ZrAiQMzkDY&feature=related>) [120320]
Avskedsbrev (<http://staydifferent.st.ohost.de/brief/>) [120320]
Dagbok (<http://staydifferent.st.ohost.de/diary/>) [120320]
Blogg (<http://resistantx.livejournal.com/>) [120321]
Chattutdrag (<http://staydifferent.st.ohost.de/beratungsnetz/>) [120321]
Presentationsvideo (<http://www.youtube.com/watch?v=NkRe1G4KOC8&feature=related>) [120323]

Officiellt uttalande från polismyndigheten :

(http://web.archive.org/web/20070109081523/http://www.presseportal.de/polizeipresse/p_story.htx?nr=904555&firmid=11187) [120324]

Mediarapportering:

”That’s it”, publicerad 061122 (<http://www.spiegel.de/panorama/justiz/0,1518,449980,00.html>) [120326]
”Armed to the teeth and crying for help”, Jüttner Julia, publicerad 061121, (<http://www.spiegel.de/international/0,1518,449814,00.html>) [120324]
“I Loathe people”, publicerad 061120, (<http://www.spiegel.de/international/0,1518,449492,00.html>) [120325]

Seung-Hui Cho

Officiella dokument:

Virginia Tech: Addendum to the Official Report (<http://www.schoolshooters.info/PL/Subject-Cho.html>)
Sammanställning av juridiska dokument samt patientjournaler (<http://www.schoolshooters.info/PL/Subject-Cho.html>) [120327]

Material producerat av gärningspersonen:

Videomanifest (http://www.liveleak.com/view?i=3ca_1176954615) [120329]

Skriftligt manifest (<http://www.schoolshooters.info/PL/Subject-Cho.html>) [120330]

Två pjäser, Richard McBeef och Mr Brownstone (<http://www.schoolshooters.info/PL/Subject-Cho.html>) [120330]

Mailkonversationer (<http://www.schoolshooters.info/PL/Subject-Cho.html>) [120401]

Övrigt: Mobiltelefonsinspelning från platsen i realtid (http://www.liveleak.com/view?i=f59_1176748483) [120416]

Pekka-Eric Auvinen

Officiell rapport:

Jokela School Shooting on 7 November 2007, Ministry of Justice, Finland

Material producerat av gärningspersonen:

Jokela_high_school_massacre.zip (innehåller 21 stycken filer) [Nedladdade 071107]

(<http://koti.phnet.fi/pres/a/jokela/>)

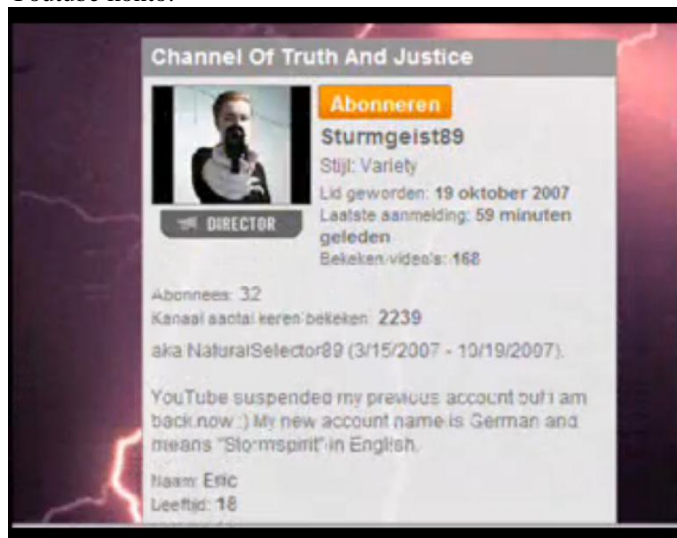
Forumlägg på www.4chan.org

(http://4chanarchive.org/brchive/dspl_thread.php5?thread_id=44682385&x=jokela+highschool+shooting+-+pt.2) [120320]

Video (<http://www.youtube.com/watch?v=CGY3cr3NfMU>) [120320]

Avstängda konton, screenshots tagna 071107:

Youtube konto:

Myspace.com konto, enbart hotet sparat som screenshot:

Steven Phillip Kazmierczak

Officiell rapport:

Report of the February 14, 2008 shootings at Northern Illinois University
(<http://www.niu.edu/feb14report/Feb14report.pdf>) [120401]

Mediarapportering:

”Portrait of the school shooter as a young man”, Vann, David, publicerad 090212
(<http://www.esquire.com/features/steven-kazmierczak-0808>) [120401]

”Steve Kazmierczak tattoos”, (<http://oddculture.com/weird-news-stories/steve-kazmierczak-tattoos/>) [120402]

”CNN exclusive: Secret files reveal NIU killer’s past”, Boudreau, Abbie och Scott Zamost, publicerad 090213,
(http://articles.cnn.com/2009-02-13/justice/niu.shooting.investigation_1_shooting-rampage-steven-kazmierczak-niu-student?_s=PM:CRIME) [120402]

”University shooter’s girlfriend: ‘I couldn’t believe it’, Boudreau, Abbie och Scott Zamost, publicerad 080217,
(http://articles.cnn.com/2008-02-17/us/shooter.girlfriend_1_steven-kazmierczak-niu-social-work?_s=PM:US) [120403]

Avskedsbrev till flickvännen, screenshot 081219

Matti Juhani Saari

Officiell rapport:

Kauhajoki School Shooting on 23 September 2008, Ministry of Justice Finland

Material producerat av gärningspersonen:

Massacre_in_Kauhajoki_Matti_Saari.zip (innehåller 5 filer) (Nedladdade 080923, från <http://kuvatoni.com/kauhajoki/>)

Avstängda konton samt internetinlägg återfinns som kopior i forumdiskussionen på:

<https://www.flashback.org/t751541> [120407]

Inlägg 12, angående hot

Inlägg 31, youtubekonto

Inlägg 63, kontaktannons publicerad på www.treffit.suomi24.fi

Screenshot från youtubekontot tagna 080923

YouTube | [Upload](#) | [Sign Up](#) | [Quickset](#) | [Help](#) | [Sign In](#)

[Videos](#) | [Channels](#) | [Community](#) | [Upload](#)

Wumpscut96's Channel | [Subscribe](#)

Wumpscut96
Joined: 14 March 2008
Last Sign In: 3 hours ago
Videos watched: 3,774
Subscribers: 33
Channel Views: 33,744

Name: Mr. Saari
Age: 22
City: Kauhajoki
Country: Finland

Interests and Hobbies: Computers, guns, sex and beers...
Films and Shows: Her or movies like Saw 1-3, The Grudge, The Shining etc.
Music: Embrace, Scar Symmetry, Sabotek, Wumpscut, Gócia Morte, In Flames, Rammstein, Metallica, Kiss, Turisas Käsit etc.
Based profile image violation

And suddenly there was war we didn't remember it
A long time forgotten there suddenly was war
And suddenly there was war our children are dead
Buried in the ruins that were left by war

War
And suddenly there was war and the mothers they
Screamed -
For revenge and reprisals for another war
And suddenly and suddenly
And suddenly there was war with spoiling and death
And you fight alone if there's another war

Whole life is war and whole life is pain
And you will fight alone in your personal war

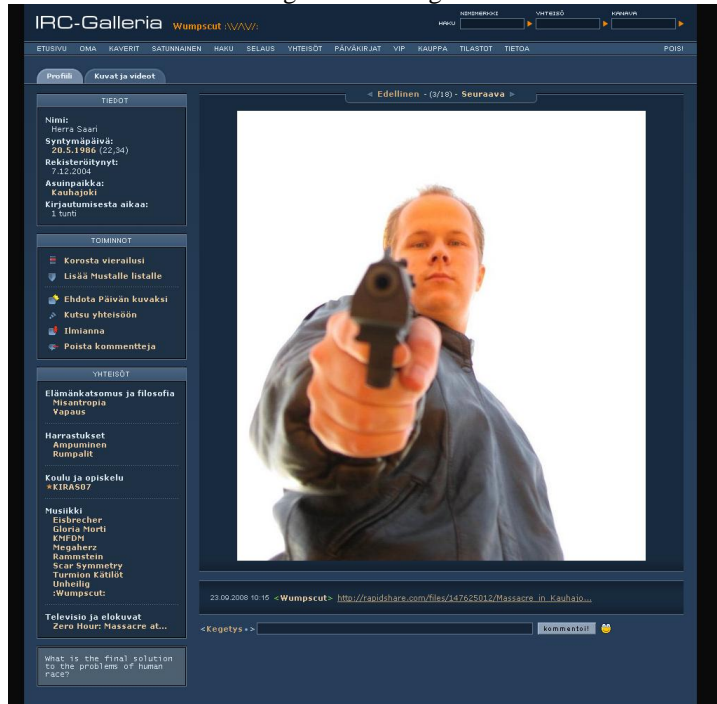
War
This is war!
City: Kauhajoki
Country: Finland

Me and my Walther P22 Target
File: [Wumpscut96](#)
Views: 204
Comments: 133

Videos (4) | [Subscribe to Wumpscut96's Videos](#)

Me and my Walther P22 Target Uploaded Added 5 days ago Views: 204 00:26	Walther P22 Target Added 2 weeks ago Views: 237 00:20	Walther P22 Target Added 3 weeks ago Views: 231 00:21
--	---	---

Screenshot från www.irc-galleria.net taget 080923

Tim Kretschmer

Officiell rapport:

”Expertenkreis amok”, Baden-Württemberg, (http://www.baden-wuerttemberg.de/fm7/2028/BERICHT_Expertenkreis_Amok_25-09-09.pdf) [120410]

Mediarapportering:

”German school gunman ’kills 15’”, publicerad 090311, (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7936817.stm>) [120407]

”How German school shooting unfolded”, publicerad 090312, (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7937554.stm>) [120407]

”Profile: Tim Kretschmer”, publicerad 090312, (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7939206.stm>) [120407]

”Killer ’sprayed bullets around’”, publicerad 090311, (http://news.bbc.co.uk/2/hi/in_depth/7937772.stm) [120408]

”German teenager ’killed for fun’”, publicerad 090318, (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7951821.stm>) [120408]

”German gunman ’had depression’”, publicerad 090316 (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7941426.stm>) [120408]

”Boy was ’arrogant’ not aggressive”, Buschschluter, Vanessa, publicerad 090311, (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7938484.stm>) [120408]

”First pictures of gunman Tim Kretschmer’s tragic victims”, (<http://www.bild.de/news/bild-english/news/at-least-nine-dead-in-stuttgart-bloodbath-gunman-fired-at-pupils-7639504.bild.html>) [120408]

”Tim Kretschmer told me he was killing people for fun”, (<http://www.bild.de/news/bild-english/news/tim-kretschmer-told-me-he-was-killing-for-fun-7725950.bild.html>) [120408]

”Der Amok-Schütze (17) war wegen Depressionen in Nervenlinik. Die Ärzte konnten seine kranke Seele nicht heilen”, Gößmann, Jpchen, publicerad 090313, (<http://www.bz-berlin.de/archiv/der-amok-schuetze-17-war-wegen-depressionen-in-der-nervenlinik-die-arzte-konnten-seine-kranke-seele-nicht-heilen-article395103.html>) [120409]

”Germany school shooting: High school gunman warned of massacre on internet chat room”, Rayner, Gordon och John Bingham, publicerad 0903112, (<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/germany/4980192/Germany-school-shooting-High-school-gunman-warned-of-massacre-on-internet-chat-room.html>) [120408]

Youtube klipp rörande Tim Kretschmer:

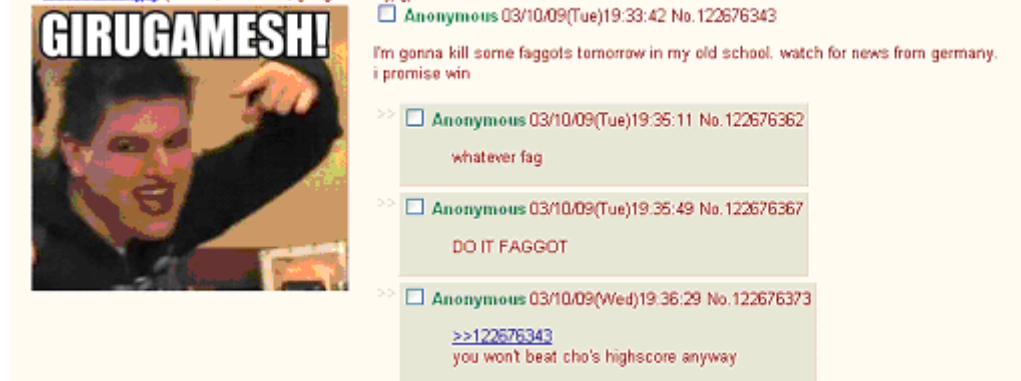
”The last seconds of Tim Kretschmer” (<http://www.youtube.com/watch?v=-7LQH1qm4Rk>) [120410]

Internetaktivitet innan dådet:

Chattinlägg, publicerat på "Krautchat" 090310 (refererat på http://gletschertraum.de/11_Winnenden.html) [120326]

Obekräftat hot publicerat på www.4chan.org (inlägget numer raderat, screenshot tagen 090312)

file:122676312.jpg (29 KB, 600x540, girugamesh.jpg)

GIRUGAMESH!

Anonymous 03/10/09(Tue)19:33:42 No.122676343
I'm gonna kill some faggots tomorrow in my old school. watch for news from germany.
i promise win

>> Anonymous 03/10/09(Tue)19:35:11 No.122676362
whatever fag

>> Anonymous 03/10/09(Tue)19:35:49 No.122676367
DO IT FAGGOT

>> Anonymous 03/10/09(Wed)19:36:29 No.122676373
[>>122676343](#)
you won't beat cho's highscore anyway

APPENDIX 2

Matris för analyschema, där den teoretiska grunden prövas utifrån de fyra olika analysnivåerna.

	Upplevd marginalisering	Sårbarhet för marginaliseringseffekter	Kulturellt manus	Misslyckad övervakning/Under radarn	Vapentillgång
Kontext	<i>Social struktur, klass och kön</i>		<i>Maskulinitetsdefinition</i>	<i>Demografiska karaktäristika</i>	
”Inramning”			<i>Social organisation och institutionens betydelse</i>	<i>Social organisation och institutionernas betydelse</i>	<i>Social organisation</i>
Situationell aktivitet*	<i>Kommunikation och face-to-face aktivitet</i>		<i>Kommunikation, både symbolisk och face-to-face</i>		
Individen	<i>Levd erfarenhet samt tolkning av denna</i>	<i>Psykosocial karaktäristika samt tolkning av den levda erfarenheten</i>	<i>Handlingsmönster för att förändra social position</i>		

* Situationell aktivitet fokuserar på den dynamiska sociala interaktionen, där meningsskapande, förståelse och situationsdefinitioner påverkar och blir påverkade av kontext och ”inramningen” samt den subjektiva dispositionen av individerna (Layder 1993:8;72)

APPENDIX 3

	Robert Steinhäuser	Sebastian Bosse	Seung-Hui Cho	Pekka-Eric Auvinen	Steven Phillip Kazmierczak	Matti Juhani Saari	Tim Kretschmer
Ålder	19	18	23	18	27	22	17
Kontext*	Storstad (200 000 inv.)	Småstad (35 766 inv.)	Småstad (39 284 inv.)	Småstad (36 766 inv.)	Småstad (42 223 inv.)	Småstad (14 540 inv.)	Småstad (27 504 inv.)
Inramning	Gymnasium	Realskola	Universitet	Gymnasium	Universitet	Yrkeshögskola	Realskola
Elevroll	Elev (avstängd)	F.d. Elev (gått om tre år på den aktuella skolan)	Elev	Elev	F.d. elev	Elev	F.d. elev
Marginalisering	Ja, avstängd elev vilket förhindrar examination, där konsekvensen blir att de sociala målen förhindras att uppnås	Ja, i form av utanförskap Osäker på sin maskulinitet ”Försvaret” sin manliga status/sexualitet i dagboken genom att trycka på att han ej är homosexuell trots att han aldrig haft någon flickvän.	Ja, i form av utanförskap, social jämförelse med syster som var framgångsrik och ”alla andra”, relativ deprivatation, utsatt för mobbning i barndomen	Ja, i form av utanförskap, samt utsatt för mobbning Virtuell flickvän	Ja, i form av utanförskap, jämför sig med sin syster som är framgångsrik samt andra studenter, relativ deprivatation,, både mobbad och mobbare Osäkerhet rörande sin sexualitet, har diskuterat med sin syster om eventuell homosexuell läggning, men överkompenserat genom att träffa ett flertal kvinnor via ”Craigs list” under sitt förhållande	Ja, i form av utanförskap samt utsatt för mobbning Hotfull mot kvinnor vid avvisande Maskulinitet förstärks genom att lista ”sex and women” som intressen/hobbys på nätet.	Okänt, men beskrivs som introvert av skolkamrater. Uppgifter om att Tim var utsatt för mobbning av en lärare förekommer. Uppgifter om att ”Han hatar kvinnor”.

Sårbarhet för marginalisering	Okänt	Ja, egenskattad depression	Ja, psykiatrisk problematik av mångfacetterad karaktär sedan barndomen, medicinerats i perioder, tidigare suicidförsök	Ja, psykiatrisk problematik av introvert/social fobisk karaktär sedan tidigare, medicinerad i perioder	Ja, psykiatrisk problematik i form av depressiv karaktär med utåtagerande drag, medicinerad i perioder, tidigare suicidförsök Dödsfall, nära anhörig	Ja, psykiatrisk problematik i form av melankoli/introvert karaktär, medicinerad i perioder, suicidtankar Dödsfall, nära anhörig	Okänt, men troligt, utifrån att Tim behandlats för depressiva problem
Kulturellt manus	Refererar Columbine och liknande händelser, sökt information om Columbine på nätet. Intresse för terrorism Populärkulturell referens: ”The real killer” Performativt inslag i massakern i form av kläder Önskan att bli berömd	Refererar Columbine och liknande händelser Populärkulturell a referenser i form av musikkoncept Maskulinitetsdefinition i youtube-presentation, samt det performativa inslaget i massakern i form av klädsel.	Refererar Columbine, explicit i manifestet Förekomst av flertalet violent writings Heavy metal musik	Refererar Columbine Efterlämnade skrifter uppbyggda på samma sätt som efter Columbine Intresse terrorism samt serie-/massmördare Populärkulturella referenser som conceptualicerar hegemonisk manlighet samt hero/villian dikotomin i form av cynism och rättfärdigande av att ”straffa onda”. Bland annat House M.D., NBK, Saw . Litterära referenser som konstruerar ideal/rättfärdigar handlingen. Bland annat Nietzsche och Platon.	Inga explicita referenser till Columbine, däremot implicita till Columbine och Virginia Tech. Intresse terrorism samt serie-/massmördare Populärkulturella referenser till hero/villian dikotomin. Bland annat Saw. Litterära referenser som konstruerar ideal/rättfärdigar handling. Bland annat Nietzsche och LaVey. Performativt inslag i massakern i form av kläder.	Intresse av Columbine och Jokela händelserna. Intresse serie-/massmördare Populärkulturella referenser: hero/villian dikotomin. Bland annat Saw	Sökt information om Columbine och Erfurthändelsen. Performativt inslag i massakern i form av kläder. Referens BDSM, genom sökandet på internet efter filmer/bilder.

				<p>Performativt inslag i massakern i form av kläder.</p> <p>Manlighet genom sexuell dominans (BDSM) i skriftligt material, jämförbart med Columbinehändelse ns referenser till BDSM.</p>			
Under radarn	Ja, dock disciplinära problem i skolan som finns dokumenterade. Implicita violent writings	Ja, dock anhållen för olaga vapeninnehav strax före händelsen	Ja, dock har hans avvikande beteende i olika former uppmärksammats. Violent writings förekommer.	Ja, dock finns det en förändring i beteendet innan händelsen som uppmärksammats	Ja, dolt information om sig själv rörande familjesituation och tidigare psykiatriska problem. Violent writings förekommer.	Ja, dock finns det en förändring i beteendet innan händelsen som uppmärksammats samt att han förhöordes dagen innan gärningen angående gravljus på skolgården samt youtubeklipp som publicerats	Ja
Vapentillgång	Legal, egeninköpta vapen, medlem i två skytteklubbar	Illegalt, inköpt på internet	Legal, egeninköpta vapen	Legal, egeninköpta vapen, medlem i skytteklubb	Legal, egeninköpta vapen	Legal, egeninköpta vapen	Legalt, använde vapen som fanns i hemmet
Konflikt	Primärt med lärare/institutionen	Primärt med institutionen, både lärare och elever	Primärt grundad i social hierarki, social jämförelse samt avsaknad av delaktighet	Primärt med "samhället", grundad i konflikt rörande social hierarki (elevrelaterat)	Primärt med institution, både lärare och elever	Primärt med "samhället", grundad i konflikt rörande social hierarki (elevrelaterat) samt institution	Primärt med lärare/institutionen
Emotionell respons på konflikten	Primärt distansering genom undanhållande av information och anpassning till situation, sekundärt "rättfärdigad ilska"	Primärt anpassning, sekundärt alienering och "rättfärdigad ilska"	Primärt distansering och anpassning, sekundärt "rättfärdigad ilska"	Primärt alienering, sekundärt "rättfärdigad ilska"	Primärt besvikelse och anpassning, sekundärt "rättfärdigad ilska"	Primärt distansering och alienering, sekundärt "rättfärdigad ilska"	Primärt distansering, sekundärt "rättfärdigad ilska"

Konflikthanteringsstrategi	Primärt: undvikande, sekundärt: Hämnd	Hämnd	Hämnd	Hämnd	Hämnd	Hämnd	Hämnd
Planering	Långsiktig	Långsiktig	Långsiktig	Långsiktig	Långsiktig	Långsiktig	Okänt, finns däremot en obekräftad uppgift om att ammunition insamlats i hemmet under längre tid.
Hot/läckage i situationella aktiviteter	Inget explicit, implicit genom egna anteckningar.	Till viss del explicit genom foruminlägg som sedan ”togs tillbaka”. Implicit genom dagboksanteckningar.	Nej, inget explicit, däremot implicit genom flertalet violent writings.	Ja, talade mycket om Columbine och liknande händelser	Nej, inget explicit, däremot en implicit hint i samtal med flickvännen.	Ja, talade mycket om Columbine och Jokela, de subtila hoten eskalerade tidsmässigt nära händelsen, då han uttryckte att ”folk skulle få ångra sig”. Likadant markerade han symboliskt genom att tända ett gravljus på skolgården dagarna före händelsen.	Eventuellt, uttrycker i chatten att explicit hot, vilket senare tas tillbaka.

*Uppgifter rörande antalet invånare hämtat från www.wikipedia.org [120423], definitionen av ”storstad” och ”småstad” grundar sig på invånarantalet, där >50 000 invånare definieras som en småstad (jfr. McGee och De Bernardo 1999).